

HERRICHTING HAAGSE BINNENSTAD

HET ONTWERPEN VAN EEN VEILIGE EN MINDER GEFRAGMENTEERDE OPENBARE
RUIMTE VOOR VOETGANGERS IN DE HAAGSE BINNENSTAD

THOMAS SLABBERS

26 JUNI 2014 - DELFT

Openbare ruimte Haagse binnenstad

Thomas Slabbers

Colofon

Verbetering openbare ruimte

Het ontwerpen van een veilige en minder gefragmenteerde openbare ruimte voor voetgangers en fietsers in de Haagse binnenstad

Master Thesis

Delft University of Technology, The Netherlands

Master track: Urbanism

Afstudeerstudio: Urban Regeneration

Datum van publicatie 03 Juli 2014

Auteur:

Thomas Slabbers

Studentnummer: 1503472

Contact: thomasslabbers@gmail.com

Eerste mentor:

Maurice Hartevelde,

Chair of Urban Design

Tweede mentor:

Egbert Stolk,

Chair of Environmental Technology & Design

Alle afbeeldingen in dit rapport zijn gemaakt door de auteur, tenzij anders vermeld

Openbare ruimte Haagse binnenstad

Thomas Slabbers

Het ontwerpen van een veiligere en minder gefragmenteerde openbare ruimte voor voetgangers en fietsers in de Haagse binnenstad

uwluchtfotograaf.nl, 2014

Voorwoord

Dit afstudeerrapport is geschreven binnen het kader van de afstudeerstudio 'urban regeneration' van de Master track Urbanism op de faculteit bouwkunde aan de Technische Universiteit Delft. Voor deze afstudeeropdracht is de Haagse binnenstad gekozen als onderzoek en ontwerplocatie. De focus ligt voornamelijk op de winkelkern van de binnenstad en dan in het bijzonder het gebied rondom de Grote Marktstraat.

Tijdens de eerste fase van het afstudeerjaar wordt de locatie grondig onderzocht op verschillende manieren namelijk, literatuurstudies, observaties en analyses. Het belangrijkste aspect binnen dit onderzoek is hoe de gebruiker de openbare ruimte gebruikt. Welke problemen ondervinden zij en hoe kunnen deze worden opgelost. Na dit onderzoek wordt begonnen met een ontwerp voor de Grote Marktstraat. Dit voorlopige ontwerp krijgt feedback van haar toekomstige gebruikers. Doormiddel van impressie tekeningen wil ik het ontwerp testen en daar waar nodig verbeteren. De focus tijdens het ontwerp ligt dus op de gebruikers.

MOTIVATIE

Mijn persoonlijke motivatie om een ontwerp te maken in de Haagse binnenstad bestaat uit een aantal redenen. Ten eerste vind ik alle nieuwe ontwikkelingen in de binnenstad zeer interessant. Zeker omdat er geen nieuw plan voor de Grote Marktstraat wordt gemaakt en daarmee de verbinding tussen de nieuwe gebouwen wegvalt. De ontwikkelingen roepen veel vragen op die later aanbod komen.

Ten tweede heb ik de indruk dat mijn interesses binnen stedenbouw heel goed tijdens dit project aanbod kunnen komen.

Ik heb sterk het idee, ook binnen onze faculteit, dat 'wij stedenbouwers' vergeten voor wie we ontwerpen. We ontwerpen niet alleen voor projectontwikkelaars of om veel geld te verdienen. We ontwerpen om iets moois te maken waar we met zijn allen met veel plezier gebruik van kunnen maken.

De openbare ruimte is één van de mooiste plekken in een stad, we hebben daar interactie met andere mensen, en ontmoeten nieuwe mensen. Deze ruimtes moeten kwaliteit hebben en optimaal worden benut met de focus op de wensen van haar gebruikers.

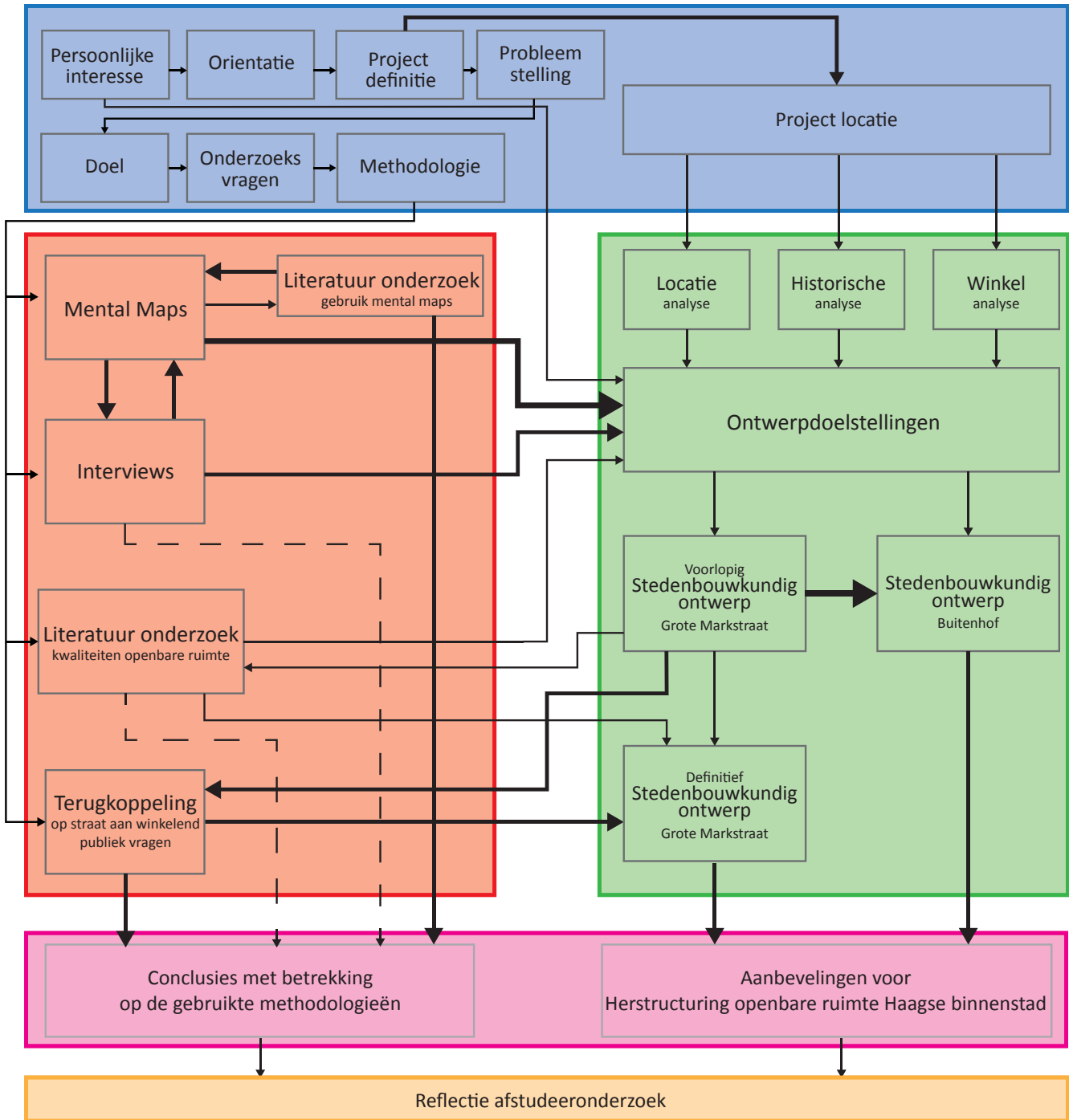
Ook passen mijn interesses als leefbaarheid, gedeelde ruimtes, onderscheid tussen prive en publieke ruimtes goed binnen deze locatie en thematiek

Ten derde heb ik vorige jaar (tijdens de Q4 2012 - 2013) al gewerkt aan klein project in de Raamstraat. Echter was dit een project zonder veel onderzoek en analyse en dat kan ik dit jaar wel doen.

Als laatste is een belangrijk punt dat ik ben opgegroeit in Den Haag en ik de stad erg goed ken. Vroeger het winkelen met mijn ouders, later alleen winkelen met vrienden, daarna het nachtleven van de binnenstad verkennen en nu ben ik regelmatig te vinden op de gezellige terrassen van het Plein en de Grote Markt.

Ik zie de Haagse binnenstad als een interessante en uitdagende speeltuin waarin ik al mijn interesses kwijt kan.

Thomas Slabbers
juni, 2014 Delft / Den Haag

Processchema

Het processchema laat zien welke verschillende processen er tijdens dit afstudeerproject worden gevolgt en welke relatie zij met elkaar hebben. Het processchema is opgedeeld in dezelfde vijf delen als in dit boek en kan tevens worden gezien als een leesgids/inhoudsopgave.

Deel 1. Inleiding (blauw)

In dit deel wordt voornamelijk de onderzoekslocatie en onderzoeksvraag behandeld. Deze onderzoeksvraag wordt vervolgens opgedeeld in meerdere deelvragen. Om elke deelvraag vervolgens te beantwoorden worden verschillende methodes gebruikt.

Deel 2. Onderzoek (rood)

Hierin gaat het voornamelijk om de gebruikte methodes. Het onderzoek bestaat uit vier verschillende, kleinere, onderzoeken. Samen vormen zij het gehele onderzoek. De uitkomsten van deze onderzoeken bevatten informatie voor het ontwerp én informatie over hoe de methode eventueel verbeterd kan worden. Dit is voornamelijk het geval bij de mental mapping methode.

Deel 3. Ontwerp (groen)

Het ontwerpdeel begint met veel verschillende inputs, een eigen visie als stedenbouwer, locatie analyses en uitkomsten uit het onderzoek. Met al deze informatie worden verschillende ontwerpdoelstellingen voor twee verschillende ontwerp locaties opgesteld. Vervolgens wordt het voorlopige ontwerp van locatie A getest. Hierdoor krijgt het ontwerp een extra terugkoppeling van haar gebruikers. Het ontwerp van locatie B wordt niet getest omdat hier helaas geen tijd voor is.

Deel 4. Conclusies en aanbevelingen (paars)

Dit deel is opgedeeld in twee delen, conclusies van de gebruikte methodes en aanbevelingen voor eventueel andere openbare ruimtes in de binnenstad.

Conclusies uit gebruikte methodes hebben met name betrekking op de mental mapping methode. Deze methode wordt de laatste tijd minder gebruikt en door middel van literatuur is deze methode tijdens deze afstudeeropdracht veranderd en toepasbaar gemaakt voor deze tijd. De bevinden hiervan zijn in deel 4 te lezen. Aanbevelingen voor volgende ontwerpen wil zeggen, wat zijn de overeenkomsten tussen de twee gemaakte ontwerpen en wat daarvan kan worden gebruikt in het herontwerpen van andere openbare ruimte binnen de zelfde locatie. In andere worden, wat is er nu veranderd waardoor de openbare ruimte in het nieuwe ontwerp beter wordt gebruikt. En zou je dat kunnen gebruiken op andere plekken binnen de zelfde locatie.

Deel 5. Reflectie (oranje)

In de reflectie wordt kritiek gegeven op een aantal zaken. Kritiek op mij zelf, kritiek op het onderwijs en de faculteit kritiek op het doorlopen proces en natuurlijk kritiek op het gemaakte ontwerp.

Inhoudsopgave

Deel 1 - Inleiding

Openbare ruimte Haagse Binnenstad p.13

1. Problemen analyse	p. 15
1.1 Grote Markstraat	p. 15
1.2 Kritiek herinrichtingsplan	P. 16
1.3 Leefbaarheid	P. 19
1.4 Sfeergebieden	P. 19
1.5 Openbare ruimte	P. 19
2. Probleem stelling	p. 20
2.1 Doel	p. 20
2.2 Strategische aanpak	p. 22
3. Onderzoeksvragen	p. 23
4. Methoden	p. 24
4.1 Theorie studie	P. 24
4.2 Mental maps	P. 24
4.3 Mapping	P. 25
4.4 Interviews	p. 25
4.5 Feedback	p. 25
4.6 Bezonningsanalyse	p. 25
5. Relevantie	p. 27
5.1 Sociale relevantie	p. 27
5.2 Wetenschappelijke	p. 27

Deel 2 - Onderzoek

Openbare ruimte Haagse Binnenstad p. 29

6. Literatuur studie	p. 31
6.1 Voetpaden	p. 32
6.2 Straatverkoper	p. 32
6.3 Mensen trekken andere mensen aan	p. 32
6.4 Banken	p. 34
6.5 Straat activiteiten	p. 35
7. Mental Maps	p. 37
7.1 Stappenplan	p. 37
7.2 Maps Den Haag	p. 43
8. Interviews	p. 44
9. Feedback	p. 47
9.1 Resultaten	p. 47

Deel 3 - Ontwerp

Openbare ruimte Haagse Binnenstad p.49

10. Grote Marktstraat p. 51

10.1 Historische analyse p. 51

10.2 Nieuwe ontwikkelingen p. 52

10.3 Kritiek ontwikkelingen p. 54

10.4 Winkel analyse p. 55

10.5 Bezonningsanalyse p. 56

10.6 Ontwerpdoelstellingen p. 59

10.7 Ontwerp p. 60

10.8 Ontwerp vs literatuur p. 62

10.9 Doorsnede p. 64

10.10 Beplanting p. 66

10.11 Impressies p. 67

10.12 3D Model p. 70

11. Buitenhof p. 78

11.1 Historische analyse p. 78

11.2 Foto analyse p. 81

11.3 Winkel analyse p. 83

11.4 Ontwerpdoelstellingen p. 85

11.5 Ontwerp p. 87

11.6 Doorsnede p. 89

11.7 Impressies p. 90

Deel 4 - Conclusies

Openbare ruimte Haagse Binnenstad p.93

12. Onderzoek conclusies p. 94

12.1 Hoe wordt de Haagse p. 94

binnenstad gebruikt?

12.2 Welke behoefte hebben p. 95

gebruikers?

12.3 Welke elementen kunnen p. 95

bijdragen aan een voetgangers

vriendelijke binnenstad?

12.4 Welke elementen zijn p.97

er al die kunnen worden

aangepast?

12.5 Hoofdvraag p. 97

13. Ontwerp aanbevelingen p. 99

Deel 5 - Reflectie

Openbare ruimte Haagse Binnenstad p. 101

14. Methodes p. 102

14.1 Mental maps p. 102

14.2 Interviews p. 102

14.3 Literatuur studie p. 103

14.4 Feedback p. 103

15. Relatie studio project p. 104

15.1 Relatie onderzoek p. 104

ontwerp

15.2 Relatie tussen project en p. 105

de sociale context

15.3 Begeleiding p. 105

15.4 Schrijven p. 105

15.5 Ontwerpen p. 105

Foto_inleiding

Inleiding

Deel 1 vormt de inleiding van dit rapport. In dit deel wordt uit gelegd waarom er is gekozen voor het herontwerpen van de Haagse binnenstad.

In de volgende hoofdstukken worden de probleemstelling en het doel van de afstudeeropdracht uitgelegd. Vervolgens wordt de hoofdgevraag geformuleerd. Deze wordt opgedeeld in deelvragen die te beantwoorden zijn door gebruik te maken van verschillende methodes.

Deze methodes worden besproken in de laatste hoofdstukken van dit deel. Ook wordt daar ingegaan op de relevantie, zowel sociaal als academisch, van dit rapport.

*huidige situatie Grote Marktstraat
eigen foto, maart 2014*

1. Problemen analyse

Voor deze afstudeeropdracht is de Haagse binnenstad gekozen als onderzoek en ontwerplocatie. Zoals eerder vermeld ligt de focus voornamelijk op de winkelkern van de binnenstad en dan in het bijzonder het gebied rondom de Grote Marktstraat.

1.1 GROTE MARKTSTRAAT

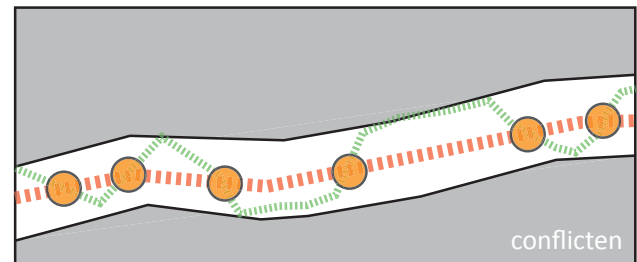
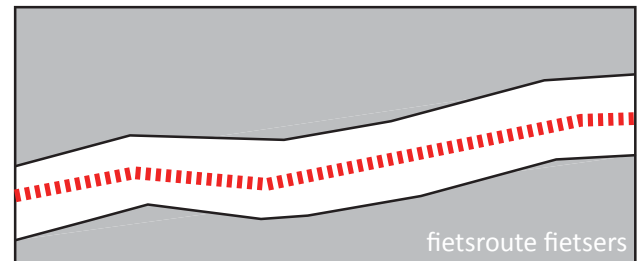
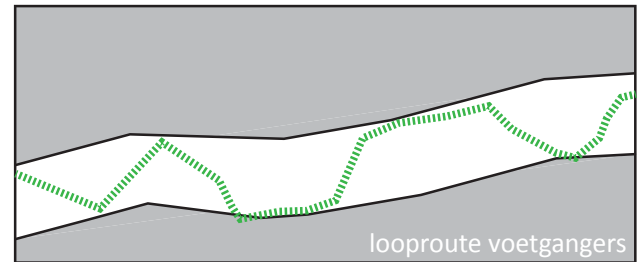
Zoals eerder gezegd bestaat de motivatie voor deze locatie voor een deel uit alle nieuwe ontwikkelingen en de visie van gemeente in de Haagse binnenstad. De visie van gemeente luidt:

“De gemeente wil de Grote Marktstraat veranderen in een aantrekkelijke winkelboulevard met internationale allure. Zo kan Den Haag zich in de toekomst nog meer onderscheiden van andere steden en ook meer bezoekers trekken. Daarom heeft de gemeente het plan te investeren in de Grote Marktstraat. En dan vooral in de openbare inrichting. Daarnaast wordt er door verschillende projectontwikkelaars flink gebouwd en verbouwd”.

De transformatie van de Grote Marktstraat is begonnen met enkele nieuwbouwprojecten. In deze nieuwe gebouwen komen nieuwe winkels, kantoren en woningen. Een goed plan maar de Grote Marktstraat kent in de huidige situatie een zeer groot probleem tussen twee verschillende gebruikers groepen. De straat wordt gebruikt door winkelend publiek en door fietsers. Dit bots en zorgt voor een zeer onveilige situatie voor zowel fietsers als voetgangers.

Als voetganger, zeker als je aan het winkelen bent, steek je regelmatig over, om van de ene winkel naar de andere te gaan (zie afbeelding x). De schaal waarop de straat dus wordt gebruikt is zeer klein. De fietser gebruikt de straat als verbinding in een groter netwerk. De Grote Marktstraat speelt dan een belangrijke rol in het verbinden van de ene kant van de binnenstad met de andere kant.

Op de volgende pagina staan enkele fotos van de huidige situatie in de Grote Marktstraat. In deze fotos zijn de problemen tussen fietsers en voetgangers duidelijk te zien. Omdat er geen duidelijke grens tussen het fiets en voetpad is weet niemand goed waar die aan toe is.

Afb. x Visuele weergaven van conflicten tussen voetgangers en fietsers

Op de eerste twee foto's in figuur X zijn de fietsers rood gemaakt om het probleem nog beter zichtbaar te maken. Op de laatste foto zijn juist de voetgangers rood gemaakt.

Ik ben er van overtuigd dat dit probleem eerst moet worden opgelost voordat de visie van gemeente, het transformeren naar winkelstraat met internationale allure, kan worden nagestreeft.

De gemeente spreekt in haar visie over het plan om te investeren in een nieuw inrichtingsplan voor de Grote Marktstraat. Dat houdt in dat de gemeente op de hoogte is van de problemen binnen de huidige situatie.

1.2 KRITIEK HERINRICHTINGSPLAN

De gemeente Den Haag heeft in haar plan voor de transformatie van de Grote Marktstraat een nieuw inrichtingsplan opgenomen. Dit plan bestaat voornamelijk uit bestrating en meubilair en lost niet de huidige problemen tussen voetgangers en fietsers op.

Mijn kritiek op het herinrichtingsplan is dat het de visie van gemeente, het transformeren van de Grote Marktstraat naar een winkelstraat met internationale allure, niet onderbouwt. Om de winkelstraat goed te laten werken moet er voldoende vrijheid en veiligheid zijn voor het winkelend publiek. De scheiding tussen het fiets en voetpad dient heel duidelijk te zijn, en de oversteekplaatsen moeten goed zijn aangegeven. Op deze manier weet iedereen waar die aan toe is en wat hij of zij kan verwachten.

Afb. X Laat de conflicten tussen fietsers en voetgangers in de huidige situatie van de Grote Marktstraat zien
eigen illustratie, september 2013

Inmiddels is de gemeente begonnen met het uitvoeren van het herinrichtingsplan. Het project is opgedeeld in 3 fases en fase 1, voor de bijenkorf is halverwege. Het voetpad voor de bijenkorf en het fietspad is af.

De gemeente schrijft in het herinrichtingsplan het volgende over de fietsers:

“Fietsers blijven welom in de Grote Marktstraat. Om voor een duidelijke en veilige fietsroute te zorgen, komt er een aparte strook in de bestrating. Die strook krijgt een ander patroon en ligt dieper dan de rest van de bestrating”.

De reacties zijn, zo schrijft de gemeente op haar website, over het algemeen positief.

‘Als de hele Grote Marktstraat zo wordt ingericht dan wordt het een prachtige winkelboulevard’, aldus een ondernemer. “Wat opvalt is het onderscheid tussen het fietspad (de rijloper) en het voetpad”.

Deze scheiding tussen fiets en voetpad is beter dan in de huidige situatie maar een voetganger loopt nog steeds te snel het fietspad op als zij moet uitwijken voor andere voetgangers, zie afbeelding X. Hierdoor kunnen in de toekomst gevaarlijke situaties ontstaan omdat fietsers hier geen rekening mee houden.

Ook zijn de oversteekplaatsen niet uitgewerkt en heeft de voetganger dus alle vrijheid om over te steken waar hij wil. Dit zorgt, zoals nu W, voor gevaarlijke situatie omdat de kans op aanrijdingen dan erg groot blijft. Positief aan het herinrichtingsplan is het materiaal gebruik. Een strakke moderne uitstraling die past bij de nieuwe architectuur.

Afb. x Fasering herinrichting Grote Marktstraat
Gemeente Den Haag, april 2014

Afb. x Foto laat de herinrichting van de Grote Marktstraat zien
eigen foto, April 2014

Afb. x Laat zien dat de oude problemen niet worden opgelost
eigen foto, April 2014

Een uitgestorven Grote Marktstraat is het resultaat als de winkels dicht zijn

1.3 LEEFBAARHEID

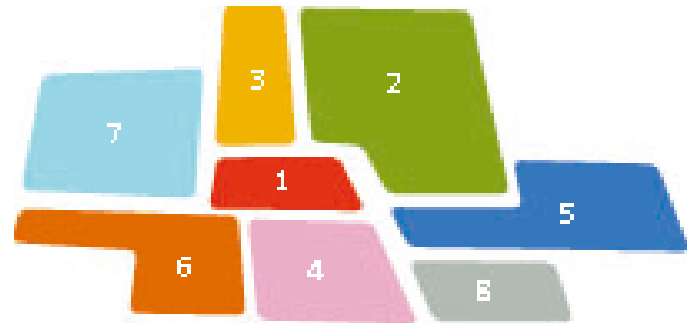
De binnenstad van Den Haag heeft een probleem met betrekking tot de leefbaarheid. Zodra de winkeldeuren s ochtends opengaan krioelt het van de mensen totdat de winkeldeuren s avonds weer dichtgaan. Dan sterft de binnenstad uit. Met als uitzondering de Grote Markt en het Plein is er verder helemaal niks in de binnenstad te beleven. Er wonen nauwelijks mensen en alle horecae gelegenheden liggen gecenteerd om verschillende pleinen. Om deze pleinen te bereiken loop je als bezoeker vaak door legen stille winkelstraten. Een onveilig gevoel.

Afb. x Foto van de Raamstraat, een van de verbingsroutes tussen de Grote Marktstraat en Spuistraat. *Eigen foto, Mei, 2013*

1.4 SFEERGEBIEDEN

Een kernmerk en kwaliteit voor de binnenstad van Den Haag zijn de zogehete verschillende 'sfeergebieden'. Deze gebieden zijn historisch ontwikkeld en hebben vandaag de dag nog steeds verschillende kenmerken. Zo ligt china town net onder de winkerkern. Als deze verschillende sfeergebieden goed met elkaar zijn verbonden kunnen ze gebruiken maken van elkaars kwaliteiten en brengen zij de binnenstad samen naar een hoger niveau. Hier gaat echter mis, de gebieden zijn vaak geïsoleerd en hebben een slechte verbinding met de omliggende gebieden.

Afb. x Illustratie van de verschillende sfeergebieden in de Haagse binnenstad
Gemeente Den Haag, September 2013

1.5 OPENBARE RUIMTE

De Haagse binnenstad kent veel verschillende soort pleinen. Elk met een eigen kwaliteiten en functies. Echter zien ik veel pleinen die niet of nauwelijks worden gebruikt, Haagse Bluf, Buitenhof, de Plaats en Rabijn Maarsenplein. Deze pleinen zijn wellicht slecht bereikbaar of liggen niet lekker in het netwerk van de openbare ruimte.

Of het probleem ligt bij de attractie waarde van deze plekken, zitten er wel de juiste winkels? of de juiste restaurants, of moeten op de plek van de winkels juist restaurants en vice versa.

Als we beter kijken naar bijvoorbeeld buitenhof zien we dat het historische plein inmiddels wordt gedomineerd door een fietsenstalling en een trambaan.

Afb. x Foto van Buitenhof, gedomineerd door de fietsenstalling.
Eigen foto, September 2013

2. Probleemstelling

Vandaag de dag vinden er veel ontwikkelingen plaats in de Grote Marktstraat. Deze ontwikkelingen zijn prive omdat de gemeente Den Haag geen van deze gebouwen beheerd. Dit maakt de gemeente erg afhankelijk van vastgoed eigenaren. Het enige wat de gemeente heeft in de binnenstad is de openbare ruimte.

De ontwikkelingen zijn verbonden met elkaar door middel van deze openbare ruimte. Echter heeft deze openbare ruimte op dit moment te maken met veel verschillende problemen, conflicten fietsers en voetgangers, leegte in de avond, gefragmenteerd, onveilig etc. Ik ben er van overtuigd dat de visie van de gemeente, 'het transformeren van de Grote Marktstraat in een winkelboulevard met internationale allure', faalt als zij niet eerst de huidige problemen oplost.

Om deze problemen op te lossen wil ik mij focussen op het winkelgebied rond de Grote Marktstraat. Dit gebied heeft veel mogelijkheden om zich te versterken met andere sfeergebieden, ook speelt het probleem tussen de fietsers en voetgangers hier een grote rol. Een probleem waar ik graag een oplossing voor zoek.

2.1 DOEL

Dit afstudeerproject kan worden gezien als een 'Research driven by Design' project. Dat wil zeggen dat het ontwerp vraagt om eerst een grondig onderzoek. Dit onderzoek onderbouwt vervolgens het nieuwe ontwerp. Tijdens dit project spelen onderzoek en ontwerp beide een even grote rol.

Het hoofddoel voor het onderzoek is om uit te zoeken wat mensen belangrijk vinden en wat mensen nodig hebben in de binnenstad.

Tevens wil ik uitzoeken wat sleutelementen zijn die een openbare ruimte aanzienlijk kunnen verbeteren.

Het hoofddoel voor het ontwerp is om een stedenbouwkundig plan te maken dat past in het huidige stadsbeeld en dat voorziet in de behoefte van haar gebruikers. Dit stedenbouwkundig ontwerp moet de huidige problemen in de Grote Marktstraat oplossen en extra bijdragen geven aan het netwerk van de openbare ruimte.

Het eindproduct is een stedenbouwkundig plan op wijkniveau met de focus op haar gebruikers. De grote marktstraat is de rode draad in dit ontwerp, daarnaast worden andere plekken uitgewerkt die met de Grote Marktstraat zijn verbonden. Deze plekken worden gekozen aan de hand van het onderzoek. Samen versterken zij het netwerk van de openbare ruimte in de Haagse binnenstad.

2.2 STRATEGISCHE AANPAK

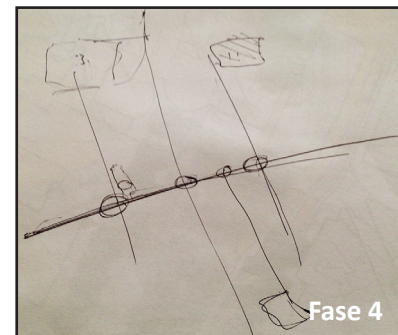
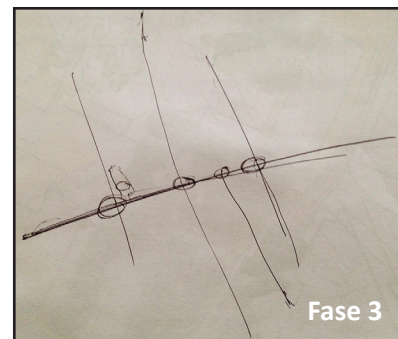
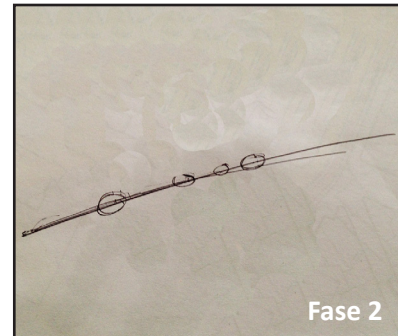
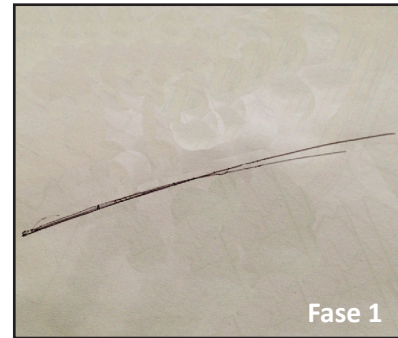
De binnenstad van Den Haag kent veel verschillende type openbare ruimte, winkelstraten, steegjes, passages, pleinen etc. Samen vormen zij het netwerk van de openbare ruimte. Het doel van dit afstuuderproject is om dit netwerk te verbeteren door beter te voorzien in de behoefte van de gebruikers. Om dit te bereiken is gekozen voor een speciale strategie.

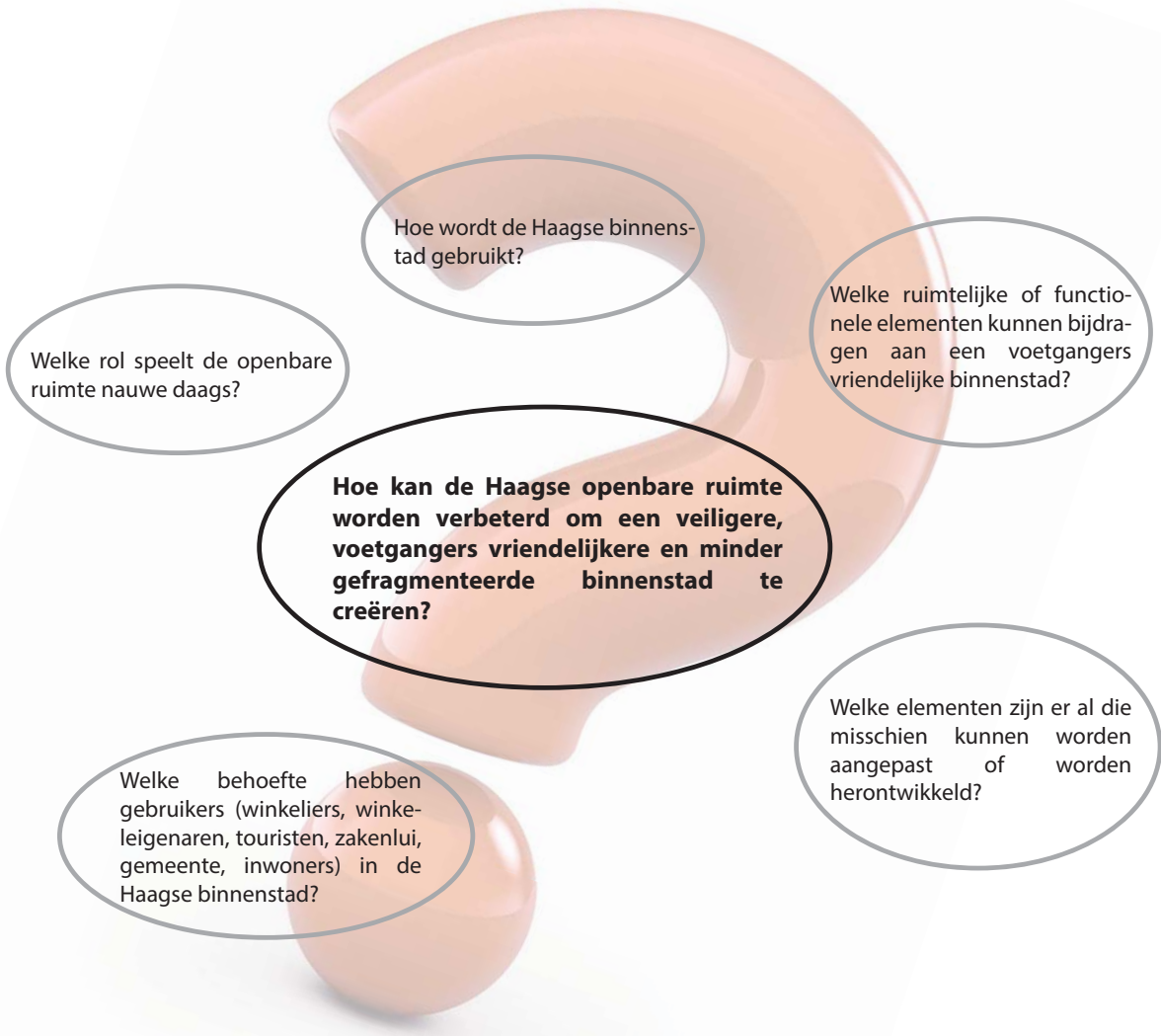
In de eerste fase wordt de as, de Grotemarkstraat, verbeterd. Deze straat zorgt om verschillende redenen voor veel irritaties bij de gebruikers en kent verschillende problemen. In het nieuwe ontwerp wordt extra aandacht wordt gegeven aan de kruispunten. Deze kruispunten hebben als doel om de kruisende straten er uitnodigend uit te laten zien en het netwerk van verschillende straten verbeteren.

Door aan de kruispunten te sleutelen worden de verschillende straten die de as kruisen intersanter, zie fase 3. Zij maken meer deel uit van het netwerk en hebben een sterkere relatie met de as. Deze straten dienen herontworpen te worden als zij niet voldoende voorzien in de behoefte van de gebruikers. Als deze kruisende straten goed ontwikkeld zijn versterken zij de as en vise versa.

Door het netwerk verder bestuderen zien we veel potentiële gebieden aan de kruisende straten liggen (fase 4) zoals, de plaats, buitenhof, het gebied rond de grote kerk, de parkeerplaats achter de bijenkorf en Rabbijn Maarsenplein. Deze gebieden heb inmiddels een sterkere relatie met het netwerk gekregen, zijn beter bereikbaar en zijn verbonden met andere belangrijke opebare ruimte.

Het netwerk vormt op deze manier een geheel en kan weer als een netwerk verder werken.

Welke rol speelt de openbare ruimte nuwe daags?

Hoe wordt de Haagse binnestad gebruikt?

Welke ruimtelijke of functionele elementen kunnen bijdragen aan een voetgangers vriendelijke binnenstad?

Hoe kan de Haagse openbare ruimte worden verbeterd om een veiligere, voetgangers vriendelijkere en minder gefragmenteerde binnenstad te creëren?

Welke behoefte hebben gebruikers (winkeliers, winkelleigenaren, toeristen, zakenlui, gemeente, inwoners) in de Haagse binnenstad?

Welke elementen zijn er al die misschien kunnen worden aangepast of worden herontwikkeld?

3. Onderzoeksvragen

De hoofdvraag die beantwoord dient te worden is als volgt:
“Hoe kan de Haagse openbare ruimte worden verbeterd om een veiligere, voetgangers vriendelijkere en minder gefragmenteerde binnenstad te creëren?”

Om deze vraag te beantwoorden dienen verschillende elementen zelfstandig te worden onderzocht. Ten eerste moet uitgezocht worden hoe we een openbare ruimte voetgangers vriendelijker maken en welke elementen er allemaal bestaan in een openbare ruimte. Om deze specifieke antwoorden te vinden zijn de volgende deelvragen opgesteld. Onder elke deelvraag staat de methode die gebruikt gaat worden om de vraag te kunnen beantwoorden. Deze verschillende methodes worden in het volgende hoofdstukken verder uitgelegd.

Welke rol speelt de openbare ruimte nauwe daags?
 Literatuurstudie

Hoe wordt de Haagse binnenstad gebruikt?
 Mental maps & interviews

Welke behoefte hebben gebruikers (winkeliers, winkeleigenaren, touristen, zakenlui, gemeente, inwoners) in de Haagse binnenstad?
 Interviews

Welke ruimtelijke of functionele elementen kunnen bijdragen aan een voetgangers vriendelijke binnenstad?
 Literatuurstudie

Welke elementen zijn er al die misschien kunnen worden aangepast of worden herontwikkeld?
 Literatuurstudie

4. Methoden

Tijdens dit onderzoek worden vier verschillende onderzoek methodes gebruikt om de deelvragen te kunnen beantwoorden.

4.1 LITERATUUR STUDIE

Een van de deelvragen is: Welke ruimtelijke of functionele elementen kunnen bijdragen aan een voetgangers vriendelijke binnenstad? Om antwoorden te vinden op deze vraag wordt verschillende literatuur gelezen. Natuurlijk klassiek werk van Kevin Lynch, Jane Jacobs en Jan Gehl, maar ook recentere stukken van wellicht minder bekende schrijvers. Het resultaat van deze literatuurstudie wordt samengebracht in deel 2.

4.2 MENTAL MAPS

Zoals eerder genoemd ligt de focus van dit onderzoek om uit te zoeken hoe de Haagse binnenstad gebruikt wordt. Ik wil weten waar mensen vaak komen en waar ze minder vaak komen, welke routes ze afleggen, welke gebouwen hun oriëntatiepunten zijn en waar de binnenstad begint en ophoudt.

Dit probeer ik te onderzoeken aan de hand van de methode van Kevin Lynch, 'mental mapping'. Het idee is dat ik op straat aan willekeurige mensen vraag om een plattegrond van de binnenstad te tekenen. Ze bepalen zelf waar ze beginnen en wat ze tekenen.

Interessant is waar ze beginnen met tekenen, dat kan een parkeergarage zijn, tramhalte, fietsenstalling etc. Het zelfde geldt voor waar men stopt met tekenen.

Een ander interessant punt is om te kijken naar wat mensen niet tekenen, kennen ze die plekken niet? Komen ze er nooit, of is het niet belangrijk genoeg om te tekenen.

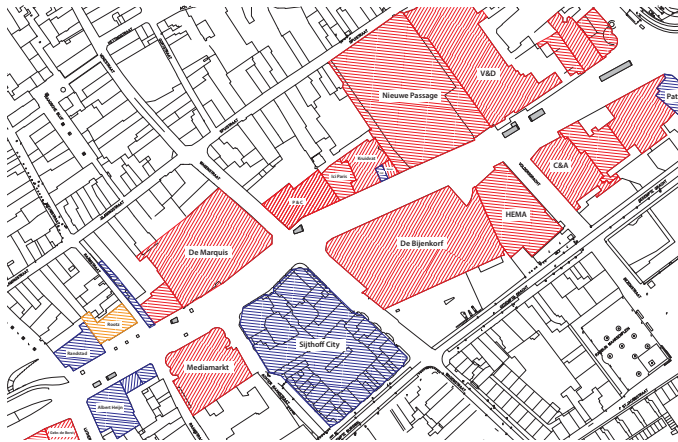
Dit was de eerste kaart die ik verzamelde om te kijken of de methode inderdaad relevant is en om te testen of ik er genoeg informatie uit kan halen. Deze kaart is getekend door mijn vriendin, 21 jaar en woont haar hele leven al in Den Haag. Ze begon met tekenen bij de kerk, links boven, omdat ze aan die kant van Den Haag woont en altijd via die kant de Binnenstad binnenkomt. Onderaan bij de Bijenkorf is heel duidelijk te zien dat de binnenstad daar voor haar ophoudt. Andere opvallende punten zijn de winkels die ze tekent, misschien wel logisch voor een meisje.

Het idee is, zoals eerder genoemd, om kaarten van veel verschillende mensen te verzamelen, jong en oud, autochtoon of allochtoon, winkeleigenaren, politie, gemeente etc. Dit om een beter in kaart te kunnen brengen hoe de binnenstad in zijn algemeenheid werkt.

4.3 MAPPING

Een methode die ik wil gebruiken is een van de basismethodes binnen de stedenbouw. Doormiddel van analyse kaarten probeer ik verschillende aspecten te onderzoeken zoals de groenstructuur, winkelaanbod, horeca aanbod etc.

Hieronder een voorbeeld van wat voor soort winkels er in de Grote Marktstraat te vinden zijn.

Het probleem met dit soort analyse kaarten is vaak dat ze redelijk eenvoudig te maken zijn maar erg moeilijk te gebruiken. Belangrijk is om vooraf te bedenken welke informatie de kaart geeft hoe deze informatie vervolgens nuttig kan zijn voor het onderzoek.

4.4 INTERVIEWS

Een andere methode die ik wil gebruiken is een methode die goedpast bij de mental maps. Als mensen op straat hun mental map aan het tekenen zijn wil ik ze tijdens dit tekenen graag enkele vragen stellen. Dit om de tekening te versterken. Ik wil er graag achterkomen wat hun relatie met de binnenstad is, wat vinden ze pluspunten en wat zijn minpunten. Maar ook vragen met betrekking tot veiligheid etc.

Ook zou het goed zijn om net als bij de mental maps verschillende mensen te interviewen, wederom geeft dit een beter beeld van de werkelijkheid.

4.5 FEEDBACK

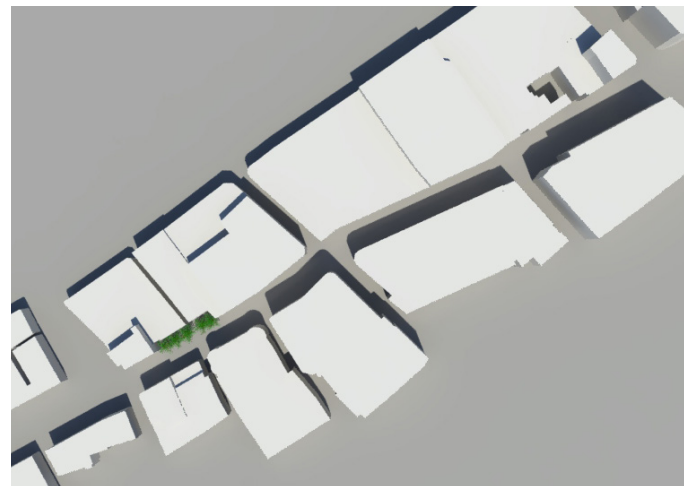
Omdat ik de nadruk tijdens dit project erg op de gebruikers van de openbare ruimte leg wil ik ze graag feedback laten geven om een voorlopig ontwerp.

Dit gebeurt later in het proces maar is erg belangrijk. Zodra ik een voorlopig ontwerp voor de Grote Marktstraat heb wil ik door middel van impressie tekeningen en een klein model terug de straat op. Dan probeer ik aan mensen het idee van het nieuwe ontwerp uit te leggen en daar mogen zij dan kritiek op geven. Alle kritiek wordt opgeschreven en waar mogelijk in het definitieve ontwerp verwerkt. Hierdoor moet het nieuwe ontwerp een ontwerp van en voor de gebruikers van Grote Marktstraat worden.

4.6 BEZONNINGSANALYSE

De laatste methode die ik wil gebruiken is modelleren. De zon speelt altijd een belangrijke rol binnen de stedenbouw en ook in mijn project. Zonstudio's kunnen hiermee argumenten onderbouwen voor bepaalde ontwerpkeuzes.

Ook zou ik graag van het definitieve ontwerp een mooi model willen maken, dit kan erg handig zijn bij de presentatie. Een model kan een ontwerp namelijk erg goed weergeven.

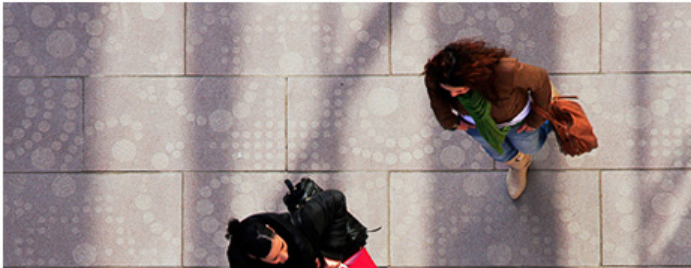
Project

Project de Grote Marktstraat

Gepubliceerd: 18 juli 2013
Laatste wijziging: 18 juli 2013

De Grote Marktstraat is 1 van de belangrijkste winkelgebieden in het centrum van Den Haag. Hier zijn een aantal grote warenhuizen gevestigd.

In de Grote Marktstraat zitten de Bijenkorf, HEMA, V&D en Spuimarkt. De winkelstraat loopt van het Spui tot de Grote Markt en verbindt verschillende winkelgebieden met elkaar. Ruim 7 miljoen bezoekers komen jaarlijks naar deze winkelstraat.

Café Rootz in actie voor behoud veilig terras

CAFÉ TERRASSEN EIGENAARS & INVESTERDERS CAFÉ'S & TAPPERIËN
VEILIGHEID & ONGELUKKEN DEN HAAG

207 X 0

Café restaurant Rootz in de Haagse Grote Marktstraat gaat actievoeren voor het behoud van het afgeschermd terras. Rootz plaatste grote tonnen met planten rondom het terras. De afscheiding beschermt gasten tegen het verkeer en tegen ongewenste bezoekers zoals zakkenrollers. De gemeente is van mening dat het terras niet aan de eisen voldoet.

Afgelopen zomer richtte **Café Restaurant Rootz** haar terras opnieuw in om het af te schermen van de, volgens de eigenaar, verkeersonveilige Grote Marktstraat in Den Haag. De gemeente wil dat dit ongedaan wordt gemaakt, omdat het niet aan de eisen voldoet. 'De afscheiding van terrassen mag de openbare ruimte niet ontoegankelijk maken,' is haar argument.

Sinds een paar maanden geleden een nieuw terrasbeleid is ingevoerd in Den Haag, is de gemeente scherper gaan controleren op de naleving van de regels.

'Voor en zelfs op ons terras zijn gasten meer dan eens getuigen van verkeersongelukken geweest. Ook zijn gasten geregeld de dupe van zakkenrollers en probleemjongeren die zich gemakkelijk bewogen op terras. Deze voorvallen heeft Rootz doen besluiten het terras zo in te richten dat de veiligheid beter te waarborgen is voor haar gasten,' aldus manager Patrick van Aller.

Tientallen bij stille tocht voor ondernemers in Den Haag

Foto: Richard Mulder

09-07-2013 | 23 | 19

DEN HAAG - In het centrum van Den Haag is dinsdag een stille tocht gehouden voor ondernemers die 'het loodje leggen door gemeentebeld'. De tocht was georganiseerd door gemeenteraadslid Richard de Mos.

2013
dinsdag 2 november 2013

Regiotweets

@andersyonna
"Winsten omgevingskwaliteit ligt geweldig op schema. In voorjaar 2014 (jaar 7) veert aanmeldingen voor @DenHaagNieuws"

@MEZedermear
"De Ball is wat ons allemaal, dat ga je toch niet terug?"

@HorecaZettenTV
"Het was lekker terug in de winkel in voorbinnen 'De Centerpoint' te zien. Zaterdagmiddag, zaterdag 15:00 uur. More show. Ziet"

@SofraanHuis
"De tocht is maandag om 10:00 uur in de stad voor het weer. Het is een tocht voor de stad."

@HorecaZettenTV
"Horeca Zetten heeft 100 afgeleverd. Het is een tocht voor de stad. Het is een tocht voor de stad. Het is een tocht voor de stad."

'lij willen geen balzaal maar een winkelstraat'
Debat over nieuwe Grote Marktstraat duurt voort

DEN HAAG | Kunstcentrum Stroom belege eerder deze week een discussieavond over winkelen in de Haagse binnenstad. Voorzitter Harry Zevenbergen gaf bij de gelegenheid zijn visie op de Grote Marktstraat. Hieronder de tekst die hij toen uitsprak.

HARRY ZEVENBERGEN
Mijnheer de Jong, welhouder van streeppaviljoen, wij de Grote Marktstraat opnieuw strakken. Het moet een winkelstraat van internationale allure worden. De straat, ook al ver, moet de ether krijgen van een Haager balzaal (over gewone balzaal) met een Haager balzaal. Met grote kroonluchters en bijvoorbeeld met een balkon. Het is simpel natuurlijk ook wel dat kloppen niet passen in een balzaal. 20 jaar in het midden in een wilde straat, hoop je de streeppaviljoen van het voor. Nieuwheid wil een kloot in een balzaal.

Het gaat is dat wij geen balzaal willen in onze winkelstraat. Mensen moeten het dan op straat. Het is een straat, gedichten woorden of andere rare dingen doen. Leven is de boerderij, dat maakt een winkelstraat tot winkelstraat.

In een discussie moet je zeggen voorstandende debetepert, met goede argumenten komen. Soms is dat overbodig. Deze plannen van Marjolijn de Jong, de welhouder van streeppaviljoen en streeppaviljoen, zijn volkomen idiotie. Daarbij heb ik aan alle kanten ruzie. Specifiek voldeed in het heel. Ook de fragmentatie die op het Kooienhuis werd aangekoed, daar was een smartmoedigheid op zijn plaats was geweest. Ijkt met te oververkievinge kracht openen een goed idee.

Uniek
Da naar om het even welke winkelstraat van internationale allure in Londen, Parijs of Florence en je vindt er kloeken waar je knuften, kloeken en in kunt kopen. Maar wat zie je er niet - en dat maakt de Grote Marktstraat niet ten opzichte van Oxford Street, Princes Street en de Champs Elysees. Nou mevrouw de Jong? Juist, dat zijn de streeppaviljoen. De streeppaviljoen, mevrouw de Jong.

In de straten in Den Haag, mevrouw de Jong, van wie zijn die? Juist, van ons en wij willen streeppaviljoen als we winkelen, niet de tempo leven dan. In de ene stad brekend en opstand uit, een kleinschikheid. Het is nu in Den Haag gaat het om belangrijke zaken.

Hiertoe over ik dan ook iedereen te gunnen op wat te vechten voor de kloeken. We betemmen ons van aan de zachte van Oxford Street, Princes Street en de Champs Elysees, we geven een straatmarkt, we geven ons leven voor de streeppaviljoen.

En als we deze dag gewonnen hebben zetten we tien (winkels) en alle soorten en maten op de (balkon) ninge boulevard. En welhouder Marjolijn de Jong, want het niet er dan moet je probeer aan te nemen. In balzaal het nog de balzaal: de straten zijn van ons.

Den zakenbuis, dat moet sterd zijn, een stad moet leven! Laten we de zaken afsluifdheid niet ondoen.

Reageren? Graag vóór zondag 15.00 uur naar haagstad.nl

Demonstratieve stille tocht voor 'de verdwenen ondernemers' in juli van dit jaar. ARCHIEFFOTO: MICO SEEVERTSEN

Geen groen in vernieuwde Haagse Grote Marktstraat

18-07-2013 | 17:15

DEN HAAG - In de Haagse Grote Marktstraat is geen ruimte voor groen. Plantenbakken nemen te veel plek in beslag, het planten van bomen is onmogelijk omdat er onder de straat een garage en de tramtunnel zijn en hangende tuinen aan gevels gaan waarschijnlijk niet voldoen aan de hoge kwaliteitseisen die aan 'de balzaal van Den Haag' worden gesteld.

Het college van burgemeester en wethouders wil daarom niet tegemoet komen aan een wens van de gemeenteraad om ervoor te zorgen dat de straat groener wordt.

Dat blijkt uit een nota van het college over de inrichting van het gebied. De bedoeling is dat dit deel van Den Haag door nieuwe bestrating en het plaatsen van drie enorme kroonluchters die zijn ontworpen door Lana du Croq 'een winkelboulevard met internationale allure' wordt, 'met een rijke gedetailleerde inrichting en een unieke uitstraling'.

Nieuw gebied wordt groter

Groen wordt die dus niet, maar het gebied dat opnieuw wordt ingericht wordt wel groter: het loopt nu door tot naast het stadhuis. Dat gebeurt op verzoek van de ontwikkelaar die op de hoek van de Kalvermarkt en het Spui een enorm nieuw complex bouwt met winkels en woningen: Amadeus.

De bedoeling is nu dat de 'winkelboulevard' volgend jaar opnieuw wordt bestraat. Dat gebeurt door een Haagse bedrijf, HABO. Daarbij komt, als het goed is, ook een einde aan de onduidelijke scheiding tussen voetgangersgebied en de fietsstrook. Die laatste wordt iets verdiept aangelegd. Nog dit jaar worden twee bijzondere banken geplaatst: één bij de Grote Markt en één bij het Spui.

Plan voor kroonluchters wordt aangepast

Overigens moet Lana du Croq haar ontwerp voor de enorme kroonluchters nog aanpassen. Het oorspronkelijke plan kan niet worden uitgevoerd, omdat het in de praktijk te zwaar zou worden om op te hangen.

Voor de herinrichting van de Grote Marktstraat is dertien miljoen euro beschikbaar. Het is nog niet zeker of dit voldoende is.

5. Relevantie

5.1 SOCIALE RELEVANTIE

Dit project heeft zeker een extra bijdrage aan alle ontwikkelingen die zich nu al afspelen in de Grote Marktstraat. Twee van de vier nieuwe gebouwen zijn zo goed als af en de gemeente Den Haag is zojuist begonnen met de herinrichting van de Grote Marktstraat.

Echter is er nog steeds veel opspraak over de nieuwe plannen, worden de woningen wel verkocht en worden de problemen tussen de fietsers en voetgangers opgelost. Ook zijn er nog altijd veel vragen over de veiligheid op straat.

5.2 WETENSCHAPPELIJKE RELEVANTIE

De wetenschappelijke relevantie van dit project is te vinden in het onderzoek en dan voornamelijk de methode van het mental mappen. Deze methode heeft Kevin Lynch ontwikkeld en opgeschreven in 1960 (The image of the city). Hij geeft zelf nog ongeveer twintig jaar later kritiek op zijn methode maar daarna is de methode nauwelijks verder ontwikkeld. Ik probeer de methode wel verder te ontwikkelen en moderner te maken waardoor die beter toepasbaar is voor de tijd waarin we nu leven.

Zo is een toevoeging aan de methode van Lynch het digitaliseren van de mental maps, door ze allemaal op de zelfde basiskaart over te tekenen kunnen uiteindelijk alle kaarten op elkaar worden gelegd en beter met elkaar worden vergeleken. Ook staat er een beter totaal beeld. Hierover wordt meer geschreven in deel 2 van dit rapport.

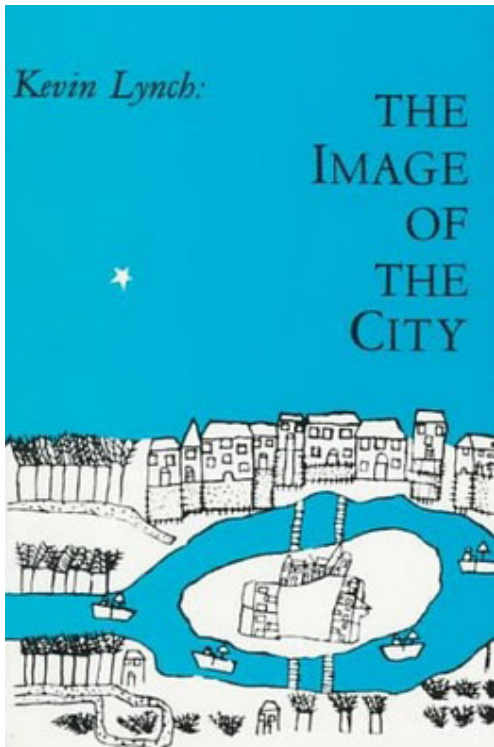
Ik hoop hiermee de methode van Lynch toegankelijker te kunnen maken en dat die meer gebruikt kan worden binnen de opleiding en ons vakgebied.

Foto_onderzoek

Onderzoek

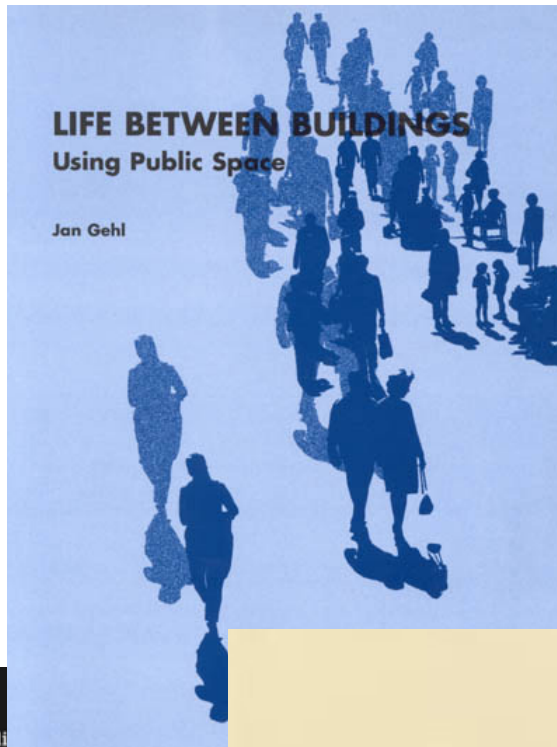
In deel 2 wordt het onderzoek dat het afgelopen jaar gedaan is beschreven. Het onderzoek bestaat uit verschillende aspecten. Er is een literatuuronderzoek gedaan, er zijn interviews met mensen op straat gehouden en er is feedback gegeven door mensen op straat op een voorlopig ontwerp.

Het belangrijkste punt waar het in dit onderzoek omdraait is het uitvinden hoe mensen over de binnenstad van Den Haag denken, hoe zij hem ervaren en beleven. Waar komen mensen vaak en waar komen ze nooit, wat zijn belangrijke winkels en welke niet. Dit is onderzocht door de gebruikers een mental map van de binnenstad te laten tekenen.

Kevin Lynch:

THE
IMAGE
OF
THE
CITY

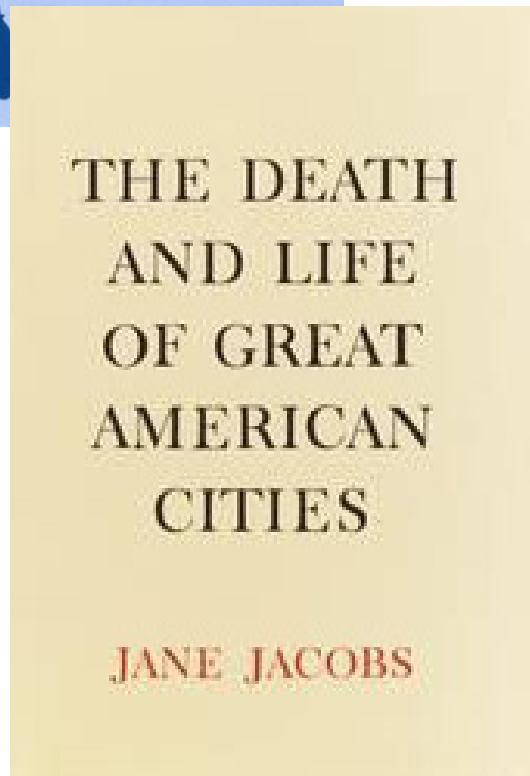
LIFE BETWEEN BUILDINGS
Using Public Space

Jan Gehl

100 Lessons
for Understanding
the City
Anne Mikoleit
Moritz Pürckhauer
gta Verlag

URBAN
CODE

THE DEATH
AND LIFE
OF GREAT
AMERICAN
CITIES

JANE JACOBS

6. Literatuur studie

Dit onderzoek bestond uit twee delen, een meer praktijk gericht deel (mental maps, interviews en feedback) en een meer theoretisch deel. Dit theoretische deel werd gestimuleerd door het vak Theory of Urbanism bij Remon Rooij. Voor dit vak werd een artikel geschreven met als hoofdvraag een deelvraag van dit project.

Onderstaande quotes geven aan hoe belangrijk de openbare ruimte is. Volgens Jan Gehl is de openbare ruimte de belangrijkste plek in een binnenstad. Het is de plek waar men samenkomt, interactie heeft met elkaar en waar men de stad beleefd.

“Public space is seen as one of the most important elements of inner cities. It is the place where people meet, interact and experience the city”(Gehl, 1987).

Ondanks dat de openbare ruimte dus belangrijk is zijn er vaak veel problemen mee. Volgens William Whyte worden er vaak openbare ruimtes verkeerd ontworpen.

“it is hard to design a space that will not attract people. What is remarkable is how often this has been accomplished” (Whyte, 1980, p. 126).

Deze twee quotes leiden de hoofdvraag van deze literatuurstudie goed in. De hoofdvraag luidt: *Welke ruimtelijke of functionele elementen kunnen bijdragen aan een voetgangers vriendelijke binnenstad?*

Om deze vraag te kunnen beantwoorden zijn verschillende stukken van toonaangevende auteurs binnen het kader voetgangersvriendelijkheid, veiligheid en openbare ruimte gelezen.

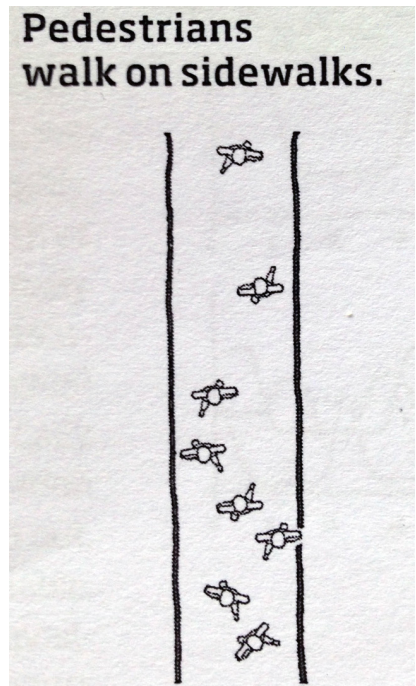
Eerst worden verschillende elementen behandeld namelijk, voetpaden, straatverkopers, banken en mensen. Vervolgens worden enkele activiteiten die plaats vinden op straat behandeld.

6.1 VOETPADEN

Voetgangers lopen op voetpaden maar wie heeft ooit bedacht dat voetgangers daarop lopen? Zijn er regels voor? Ja de regels van de straat!

Voorgescreven wordt dat voetgangers op voetpaden lopen en niet op de weg. Bovendien is het gebruik van voertuigen verboden op het voetpad. Door deze twee regels wordt de stoep verhoogd tot een veelzijdig element van de openbare ruimte. (Mikoleit & Pürckhauer, 2011, p. 44).

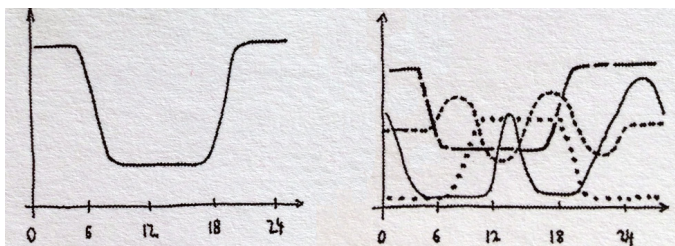
Afgezien van de voornaamste taak van het voetpad, voetgangers veilig van punt A naar B begeleiden, dient een voetpad ook als een verkoopvloer, promonade, joggingsroute, ontmoetingsplaats, eetruimte, speelplaats, werkplek etc. Aangevoond wordt dat wanneer een voetpad niet aan meerdere functies voldoet, minder gebruikt wordt (Jacbos, 1961).

Voetgangers lopen op voetpaden
Mikoleit & Pürckhauer, 2011, p. 44)

Het gebruik van de stoep hangt daarmee af van de verschillende functies waarin zij gebruikt kan worden. *“Therefore, the sidewalk being used as such depends on a colorful diversity of usage”*(Mikoleit & Pürckhauer, 2011, p. 44).

Maar niet alleen verschillende functies maken een stoep levendig, ook het tijd gebruik kan van invloed zijn. Door de stoep op verschillende tijden te gebruiken is de straat nooit leeg. Zo kan een straat overdag worden gebruikt door verschillende winkels, in de avond door restaurants en in de nacht door clubs.

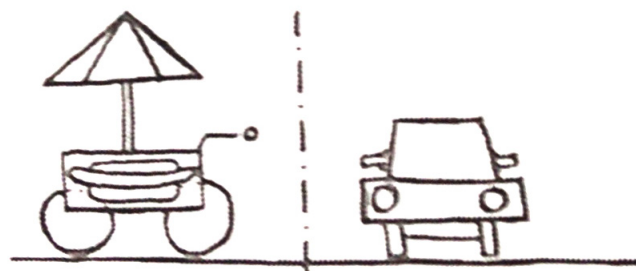
Het gebruik van de stoep op verschillende tijden zorgt voor meer levendigheid gedurende de dag. (Mikoleit & Pürckhauer, 2011, p. 48).

Een andere manier om dit doel te bereiken kunnen we verschillende doelgroepen en toepassingen samen brengen in dezelfde gemeenschappelijke ruimte. De grotere diversiteit van het dagelijkse gebruik hoe gespreider de afzonderlijke activiteiten plaatsen vinden. Een ander voorbeeld hiervan is als we kijken naar een woonwijk. De meeste mensen gaan weg rond 8.00 uur in de ochtend en komen omstreeks 18.00 uur thuis. Als we de woonwijk verrijken met een tweede gebruik - bijvoorbeeld kantoren waar mensen komen rond 09.00 uur en weggaan om 17.00 uur - krijgen we meer leven op straat (Mikoleit & Pürckhauer, 2011).

Jane Jacobs is het hier mee eens. Volgens haar moeten een wijk meer dan één functie vervullen, het liefst zelfs meer dan twee om het leven op straat sterker te maken. *“The district, and indeed as many of its internal parts as possible, must serve more than one primary function; preferably more than two. These must insure the presence of people who go outdoors on different schedules and are in the place for different purposes, but who are able to use many facilities in common”*(Jacobs, 1961, p. 152).

6.2 STRAATVERKOPER

Een ander element dat van grote invloed is op het gebruik van de openbare ruimte is een straatverkoper. Jane Jacobs schrijft hierover het volgende: *“Street vendors facilitate pedestrian movement”* (Jacobs, 1961, p. 35).

Illustratie laat het belang van straatverkopers in de openbare ruimte zien. (Mikoleit & Pürckhauer, 2011, p. 13)

Het klinkt wellicht gek maar straatverkopers hebben een positief effect op de verkeersveiligheid. Ze maken een stoepveiliger omdat ze een buffer creëren tussen de straat en het voetpad. Ten tweede bieden ze door middel van hun visuele en akoestische aanwezigheid een referentiepunt dat ook bijdraagt aan de veiligheid op straat (Mikoleit & Pürckhauer, 2011).

Straatverkopers creëren leven op straat, ze maken de straat levendiger. Volgens Jan Gehl kan een levendige straat worden gezien als één van de belangrijkste functies.

Een levendige straat maakt een stad ook levendiger. *Living cities, therefore, ones in which people can interact with another, are always stimulating because they are rich in experiences, in contrast to lifeless cities, which can scarcely avoid being poor in experience and thus dull, no matter how many colors and variations of shape in buildings are introduced* (Gehl, 1987, p. 368).

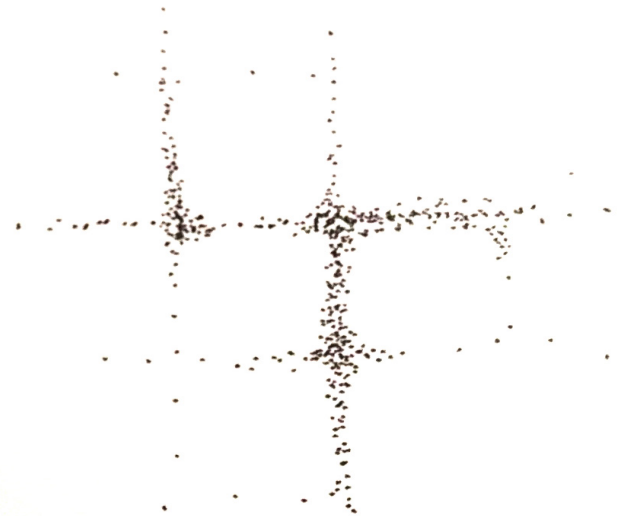
Overall waar er mensen zijn, in gebouwen, in buurten, in stadscentra, in recreatiegebieden etc, geldt in het algemeen dat mensen en mensenlijke activiteiten andere mensen aan trekken. Voorbeeld: Als de keuze wordt gegeven tussen het lopen in een verlaten of levendige straat kiezen de meeste mensen voor de levendige straat. Wanneer de keuze is tussen het zitten een besloten achtertuin of een semiprivate voortuin met uitzicht op straat, kiezen de eerste mensen voor de voortuin omdat daar meer te zien is. *“People come where people are”* introduced (Gehl, 1987, p. 369).

6.3 MENSEN TREKKEN ANDERE MENSEN AAN

Zoals hierboven al kort werd beschreven worden mensen aangetrokken door andere mensen. William H. Whyte heeft de kracht van de aantrekkingskracht die mensen uitoefenen op andere mensen beschreven. Door middel van zijn stedenbouwkundige ervaring probeerd Whyte de groeiende populariteit van openbare pleinen te verklaren. *“What attracts people most, it would appear, is other people”* (Whyte, 1980, p. 19).

Het feit dat mensen worden aangetrokken tot andere komt niet alleen tot uiting op openbare pleinen, het is een fundamenteel kenmerk van het stedelijke leven. Het is de reden dat sociale gemeenschappen zijn gevormd in dorpen en steden.

Voetgangers die lopen door de duisternis kiezen intuïtief voor de meest populaire route omdat de aanwezigheid van andere mensen hen een gevoel van veiligheid geeft.

Illustratie laat het idee van mensen die zich aangetrokken voelen tot andere mensen zien (Mikoleit & Pürckhauer, 2011, p. 30)

That the sight of people attracts still other people, is something that city planners and city architectural designers seem to find incomprehensible. They operate on the premise that city people seek the sight of emptiness, obvious order and quiet. Nothing could be less true. People’s love of watching activity and other people is constantly evident in cities everywhere (Jacobs, 1961, p. 37).

Jan Gehl heeft aangetoond dat mensen en menselijke activiteiten de belangrijkste activiteiten in de openbare ruimte zijn. Zelfs de meeste bescheiden vorm van het alleen zien en horen dat andere in de buurt zijn schijnt al voldoende te zijn om je comfortabel te voelen in de openbare ruimte.

Het leven in en tussen gebouwen lijkt in bijna alle situaties essentiëler en relevanter dan de ruimtes en het de gebouwen zelf. Het gaat niet om hoe een plek er uit ziet maar hoe die gebruikt wordt.

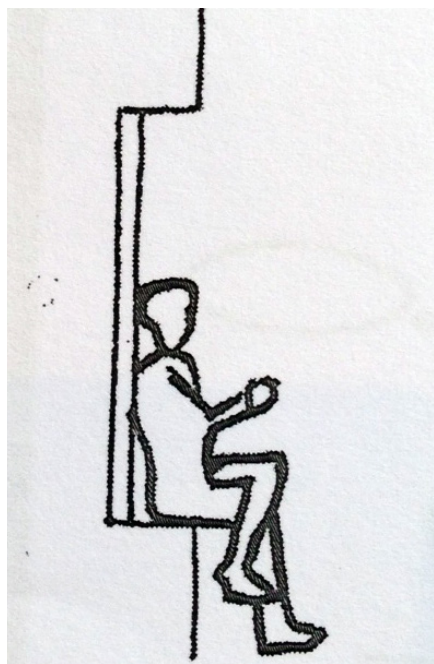
6.4 BANKEN

Banken die een goed uitzicht op de omliggende activiteiten bieden worden meer gebruikt dan banken met minder of geen uitzicht op straat activiteiten.

Uit een onderzoek van Tivoli Garden in Kopenhagen, uitgevoerd door architect John Lyle, blijkt dat de meest gebruikte bankjes zijn langs het hoofdpad naar de tuin, waar er een goed zicht is op de bijzonder actieve gebieden, terwijl de minst gebruikte bankjes zijn te vinden in de rustige delen van het park (Gehl, 1987, p. 369).

William Whyte stemt hiermee in en schrijft;
"People tend to sit most there are places to sit"
(Whyte, 1980, p. 28).

Uit Whyte's studies blijkt dat de verstrekking van plekken om te zitten, terwijl het niet de enige parameter voor de levendigheid van een opbaar plein is, toch de belangrijkste. Volgens zijn waarnemingen en observaties worden pleinen zonder plekken om te zitten bijzonder slecht bezocht.

Mensen zitten graag met hun rug beschermd.
Mikoleit & Pürckhauer, 2011, p. 79)

Trappen en wanden kunnen ook dienen als bank of stoel maar de meest populaire zitplaats is nog altijd de traditionele bank met zijn houten rugleuning. De gebruiker heeft niet de mogelijkheid om de bank toe te eigenen of de positie te wijzigen.

Onze anatomie heeft de voorkant van ons lichaam verder ontwikkeld qua zintuigen dan onze rug. Onze zintuigen controleren voortdurend bewegingen vooruit waardoor onze achterkant achterblijft.

"Human anatomy has evolved to possess a privileged front and a disadvantaged rear. While our sensory organs constantly monitor movements forward, our back remains protection" (Mikoleit & Pürckhauer, 2011, p. 79). Deze verkeerde balans in ons lichaam laat ons achter met een dringende noodzaak om onze rug ten alle tijde te beschermen. Hierom zoeken we altijd naar een juiste plek om te zitten (figuur x).

"For example, when a person looks for a place to sit down outdoors, he rarely chooses to sit exposed in the middle of an open space - he usually looks for a tree to put his back against; a hollow in the ground, a natural cleft which will partly enclose and shelter him. To be comfortable, a person wants a certain amount of enclosure around him and his work" (Alexander, 1977 p. 521)

Banken zijn dus van belang om de openbare ruimte. Ze bieden mensen een plek om te zitten, te rusten en naar andere te kijken. De belangrijkste attractie is het kijken naar andere die voorbij lopen. Door op een plein meer bankjes te plaatsen kan het plein een veiligere plek worden omdat er meer mensen komen.

In smalle koffiecáfé gebeurt het zelfde. Men zit aan de bar en kijkt naar buiten. De attractie waar men naar kijkt zijn de andere mensen die voorbij lopen.

De gelegenheid om andere mensen te zien, te horen en te ontmoeten kan worden gezien als de meest belangrijke attractie in de openbare ruimte.

6.5 STRAAT ACTIVITEITEN

In de zelfde style als Whyte gebruikt Jan Gehl directe observatie, fotografie en het ruimtelijk in kaartbrengen om te begrijpen hoe mensen de openbare ruimte gebruiken en welke fysieke kwaliteiten wellicht hier invloed op hebben. Door het analyseren van verschillende ruimtes in Kopenhagen concludeerde hij dat bepaalde plaatsen aanleiding geven tot een publiek sociaal leven terwijl andere dat niet doen. De plaatsen die wel aanleiding hiertoe gaven waren voetgangers vriendelijk en comfortabel.

De mix van buitenstraatse activiteiten is op te delen in drie categorieën, noodzakelijke activiteiten, optionele activiteiten, en sociale activiteiten. In figuur X worden de drie categorieën visueel weergegeven.

Noodzakelijke activiteiten zijn min of meer gedwongen. Voorbeelden hiervan zijn naar school gaan, winkelen, op een bus wachten en naar werk gaan.

Optionele activiteiten omvat dergelijke activiteiten als het nemen van een wandeling om wat frisse lucht te krijgen. Deze activiteiten vinden alleen plaats wanneer de omstandigheden buiten optimaal zijn. Ze zijn erg weers afhankelijk.

Sociale activiteiten zijn alle activiteiten die afhankelijk zijn van de aanwezigheid van andere in de openbare ruimte. Sociale activiteiten zijn onder andere spelende kinderen en praten op straat. Het houdt in dat sociale activiteiten indirect worden ondersteund wanneer dat nodig is door optionele activiteiten. De aanwezigheid van andere mensen, activiteiten, gebeurtenissen, inspiratie en stimulatie vormen een van de belangrijkste kwaliteiten van de openbare ruimte.

	Quality of the physical environment	
	Poor	Good
Necessary activities	●	●
Optional activities	●	●●●●●
"Resultant" activities (Social activities)	●	●

Grafische weergave van de relatie tussen de kwaliteit van de buitenruimte en de mate van voorkomen van outdoor activiteiten (Gehl, 1987, p. 365)

Whyte noemt in zijn boek een simpele oplossing om meer activiteiten op straat te krijgen. De oplossing is het verkopen van eten op straat.

"If you want to seed a place with activity, put out food. In New York, at every plaza or set of steps with a lively social life, you will almost invariably find a food vendor at the corner and a knot of people around him-eating, schmoozing, or just standing"(Whyte, 1980, p. 50)

7. Mental maps

Gekozen is voor de analysemethode van Kevin Lynch omdat hij de gebruiker en bezoeker centraal zet. Het gaat er om hoe zij de stad beleven, ervaren en in het geheugen opslaan. Dit is het centrale thema van dit onderzoek.

In de Haagse binnenstad wordt de indruk gewekt dat de gebruiker in de huidige Haagse stedenbouw niet op de eerste plaats staat. Het lijkt alsof andere zaken zoals het ontwikkelen van nieuwe winkelpanden belangrijker is. Door middel van een nieuw stedenbouwkundig ontwerp wordt geprobeerd de gebruiker zich weer op zijn gemak, en vooral veilig te laten voelen in zijn binnenstad.

Om tot een stedenbouwkundige ontwerp te komen moet eerst worden uitgezocht wat mensen belangrijk vinden in de binnenstad en hoe zij de binnenstad beleven. Dit wordt gedaan door middel van de analyse methode van Kevin Lynch. Gevraagd wordt, aan mensen op straat, of zij hun 'mental map' van de binnenstad kunnen tekenen. Een mental map is een plattegrond van de stad hoe die in het geheugen van mensen staat. De persoonlijke mentale werkelijkheid is sturend voor de wijze waarop mensen zich door de stad bewegen, betekenissen verlenen en keuzes maken (Sulsters & Schubert, 2006). Door het verzamelen van verschillende mental maps krijg je als ontwerper erg veel informatie en inzicht hoe de binnenstad gebruikt en beleefd wordt.

Zoals eerder genoemd bij de relevantie (H5.2) van dit project is de mental mapping methode van Kevin Lynch oud, heel oud. Hij heeft de methode ontwikkeld en beschreven in het boek, *The image of the city* in 1960, vervolgens geeft hij twintig jaar later kritiek op zijn methode in het artikel, *Reconsidering the image of the city*, en daarna gebeurt er bijna niks meer met de methode.

Om de methode nieuw leven in te blazen en hem bruikbaar voor nu te maken heb ik een artikel geschreven, *Haagse Bluf, van blinde vlek tot levendige plek*. In dit artikel wordt de relatie tussen de stedenbouwkundige analysemethode van Lynch en een stedenbouwkundig ontwerp beschreven. Het doel van het artikel is om duidelijk te maken hoe je de mental maps van Lynch kunt gebruiken in een stedenbouwkundig ontwerp anno deze tijd.

7.1 STAPPENPLAN

In het artikel wordt een stappenplan opgesteld om de mental maps te kunnen gebruiken tijdens een ontwerp opdracht. Het stappenplan wordt nu kort beschreven.

Stap 1 verzamelen

De eerste stap is het verzamelen van de 'mental maps' van verschillende gebruikers. In de binnenstad heb je te maken met het winkelende publiek, winkel eigenaren, mensen die op kantoor werken, ambtenaren etc. Wat ook interessant kan zijn is bijvoorbeeld om mensen van de politie een plattegrond te laten tekenen. Zij hebben wellicht een ander beeld op de stad dan de meeste gebruikers. Iedereen heeft een eigen beleving van de stad en slaat deze op in een eigen 'mentale kaart'. Een persoonlijke mentale kaart is het resultaat van individuele ervaringen van een gebied, waarin eigen gebruiken, belevingen en waarderingen zijn opgeslagen (Sulsters & Schubert, 2006).

De methode is voor iedereen toegankelijk, zelfs voor mensen zonder tekensvaardigheid. Het enige dat we nodig hebben is een stuk papier en een potlood. Belangrijk is om een grote doelgroep te bereiken.

Lynch had kritiek op zijn eigen target groep. Deze was te klein. Zorg er voor dat je target groep groot genoeg is. Hoe groot is moeilijk te zeggen omdat dat per casus verschillend is. Omdat we hier te maken hebben met een binnenstad ligt het doel op honderd verschillende kaarten.

Stap 2 betekenis

Door het verzamelen van ‘mental maps’ krijg je als ontwerper erg veel informatie. Belangrijk is om goed met die informatie om te gaan en er achter te komen wat die informatie betekend.

Heel interessant is om te zien waar mensen beginnen met tekenen, of te wel waar begint de binnenstad? Dit kan zijn bij een parkeergarage, omdat daar de auto geparkeerd wordt en vanaf daar de binnenstad wordt betreden. Dit kan ook zijn bij een tram of bushalte etc.

Een ander belangrijk punt is waar men stopt met tekenen. Wat zijn de grenzen van de binnenstad, tot waar loopt de binnenstad. Wat hoort er nog net wel bij en wat niet meer.

Natuurlijk is het heel belangrijk om te zien wat men tekent. Dit zijn de oriëntatiepunten van de stad. Dat kan van alles zijn, een plein, een standbeeld, een fontein, een winkel etc. Door middel van deze punten navigeert men zich door de stad. Het zijn hun herkenningspunten.

Sommige plekken zijn niet een landmark op zich zelf maar door de symbolisch waarde is het een belangrijke plek geworden. Zijn er plekken in de stad waar mensen om een bijzondere reden extra waarde aan hechten zoals eerder beschreven is door Portugali (Portugali, 2003). Plekken met een speciale gebeurtenis of historische waarde.

Besproken zijn de punten die worden getekend. Misschien wel het belangrijkste is om te zien wat mensen niet tekenen. Wat mensen niet tekenen is vaak niet belangrijk genoeg, het wordt niet gebruikt of men kent het niet. Dit kan heel interessant zijn en voor veel discussie zorgen. Als voorbeeld, de gemeente Den Haag spreekt heel lovend over de Haagse Bluf. ‘De Haagsche Bluf is een van dé hotspots in het centrum van Den Haag. Achter een prachtige verzameling ‘oude’ gevels bevindt zich de crème de la crème op gebied van speciaalzaken’ (Gemeente Den Haag, 2013). Tot nu toe heeft echter niemand het in zijn of haar mental map getekend. Wat betekent dat het misschien helemaal niet een van dé hotspots is in de beleving van de gebruikers.

Stap 3 kort interview

Hoe meer mental maps je verzameld, hoe meer informatie je als ontwerper krijgt. Wat de kaarten nog relevanter maakt is door er wat informatie aan toe te voegen van de tekenaar, welke relatie heeft hij/zij met de binnenstad? Denk hierbij aan leeftijd, woont hij/zij in de stad, werkt hij/zij in de stad en hoe vaak is hij/zij in de binnenstad. Door deze informatie op te schrijven kan je na de hand je kaarten indelen in verschillende groepen.

Stap 4 digitaliseren

Omdat de kaarten vaak hele kinderachtige, makkelijke en slordige schetsjes zijn is het handig om de kaarten te digitaliseren (Sulsters & Schubert, 2006). Dit kan bijvoorbeeld in Photoshop door de kaartjes over te trekken op een basiskaart. Hierdoor krijgen alle kaartjes de zelfde schaal en zijn deze in de volgende stap makkelijker te vergelijken. Door de kaarten over te tekenen op een basiskaart worden de kaarten op eigen wijzen geïntepeteerd door de ontwerper. Een voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld de gren tussen twee gebieden of wijken. Deze grens wordt vaak erg hard getekend door middel van een lijn maar is in de beleving vaak veel minder hard en slechts een autoweg.

Stap 5 groeperen

Mentale stadsbeelden zijn uiteraard subjectief: iedereen vormt zijn eigen beelden op grond van eigen ervaringen. Vaak blijkt echter, zo ook in mijn onderzoek, dat deze individuele beelden een sterk gemeenschappelijke kern bevatten, die bestaat uit het kennen van routes, buurten, plaatsen of gebouwen.

Juist deze collectieve samenhang is belangrijk voor ontwerpers, die een omgeving moeten creëren die aansluit bij de behoeften van grote groepen gebruikers. Lynch probeert in zijn onderzoek te achterhalen wat de herkenbare onderdelen zijn van deze collectieve voorstelling (Westik & Büchi, 1989)

De collectieve samenhang kan ook worden ingedeeld in verschillende groepen. Zo kan je groepen maken op basis van leeftijd, op basis van hoe vaak iemand in de stad is etc. Doordat de kaarten in de vorige stap allemaal de zelfde schaal hebben gekregen is het makkelijk om verschillende lagen aan en uit te zetten.

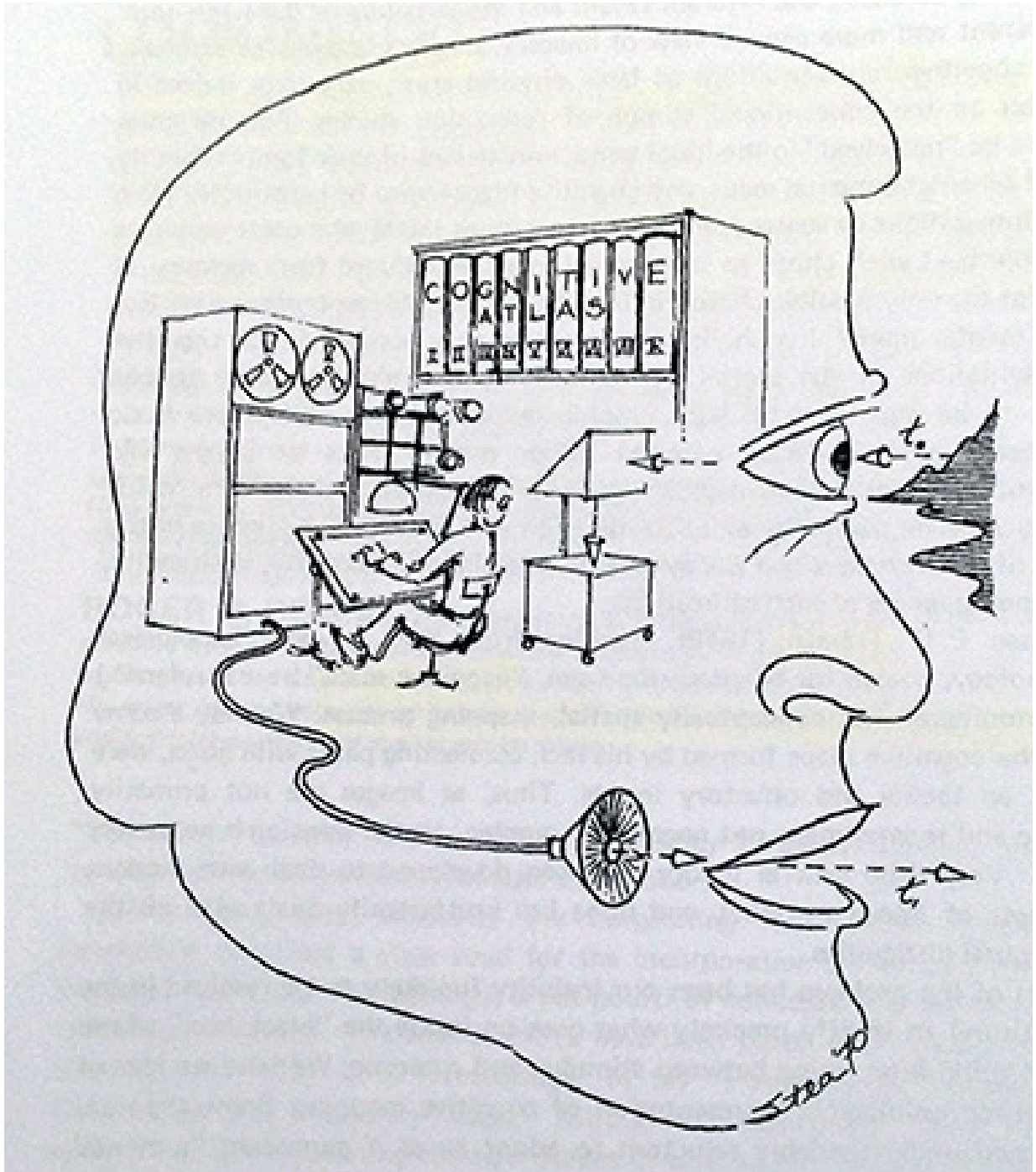
Wat je met de kaarten kunt aantonen is waar er conflicten afspelen tussen verschillende gebruikers, of zijn er plekken die helemaal niet getekend worden, de zogenaamde 'blinde vlekken'. Zoals in mijn geval de Haagse Bluf. Als er wel een conflict is tussen twee of meerdere gebruikers groepen kun je je als ontwerper afvragen of dit erg is of dat de groepen samen gebruik kunnen maken van de openbare ruimte. Bijvoorbeeld omdat zij gebruik maken tijdens andere uren. Wat ook kan voorkomen is dat een plek maar door één gebruikers groep wordt getekend en door de andere groepen niet. Dan kan het zo zijn dat die groep te dominerend is en dat je dat kan aanpassen in een ontwerp. Deze verschillende conflicten, vragen om verschillende oplossingen van de stedenbouwkundige ontwerper (zie figuur).

Aantal gebruikers	Diagnostiserende vragen	Rol van de stedenbouwer
Geen gebruikers	<ul style="list-style-type: none"> o Hoe zijn de verbindingen? o Is het niet aantrekkelijk? o Beschikt het over de juiste functie? 	Stedenbouwkundige heeft alle vrijheid voor ontwerp
Een gebruiker	<ul style="list-style-type: none"> o Is de ruimte bedoeld voor meerdere gebruikers? Ja, dan kan er een ontwerp worden gemaakt. o Is deze gebruiker te dominant en verjaagd hij daardoor andere gebruikers? 	Stedenbouwkundige kan een ontwerp maken waardoor de ruimte toegankelijker wordt voor meer gebruikers in dien gewenst
Meerdere gebruikers	<ul style="list-style-type: none"> o Botsen de verschillende gebruikers met elkaar? o Wordt de ruimte op verschillende tijden gebruikt? o Zijn er verschillende functies voor verschillende gebruikers? 	Stedenbouwkundige heeft als rol om alle gebruikers te vreden te stellen en moet dus erg veel rekening houden met hun wensen

Als zich een blinde vlek voordoet moet er eerst worden gekeken waarom daar een blinde vlek zit. Is het niet goed verbonden? Heeft het geen functie? Is het niet aantrekkelijk etc. Vervolgens kan je als stedenbouwkundige een ontwerp maken zonder daar bij rekening te hoeven houden met de wensen van de gebruikers. Zij 'kende' de plek echter niet. De ontwerper heeft dus erg veel vrijheid.

In het geval dat een bepaalde plek heel duidelijk door slechts één gebruikers groep wordt getekend kan dit een indicatie zijn dat er wat mis is. Dat hoeft natuurlijk niet als die ruimte speciaal ontworpen is voor die specifieke gebruikers groep. Echter kan het ook voorkomen dat een gebruikersgroep erg dominant is en de andere gebruikers verjaagd, in dit geval is de rol van de stedenbouwkundige om op te treden. De ontwerper dient de verschillende belangen te combineren zonder daarbij de bestaande gebruikersgroep weg te jagen.

Als laatste kan het heel goed voorkomen dat meerdere gebruikers de zelfde ruimte tekenen. Bijvoorbeeld een plein. Dit kan aantonen dat daar meerdere gebruikers gebruik van maken zonder daarbij last te hebben van elkaar, bijvoorbeeld door andere uren op de dag, of weekend in plaats van door de weeks etc. Het kan ook een kwaliteit zijn voor een openbare ruimte. De kwaliteit is dan dat er verschillende groepen samen komen, een plek waar je bijvoorbeeld nieuwe mensen kunt ontmoeten. Het kan echter ook zo zijn dat er wel een conflict optreedt tussen beide gebruikersgroepen. In dit geval is de opgave voor de stedenbouwkundige erg ingewikkeld. Hij dient rekening te houden in zijn ontwerp met verschillende belangen van verschillende gebruikers.

Stap 6 de ruggengraat

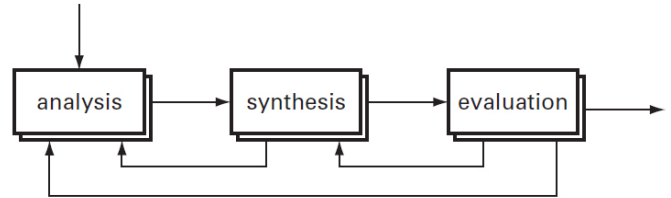
In deze stap wordt het verband gelegd tussen de analyse en het ontwerp. De conclusies uit stap vijf worden opgeschreven en vormen de basis, de ruggengraat, voor het nieuwe stedenbouwkundige ontwerp.

Bijvoorbeeld, uit de kaarten van Den Haag blijkt dat niemand de Haagse Bluf tekende. Dat betekent dat we hier een blinde vlek hebben. In figuur 6 kunnen we aflezen dat we als ontwerper op deze plaats alle vrijheid hebben om te ontwerpen. Belangrijk is dus om te zien hoe de plek verbonden is en hoe we de Haagse Bluf aantrekkelijker kunnen maken. Op deze manier vormt de blinde vlek, die voortkwam uit de analyse van de mental maps, de basis voor het ontwerp.

Het opschrijven van de conclusies zou goed kunnen in een matrix (zie figuur), hierin zou je de plek kunnen omschrijven, wat er mis mee is, welke gebruikers het heeft etc. Deze tabel hebben we later in stap zeven ook nog nodig. Door het zo op te schrijven stel je jezelf allemaal ontwerpdoelstellingen op. Deze doelstellingen komen voort uit de analyse

Stap 7 terugkoppeling

Omdat ontwerpen een cyclisch proces is (zie figuur 8), is het belangrijk om af en toe terug te koppelen op de gemaakte matrix in stap zes. Dit zou kunnen tijdens de laatste stap van het ontwerp proces de evaluatie. Vervolgens koppel je dat weer terug en kan je weer verder met het ontwerp.

Door het terugkoppelen is te controleren of de belangrijkste punten uit de analyse nog steeds gebruikt worden en of deze nog steeds als basis gelden voor het nieuwe ontwerp.

Door de matrix met de ontwerpdoelstellingen bij het ontwerp te houden kun je eventuele ontwerpvoorstellen testen. Voldoen zij aan de eisen van gebruiker en worden de huidige problemen opgelost in het ontwerp.

Het gemaakte ontwerp voor bijvoorbeeld een blinde vlek kan getest worden aan de gestelde ontwerpdoelstellingen. Een blinde vlek werd eerst niet getekend door de gebruikers omdat het geen doorgaande route was, het was geen bestemming, had het wel de juiste functie etc. Nu zou de blinde vlek wel moeten worden getekend en worden gebruikt.

Locatie	type plek	gebruikers	ontwerpdoelstelling
Haagse Bluf	Blinde vlek	winkelend publiek winkeleigenaren horeca eigenaren	De haagse bluf moet een verblijfspot worden en beter verbonden met de rest van de binnenstad. Het is nu te geïsoleerd.

Resultaat mental maps Haagse binnenstad
in rood opmerkelijke plekken

7.2 MENTAL MAPS DEN HAAG

Om de mental maps van Den Haag te gebruiken heb ik mijn eigen stappen plan gevolgd. Ten eerste zijn zoveel mogelijke kaarten verzameld waarna een kort interview is gedaan (waarvan de resultaten in het volgende hoofdstuk worden beschreven) en de kaarten gedigitaliseerd zijn. Het resultaat hiervan staat hiernaast. Dit zijn 51 verschillende mental maps, gedigitaliseerd en op elkaar gelegd.

Wat erg opvallend is dat de Haagse Bluf in zijn geheel niet één keer getekend is. Misschien dat de gemeente deze woorden van haar website kan afhaken, 'De Haagsche Bluf is een van dé hotspots in het centrum van Den Haag. Achter een prachtige verzameling 'oude' gevels bevindt zich de crème de la crème op gebied van speciaalzaken'

Wat ook opvalt is dat de Bijenkorf 51 van de 51 keer getekend is. De verklaring hiervoor is waarschijnlijk dat de tekenen vrijwel allemaal voor de Bijenkorf werden getekend. Deze plek is gekozen omdat de bijenkorf anders ook vaak getekend wordt en meer een neutrale plek binnen de binnenstad is.

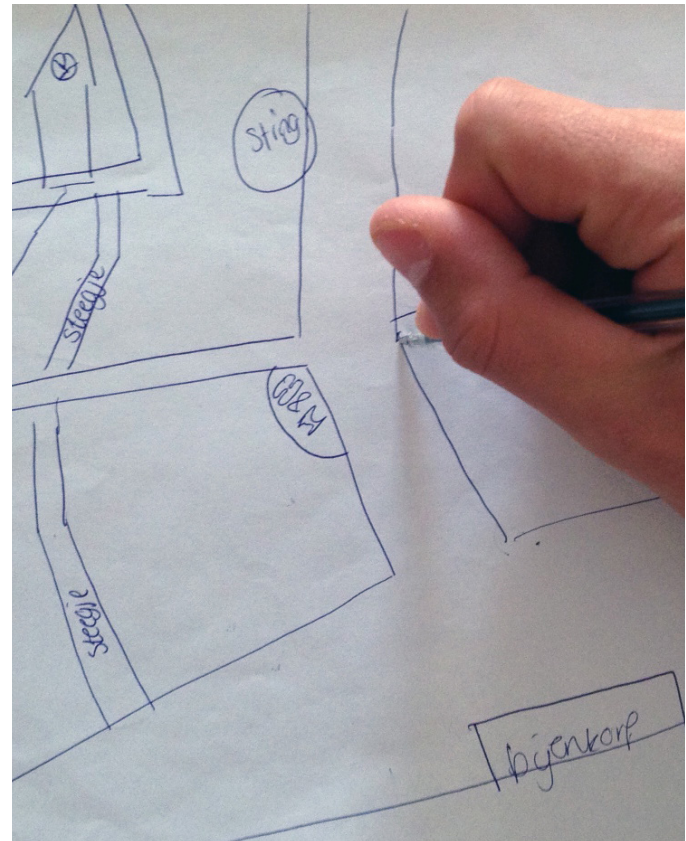
De nieuwe haagse passage is al een paar keer getekend terwijl die nog onder constructie is. Hieruit is op te maken dat deze vanaf de zomer, wanneer de passage geopent wordt, veel gebruikt zal worden.

Grand café Het Goude Hoofd is een andere opvallende landmark. Het café werd door vrij veel verschillende gebruikers, oudere maar ook jongere weten het café goed te vinden. Vaak wordt het plein wat voor het café ligt gebruikt als meeting point om af te spreken en vanaf daar samen te gaan winkelen.

Het buitenhof, een groot plein in de binnenstad en gelegen naast het binnenhof, wordt opvallend vaak weinig getekend. Zeker in vergelijking met andere pleinen, de Grote Markt en het Plein.

Dit betekent dat het buitenhof minder wordt gebruikt dan net genoemde andere pleinen in de binnenstad. Dat is opvallend omdat het buitenhof ook voornamelijk uit horeca bestaat net als de Grote Markt en het Plein. Het buitenhof heeft zelfs een extra functie namelijk de Pathé bioscoop.

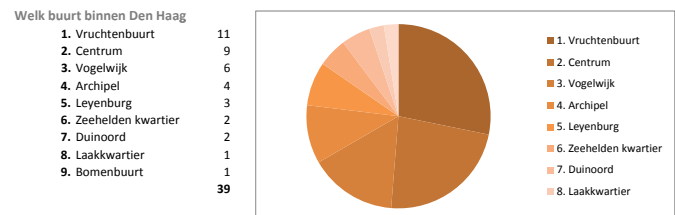
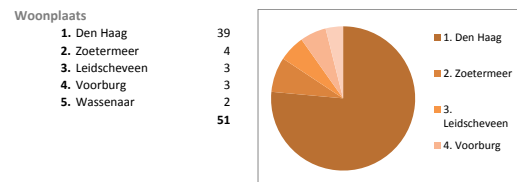
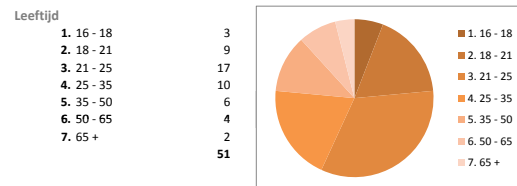
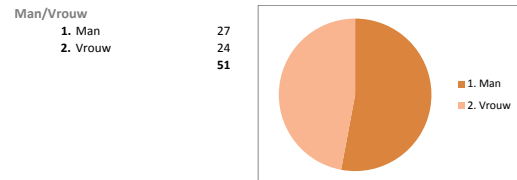
Wellicht dat de dominantie van de fietsenstalling en de trambaan invloed hebben op het gebruik van het plein.

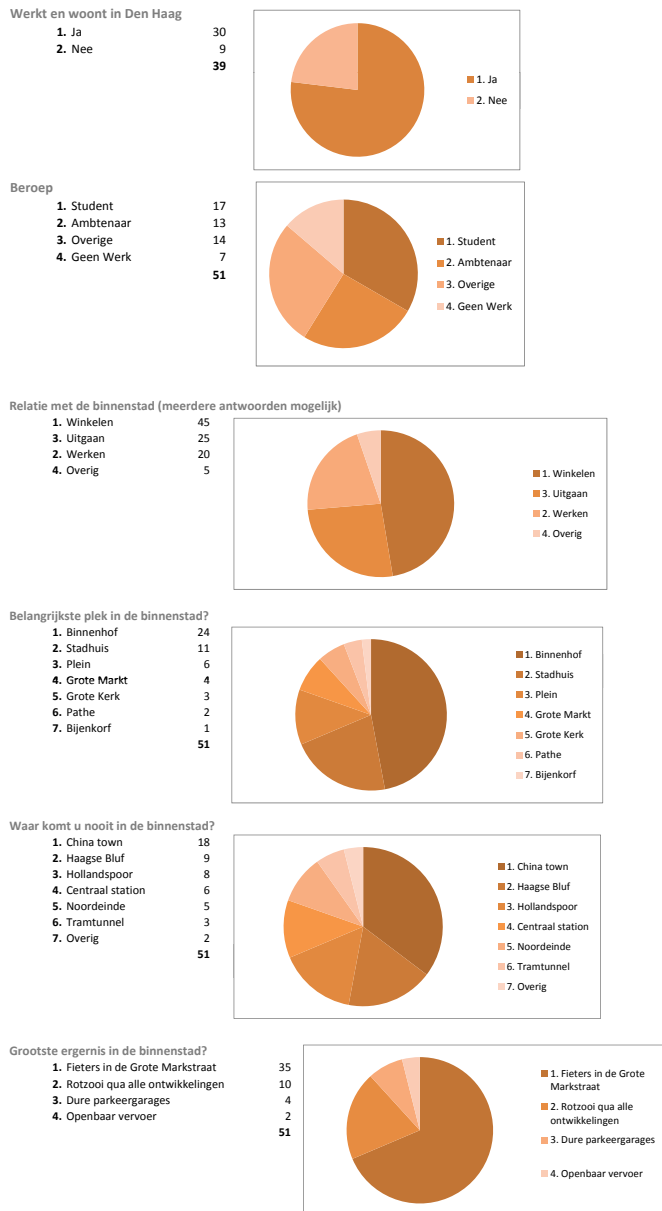

8. Interview

Zoals eerder vermeld werd aan mensen op straat gevraagd of zij hun mental map van de binnenstad wilde tekenen. Naast de informatie die de tekening vermeld is de dialoog vaak ook interessant daarom heb ik de tekenaar tijdens het tekenen enkele vragen gesteld om te achterhalen want zijn of haar relatie met de binnenstad is en hoe zij de binnenstad beleven.

Het moest een kort interview zijn omdat de nadruk op de tekening ligt. De vragen die ik stelde staan hieronder eveneens als de resultaten.

Vooral de laatste drie vragen zijn erg interessant, alle overige vragen geven meer achtergrond informatie over de tekenaar en zijn belangrijk om verschillende conclusies uit de mental maps te trekken.

Opvallend is dat de de meeste mensen het binnenhof de belangrijkste plek in de binnenstad vinden. Dit komt doordat hier de regering zit en de historische waarde die het binnenhof kent. Hetzelfde geldt voor het stadhuis. Deze plekken hebben door hun functie een symbolische waarde gekregen en zijn daarom belangrijk voor veel mensen. Dit aspect wordt nader beschreven met uitleg van Juval Portugali in het artikel, *Haagse Bluf: van blinde vlek tot levendige plek* (bijlage 1). Dit artikel is geschreven naar aanleiding van een onderzoek hoe de mental maps kunnen worden gebruikt in een ontwerpproces.

Een belangrijke vraag in het interview was of mensen een plek in de binnenstad konden noemen waar ze zelden tot nooit komen. Na enkele interviews bleek dat veel mensen dit een lastig vraag vonden omdat zij vaak geen goed idee hadden wat er nog meer in de binnenstad te vinden was dan waar zij zelf kwamen. Vaak moeste enkele optie's of voorbeelden worden gegeven waarna zij zelf een keuze konden maken. Voorbeelden waren dan, Chinatown, het Plein, Grote Markt, Noordeinde etc. De antwoorden lopen erg uit een en er is geen overkoepelend gebied aan te wijzen waar mensen minder komen dan andere gebieden. Ook zijn er geen duidelijke overeenkomsten tussen deze gebieden te vinden. Meest gegeven reden voor een plek waar je zelden komt in de binnenstad heeft betrekking tot de functies of winkelaanbod.

Foto_feedback vragen

9. Feedback

Tijdens dit ontwerpproces en onderzoek staat de gebruiker centraal. Dit betekent dat zij wordt betrokken in het onderzoek, door middel van de mental maps en interviews, maar tijdens het ontwerpproces. Door middel van de interviews en mental maps zijn enkele ontwerpdoelstellingen vastgesteld. Deze worden later behandeld. Naar aanleiding van deze ontwerpdoelstellingen is een voorlopig ontwerp voor de Grote Marktstraat ontwikkeld. Om dit ontwerp te testen is geprobeerd feedback te krijgen van de gebruikers. In de volgende alinea's staat beschreven hoe dit is gedaan en de resultaten die dit opleverde.

Het was natuurlijk leuk en interessant geweest om dezelfde mensen als die de mental maps tekende te vragen voor feedback op het voorlopige ontwerp. Dit is helaas niet mogelijk. Echter ben ik wederom voor de Bijenkorf gaan staan en heb aan veel verschillende willekeurige mensen gevraagd om te kijken naar mijn voorlopige ontwerp.

De manier van presentatie is hierbij van groot belang. Mensen zonder architectuur achtergrond lezen niet makkelijk een plattegrond of een doorsnede dus moest er een manier worden bedacht om het ontwerp te presenteren in een taal die men op straat spreekt en begrijpt. Ik heb gekozen voor enkele impressie's en een klein 3D massa model. Vooral de impressie's werken erg goed omdat ik eerst een foto laat zien van hoe de situatie nu is, en daarachter zit een foto van het nieuwe ontwerp (zie foto) een soort flipover.

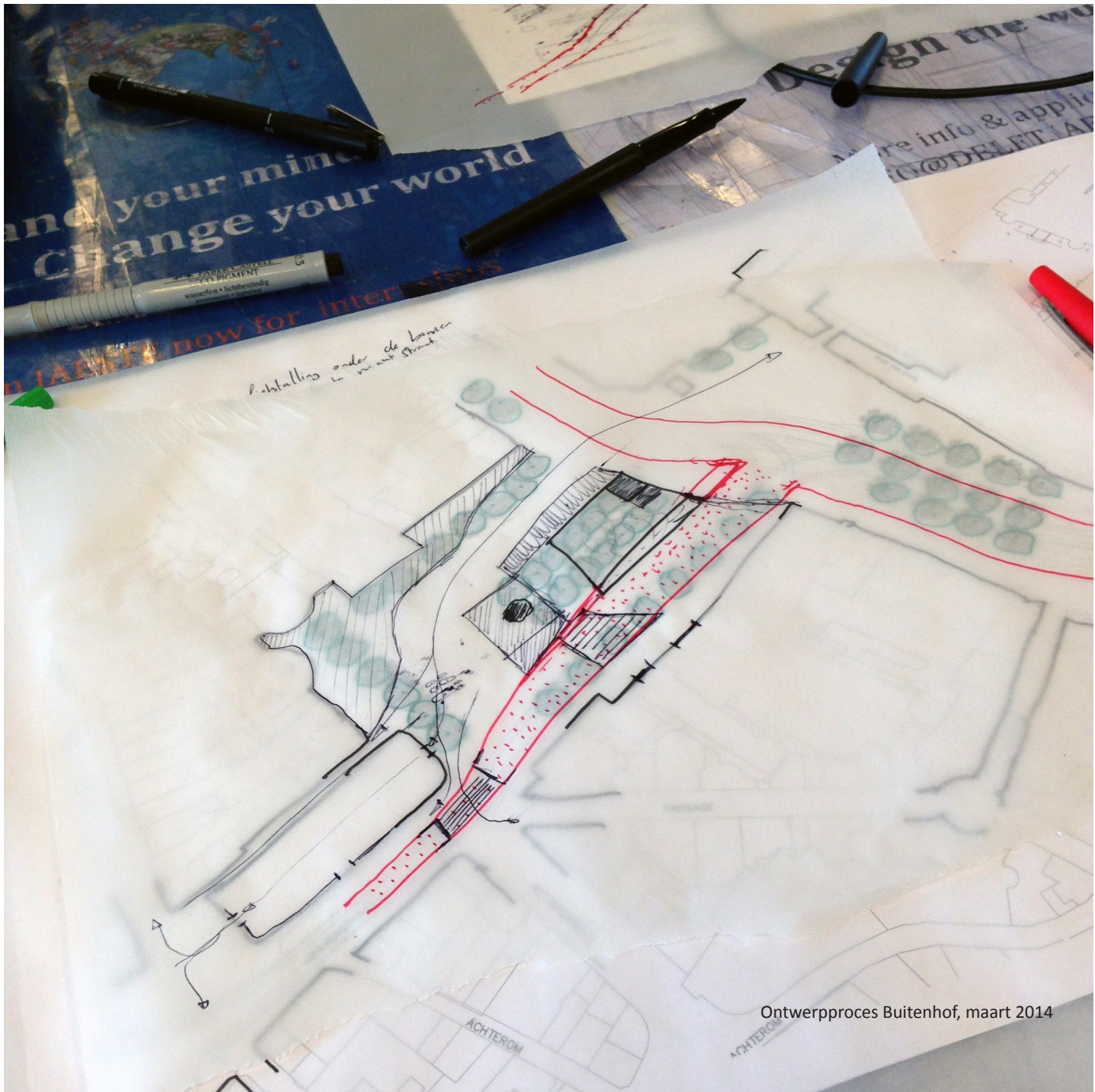
9.1 RESULTATEN

De resultaten van dit feedback onderzoek waren erg uitlopend. Ongeveer de helft van de ondervraagde vond het idee heel leuk en vooral de bank als leidend element sprak ze erg aan. Vrijwel iedereen vond het een goed idee om de scheiding tussen fietsers en voetgangers duidelijk te maken en te zorgen voor oversteekplaatsen. Ook het idee om de nadruk op de zonnigekant van de straat leggen viel bij de meeste mensen goed in de smaak. Er enkele opmerkingen over de schaal, een paar mensen hadden hun twijfels over de breedte van het voetpad voor de bijenkorf. Of over de breedte van het fietspad.

Een ander punt was de beplanting. De grote van de bomen en de plantenbakken. Ze waren vooral nieuwsgierig hoe dat er precies uit kwam te zien.

Als laatste was er kritiek op de kiosk, omdat de kiosk geen achterkant heeft moet deze goed ontworpen zijn, waar laat je bijvoorbeeld het terras in de nacht, het afval etc.

Om de meeste antwoorden worden gegeven door middel van een gedetailleerde doorsnede te tekenen en het ontwerp verder uit te werken.

Ontwerpproces Buitenhof, maart 2014

Ontwerp

In deel 3 wordt het ontwerp dat gemaakt is beschreven. Omdat het ontwerp uit meerdere interventies bestaat worden deze apart behandeld.

Dit deel beschrijft eerst de stedenbouwkundige analyse die voorafging aan het ontwerp van de Grote Marktstraat dan samen met de uitkomsten uit het onderzoek worden de ontwerpdoelstellingen opgesteld om vervolgens een ontwerp te maken.

Vervolgens wordt het zelfde procesdoorlopen voor de tweede ontwerpinterventie, het Buitenhof.

10. Grote Marktstraat

De Grote Marktstraat past logisch in het historische straatpatroon van de Haagse binnenstad, maar schijn bedriegt. In werkelijkheid is de straat nog geen eeuw oud en het resultaat van een grote doorbraak dwars door woonwijken en winkelstraatjes. Een doorbraak die lucht moest scheppen voor het toenemende verkeer en tegelijk orde moest aanbrengen in een chaotische stadsontwikkeling.

10.1 HISTORISCHE ANALYSE

Tweede helft 19de eeuw: De Haagse bevolking groeide in korte tijd van 71.000 naar 206.000 mensen. Elk stukje binnenstad werd volgebouwd. Tussen de Grote Markt en Spui was een wirwar van armoedige winkelstraatjes en woonbuurten. Het leefklimaat was er slecht. Kleine overbevolkte huisjes, sloppen vooral, waarvan de meeste zonder sanitair. Met als gevolg veel ziektes.

1901: de nieuwe Woningwet moest zorgen voor een eind aan de slechte woonomstandigheden.

1910-1912: De stedenbouwkundige Hendrik Petrus Berlage werd gevraagd een ontwerp te maken voor de nieuwe straat.

1920: Start van de aanleg van de Grote Marktstraat.

1926: De Bijenkorf opent als eerste grote warenhuis haar deuren. Later volgden C&A, Peek & Cloppenburg, het Haags Modehuis en Sijthoff.

Vanaf 1950: door de snelle toename van het autogebruik, de vele trams, bussen en voetgangers werd de Grote Marktstraat al snel een zeer drukke straat.

Eind jaren 80: het college van B en W komt met nieuwe plannen om de hele binnenstad opnieuw in te richten. Voetgangers en fietsers moesten alle ruimte krijgen en de auto's, bussen en trams moesten uit het straat beeld verdwijnen.

1996 – 2004: bouw tramtunnel en parkeergarage onder de Grote Marktstraat. Een project wat veel hagenars niet snel zullen vergeten. De bouw van het project is namelijk allerminst probleemloos verlopen. Vanwege alle water problemen tijdens de bouw zijn de kosten opgelopen van €139 miljoen tot €234 miljoen en werd de oplevering met ruim vier jaar vertraagd.

1997 – 2003: Nieuwbouw bovengronds van Spuimarkt met nieuwe winkels, Pathé bioscoop en C en A.

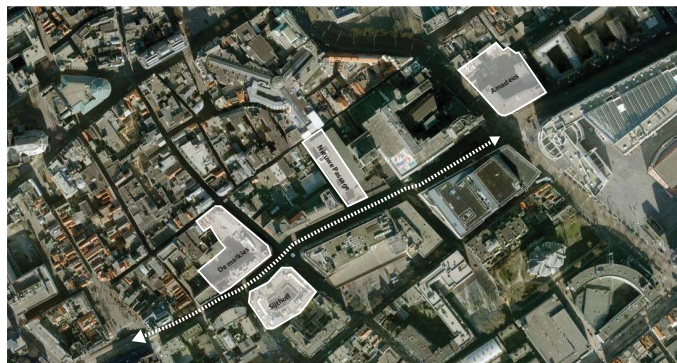
2012: start bouw Nieuwe Haagse Passage

2013: start bouw Amadeus, Sijthoff City en De Markies.

10.2 ONTWIKKELINGEN

De Grote Marktstraat is één van de belangrijkste winkelgebieden in het centrum van Den Haag. Dit komt mede doordat er enkele grote warenhuizen zijn gevestigd namelijk, de Bijenkorf, HEMA, V&D en Spuimarkt. De winkelstraat loopt van het Spui tot de Grote Markt en verbindt verschillende winkelgebieden met elkaar. Ruim 7 miljoen bezoekers komen jaarlijks naar deze winkelstraat. (bron)

De gemeente Den Haag wil de Grote Marktstraat veranderen in een aantrekkelijke winkelboulevard met internationale allure. Zo kan Den Haag zich in de toekomst nog meer onderscheiden van andere steden en ook meer bezoekers trekken. Daarom heeft de gemeente het plan te investeren in de Grote Marktstraat. En dan vooral in de openbare inrichting. Daarnaast wordt er

Afb. x Nieuwbouwprojecten in de Grote Marktstraat

De Grote Marktstraat krijgt een geheel nieuwe uitstraling. Zowel op straatniveau als in de hoogte. De Grote Marktstraat moet dé openlucht balzaal van de Haagse binnenstad worden. Met nieuwe bestrating, verlichting en straatmeubilair. Het opnieuw inrichten van de Grote Marktstraat maakt onderdeel uit van het Binnenstadsplan Den Haag 2010-2020. De gemeente werkt op verschillende plaatsen aan de (her)ontwikkeling van de binnenstad. Het doel is om de Haagse binnenstad nog aantrekkelijker te maken voor bezoekers, inwoners, ondernemers en investeerders.

Het eerste nieuwbouwproject is de Markies, gelegen op de hoek van de Grote Marktstraat en de Wagenstraat waar vroeger het voormalige Reclasseringsgebouw gevestigd was. Op de begane grond en de eerste drie verdiepingen is het Engelse warenhuis Marks en Spencer gevestigd. Op de bovenste verdieping zijn vijf appartementen gerealiseerd. Het vijf verdiepingen tellende gebouw heeft de naam De Markies gekregen. De architectuur van de Markies sluit mooi aan bij de bestaande gebouwen in de Grote Marktstraat. De historische gevel aan de Wagenstraat is in de oorspronkelijke staat teruggebracht.

Afb. x Nieuwbouwprojecten in de Grote Marktstraat

Naast de V&D, op de plek van het oude Marks & Spencegebouw, wordt de Nieuwe Haagse Passage gerealiseerd. De Nieuwe Haagse Passage sluit aan op de bestaande Haagse Passage.

De Architect, Bernard Tschumi heeft een licht en open gebouw ontworpen. De passage krijgt een glazen kap van 15 meter hoog. De mooie Hollandse luchten die je hierdoor ziet, lijken geprojecteerd op de gevels van de winkels die in de Passage komen. In de Nieuwe Haagse Passage komen winkels, horeca en een Suite Hotel van Novotel met 118 kamers. Het gebouw heeft 3 verdiepingen voor horeca en winkels en 5 verdiepingen voor het hotel.

De verwachte opening van de Nieuwe Haagse Passage is september 2014.

Afb. x Nieuwbouwprojecten in de Grote Marktstraat

Op de hoek van het Spui en de Kalvermarkt wordt een groot warenhuis met 76 appartementen gerealiseerd. Op deze locatie heeft 250 jaar geleden Wolfgang Amadeus Mozart gewoond. Daarom krijgt het gebouw als herinnering hieraan de naam Amadeus. Het gebouw is ontworpen door architect Bedaux de Brouweren krijgt een natuurstenengevel met 8 meter hoge etalages. De succesvolle kledingketen Primark is de grootste huurder en heeft 3 etages gehuurd in het nieuwe pand.

Afb. x Nieuwbouwprojecten in de Grote Marktstraat

Vanaf de 4e etage komen 76 appartementen. Dit zijn koop- en huurwoningen in de vrije sector. De appartementen zijn licht door het gebruik van het vele glas in de gevel.

De buitenruimte, zoals balkons, terrassen en een gemeenschappelijke privé binnentuin vormen een oase van rust in de Haagse binnenstad. In de ondergrondse parkeergarage is plaats voor circa 80 bewonersparkeerplaatsen.

De winkel Primark zal naar verwachting eind 2014 open gaan. In 2015 is de oplevering van het gehele gebouw.

Sijthoff City tegenover de Bijenkorf op de hoek van de Grote Marktstraat en de Wagenstraat ondergaat een metamorfose. Het gebouw wordt geheel gerenoveerd. Het gebouw krijgt onder andere een nieuwe gevel en ook het interieur wordt flink verbouwd. Na de renovatie heeft het gebouw 2 winkellagen van totaal ongeveer 4.750 vierkante meter. Hier komt onder andere de modewinkel River Island. Hierboven wordt ongeveer 6.300 vierkante meter moderne kantoorruimte gerealiseerd. De verbouwing zal eind 2014 klaar zijn.

Sijthoff City krijgt een nieuwe uitstraling met hoge transparante etalages, een bijzondere gevelafwerking van composiet en details die verwijzen naar de traditionele architectuur in de omgeving en naar het symbool van de stad Den Haag, de ooievaar.

Afb. x Nieuwbouwprojecten in de Grote Marktstraat

10.3 KRITIEK ONTWIKKELINGEN

Alle nieuwbouwprojecten lijken op het eerste oog een goede zet van gemeente Den Haag. De renovatie van verschillende oude gebouwen past binnen de visie van de gemeente om de Grote Marktstraat te transformeren naar een attractieve winkelboulevard met internationale allure. Ook qua architectuur, afmetingen en programma zou het perfect passen binnen de visie maar zulke ontwikkelingen roepen ook vragen op.

Als je voorsteld om een de binnenstad levendiger te maken en je verwacht dat er in de nieuwbouw een divers aanbod van woningen te vinden is, hoe kan het dan mogelijk zijn dat een gebouw van vijfverdiepingen (de Markies) slechts vijf appartementen krijgt, die tevens erg duur zijn. Een gemiste kans?

Een ander punt waar ik mijn twijfels over heb is de vraag naar kantoorruimte. In het nieuwe gebouw Sijthoff city komen zeer veel vierkante meters kantoor ruimte. Mijn vraag is of hier wel genoeg vraag naar is, gezien de grote leegstad van kantoorpanden in het centrum.

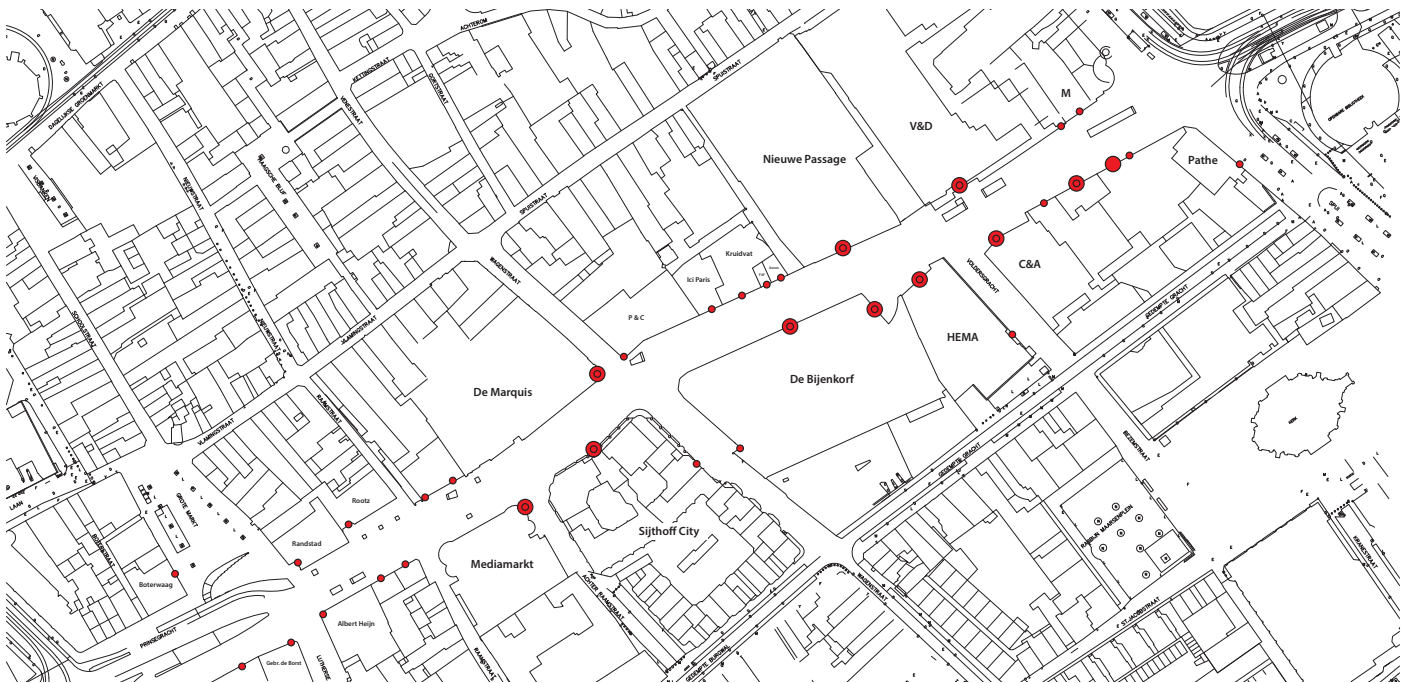
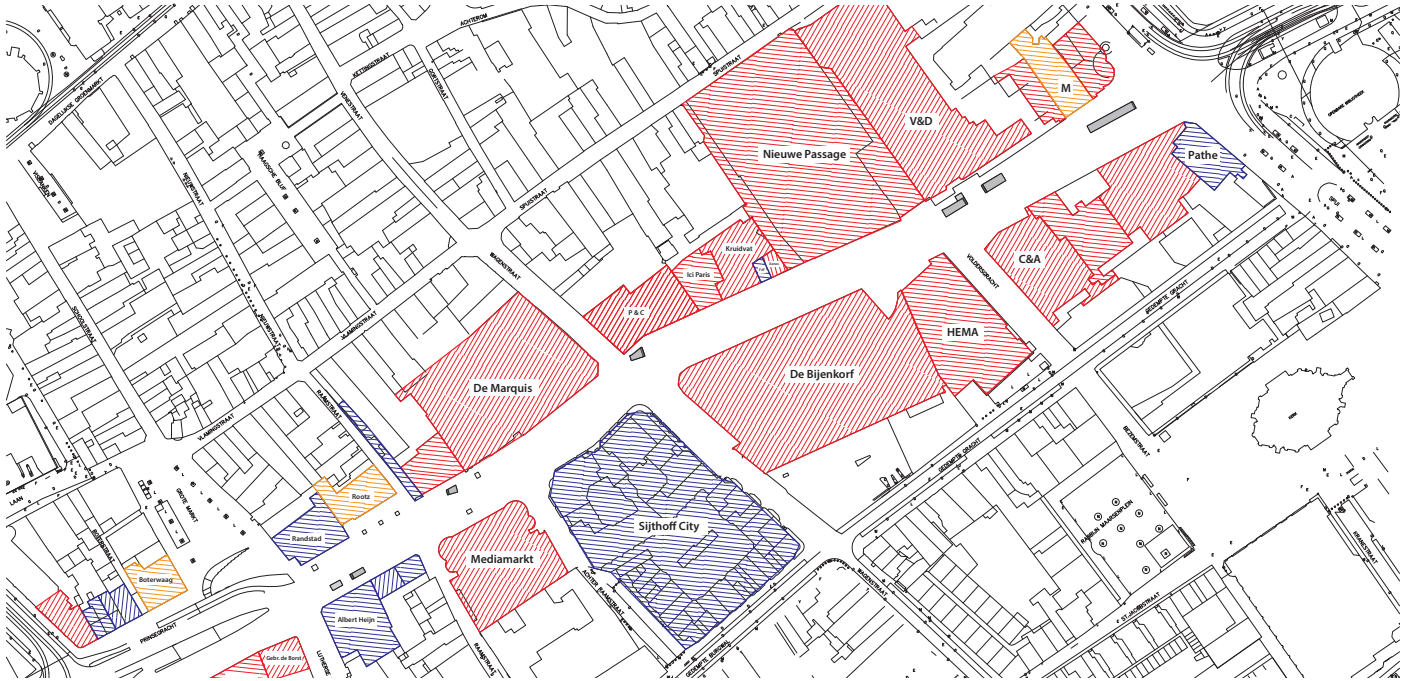
Het laatste punt gaat over de toekomst en de verandering qua winkelen. Online shoppen wordt met de dag populairder dus gebruiken we over twintig jaar nog wel een drukke winkelstraat, en als dat niet het geval is kunnen de nieuwe gebouwen dan transformeren naar andere functies?

10.4 WINKEL ANALYSE

De winkel analyse wordt weergegeven in de map hiernaast. Door middel van verschillende kleuren valt gelijk op dat winkels (rood) een zeer groot aandeel hebben in de Grote Marktstraat. Enkele van deze winkels zijn de Bijenkorf, Mark & Spencer, HEMA, C&A, V&D en Mediamarkt. Met de horeca (oranje) is het een stuk minder gesteld, de Rootz en de Mac Donalds zijn de enige twee horeca exploitanten met als aanmerking dat er in de V&D, Bijenkorf en Hema een eigen restaurant zit. Wat overige functies zijn blauw gemaakt, dit zijn de kantoren, Pathé bioscoop en Albert Heijn.

Ondanks dat het aanbod qua functies en winkels erg divers is, is de hoofdfunctie kledingwinkels.

Voor een nieuwontwerp van de Grote Marktstraat is het interessant om niet alleen te kijken naar wat voor soort winkels er zich bevinden maar voornamelijk waar hun ingang is. Dit is bepalend voor de routes die mensen afleggen. De ingangen van de winkels is ook op de pagina hiernaast (onderste illustratie) weergegeven. De grote van de stip bepaald het belang van de ingang. Dat wil zeggen hoe groter de stip hoe meer mensen deze ingang gebruiken. Dit is gedaan na eigen schatting.

11.00 UUR

13.00 UUR

15.00 UUR

17.00 UUR

10.5 BEZONNINGSANALYSE

De zonnenstudie is gedaan met behulp van verschillende 3D moderlingsprogramma's. Eerst is een model gemaakt in 3DS Max, vervolgens is dit ontwerp geëxporteerd naar Maya waarin de zon kon worden vastgesteld. De dag is 21 Juni en het tijdframe was van 08.00 uur tot 22.00 uur. Vervolgens zijn er 800 frames gerenderd, deze frames zijn in movie maker achter elkaar geplakt waardoor het fimpje is. Als laatste is in after effects een klok toegevoegd zodat je weet hoelaat het in de film is.

Hiernaast staan enkele screenshots van de Grote Markstraat. Deze zonstudio wordt gebruikt bij het maken van het nieuwe ontwerp. Wat namelijk zichtbaar is dat de noordzeide van de straat (de bovenkant) al net na 11.00 uur in de zon licht. Dit kan worden gezien als een kwaliteit en kan worden gebruikt in het nieuwe ontwerp omdat mensen liever in de zon lopen dan in de schaduw. Dit is eerder al uitgelegd in deel 2 van dit rapport.

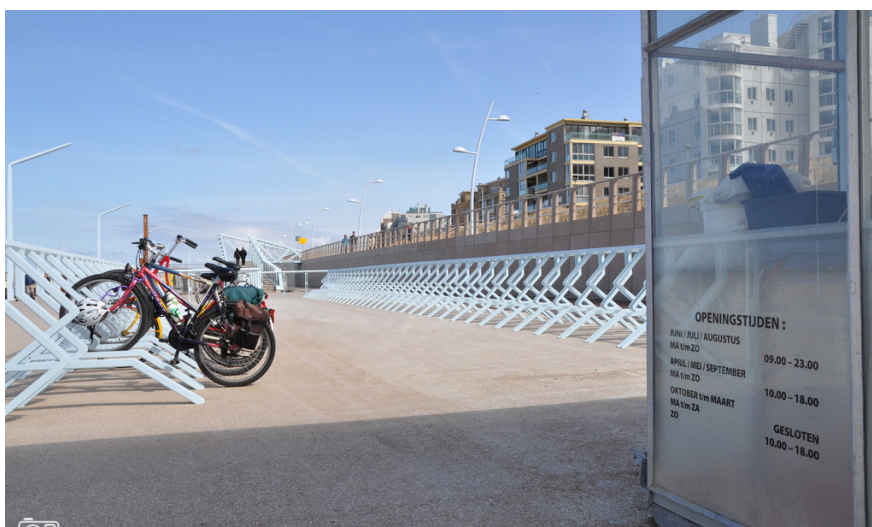
Bomen in stenenplantenbanken, met de mogelijkheid om op te zitten. Bomen staan op een parkeerdek vandaar de bak.
Gemeentehuis Den Haag Eigen foto, April 2014

Hekwerk is meegenomen in het ontwerp en vormt een intergraal onderdeel.

Natuurstenen bank als leidend element in de openbare ruimte. Zorgt voor grens/afscheiding en een plek om te zitten, af te spreken en te ontmoeten.
Houtrustflats Den Haag Eigen foto, April 2014

Fietsenstalling is, net als het hekwerk, meegenomen in het ontwerp en vormt een intergraal onderdeel. Het fietsenhuisje aan het begin van de stalling vormt een 'Landmark'
<http://www.klavergroep.nl/cases/gemeente-den-haag-boulevard-scheveningen/image/818-scheveningen-5.jpg>

Fietsenstalling is, net als het hekwerk, meegenomen in het ontwerp en vormt een intergraal onderdeel. Het fietsenhuisje aan het begin van de stalling vormt een 'Landmark'

<http://www.klavergroup.nl/cases/gemeente-den-haag-boulevard-scheveningen/image/818-scheveningen-5.jpg>

Stroopwafelkraam wordt een vaste horeca kiosk met in de zomer een klein terras

<http://m1.behance.net/rendition/modules/37747241/disp/ff9e1627f-514480b2a719a69a265a598.jpg>

10.6 ONTWERPDOELSTELLINGEN

Na het onderzoek en de specifieke analyses worden de ontwerpdoelstellingen vastgesteld. De belangrijkste doelstelling is dat het nieuwe ontwerp een oplossing biedt voor het probleem tussen de fietsers en voetgangers. De scheiding tussen fiets en voetpad dient duidelijk te zijn aangegeven eveneens als de oversteekplaatsen.

Een tweede belangrijk punt is dat er een plek moet komen waar mensen kunnen zitten in de Grote Marktstraat. Waar mensen op elkaar kunnen wachten, afspreken, koffie drinken etc. Dit punt kwam ook naar voor uit de gelezen theorie.

Dit brengt me bij het derde punt, in de Grote Marktstraat staat op enkele dagen van de week een stroopwafelkraam. Deze moet in het nieuwe ontwerp een vaste kiosk worden waarmen ook een kop koffie kan kopen. Deze kiosk moet aansluiten met de huidige en nieuwe architectuur van de Grote Marktstraat. Ook dient de kiosk over een terras te beschikken.

Groen in de Grote Marktstraat is een 'must', het creëert sfeer en maakt de Grote Marktstraat een warmere plek, Ook kunnen bomen in de zomer schaduw bieden en bij slecht weer als beschutting.

De Grote Marktstraat moet aan het begin (voor de Grote Markt) en het einde (voor de Mac Donalds) over een fietsenstalling beschikken. Deze fietsenstalling moet net als de kiosk een intergraag deel van het ontwerp zijn. Het huisje van de fietsenstalling moet opvallen, als een landmark. Zo weet men de fietsenstalling makkelijk te vinden en weet men ook waar de winkelstraat begint en waar deze eindigt.

Het nieuwe ontwerp moet zich op de zon oriënteren.

10.7 STEDENBOUWKUNDIG ONTWERP

Het nieuwe stedenbouwkundig ontwerp is volledig gericht op haar gebruikers en lost de huidige problemen tussen fietsers en voetgangers op. Door een duidelijke scheiding tussen fiets en voetpad is voor iedereen duidelijk waar hij of zij wel en niet mag lopen.

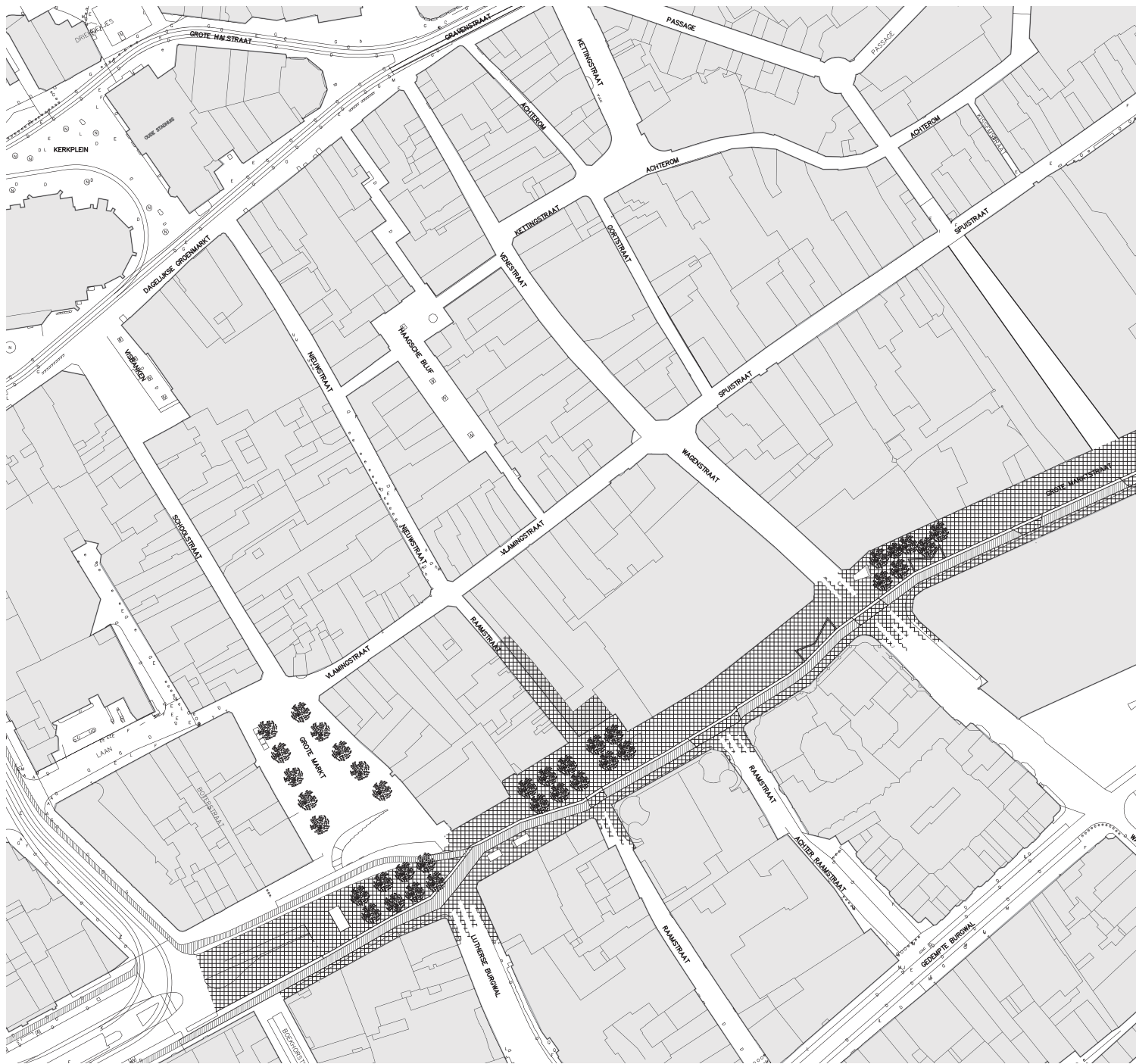
Op strategisch gekozen plekken zijn oversteekplaatsen gecreeërd. Deze zijn doormiddel van rode zebrapaden extra duidelijk geaccentueerd. Hierdoor wordt de huidige situatie veranderd en is het niet meer mogelijk om overal over te steken.

Het fietspad word begrensd door aan de zuidkant een hekwerk met paaltjes en kettingen en aan de andere kant een natuurstenen bank. Deze bank is een leidend element in de Grote Marktstraat en loopt op de oversteekplaatsen door in de bestrating.

Op de koppen van de Grote Marktstraat staat een fietsenstalling. Deze fietsenstalling heeft een huisje met daarop een grote fiets. Hierdoor is dit huisje een landmark. Men weet waar de winkelstraat begint en waar de fiets neergezet moet worden.

Om de Grote Marktstaat spannender en levendiger te maken is gekozen voor veel bomen. Deze bomen geven meer beschutting aan de bezoekers en creëren een natuurlijk sfeer. Deze sfeer sluit aan bij de bank en fietsenstalling.

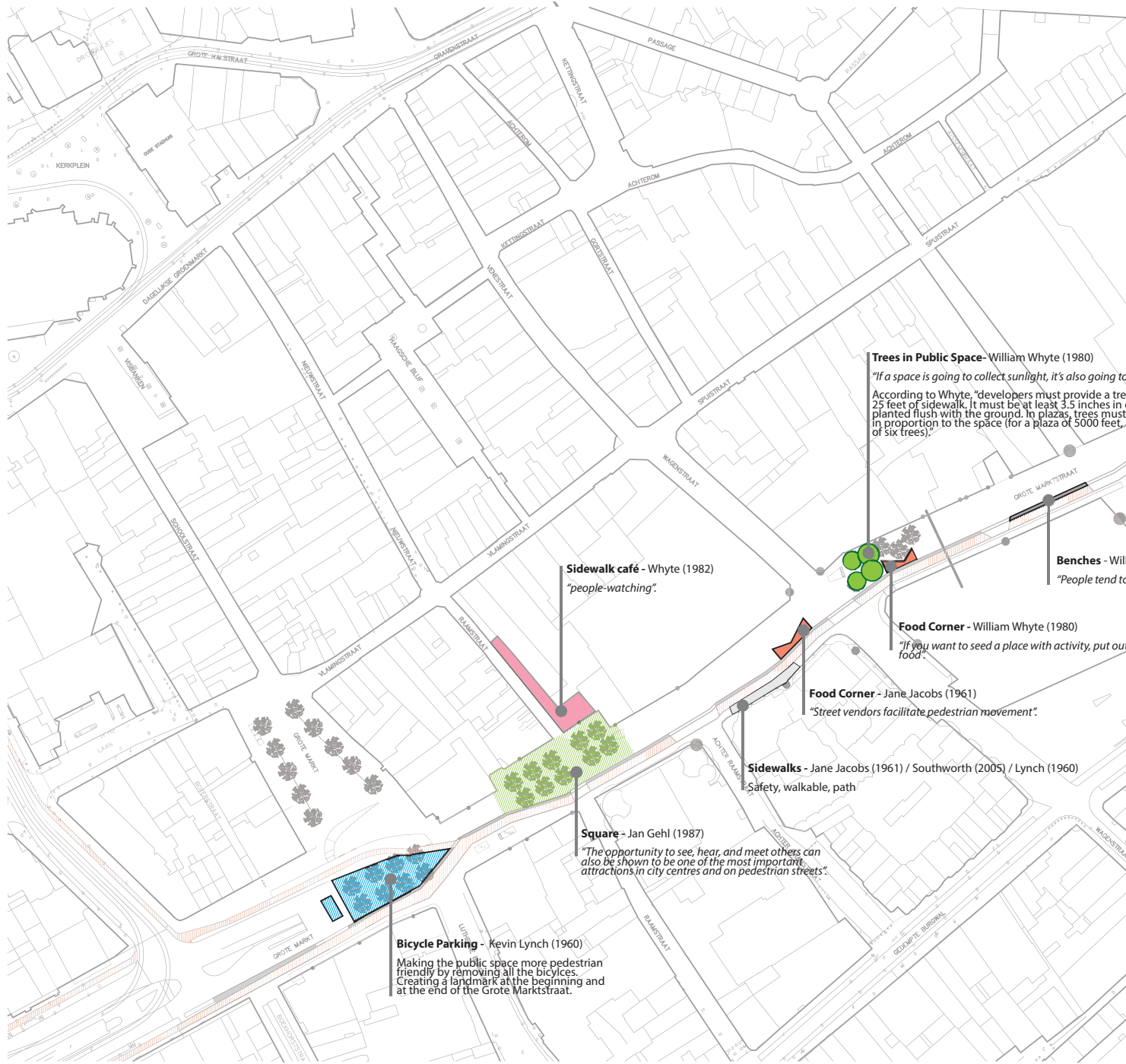
STEDENBOUWKUNDIG ONTWERP

De grote marktstraat wordt ingericht met grote natuurstenen tegels. Dit materiaal sluit goed aan bij de nieuwe ontwikkelingen en de bestaande architectuur in de Grote Marktstraat. De bestrating wordt onder de luifel van de C&A, HEMA en Bijenkorf doorgezet omdat dit ook buitenruimtes zijn.

Om de verbinding met de rest van de stad, met name Chinatown, te verbeteren worden er een soort vingers in de zijstraten gemaakt. Dit vormt een mooi contrast met de huidige bakstenenklinkers die daar al liggen (zie de afbeelding hieronder).

<http://www.jvisser.nl/uploads/spotlights/spotlight1.jpg>

Trees in Public Space - William Whyte (1980)
"If a space is going to collect sunlight, it's also going to collect shade."
 According to Whyte, "developers must provide a tree for every 25 feet of sidewalk. It must be at least 3.5 inches in diameter and planted flush with the ground. In plazas, trees must be in proportion to the space (for a plaza of 5000 feet, you need a minimum of six trees)."

Sidewalk café - Whyte (1982)
"people-watching".

Benches - William Whyte (1980)
"People tend to sit on benches."

Food Corner - William Whyte (1980)
"If you want to seed a place with activity, put out a food corner."

Food Corner - Jane Jacobs (1961)
"Street vendors facilitate pedestrian movement."

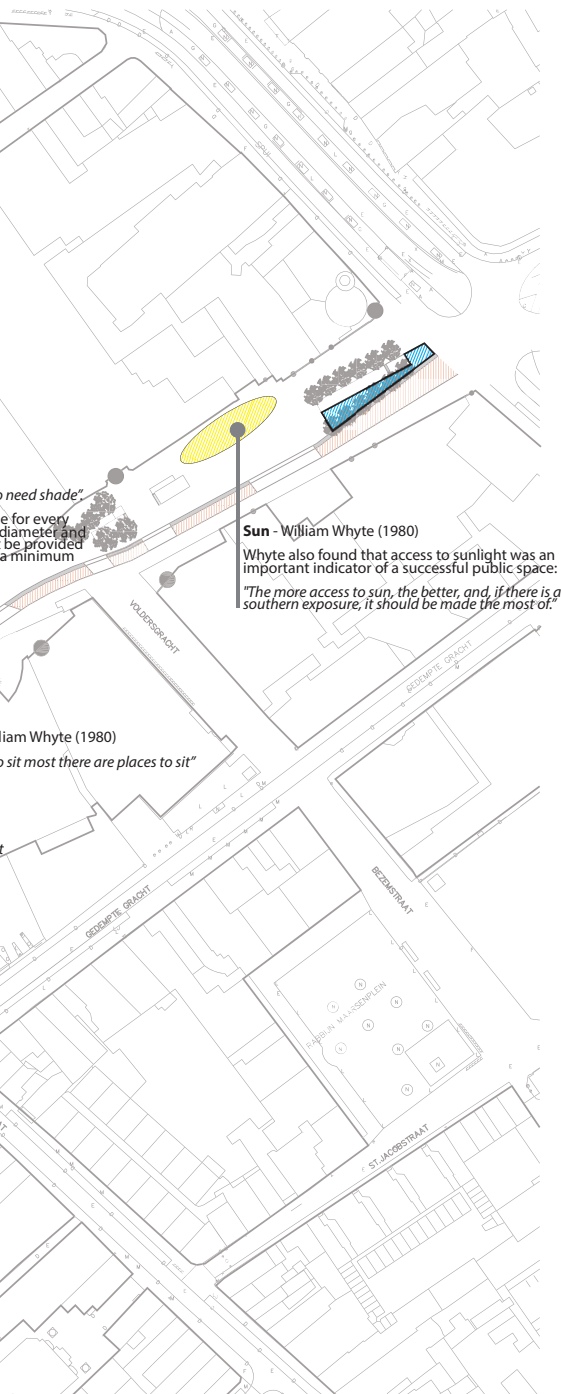
Sidewalks - Jane Jacobs (1961) / Southworth (2005) / Lynch (1960)
 Safety, walkable, path

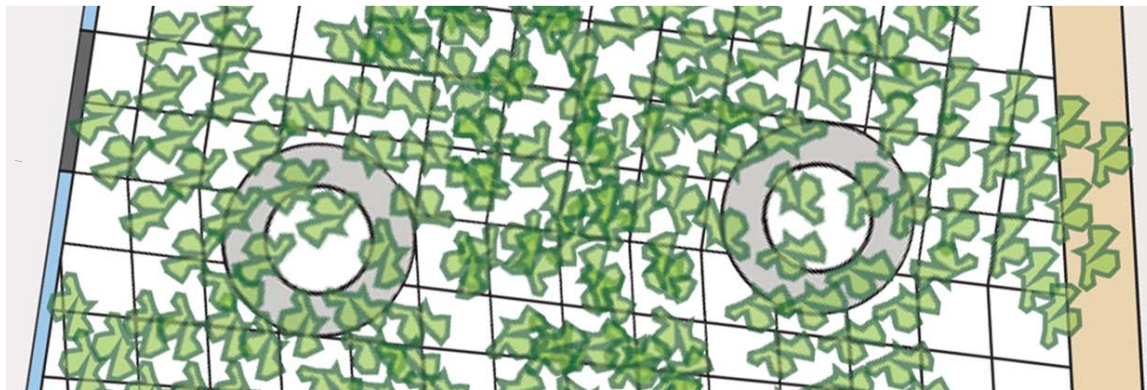
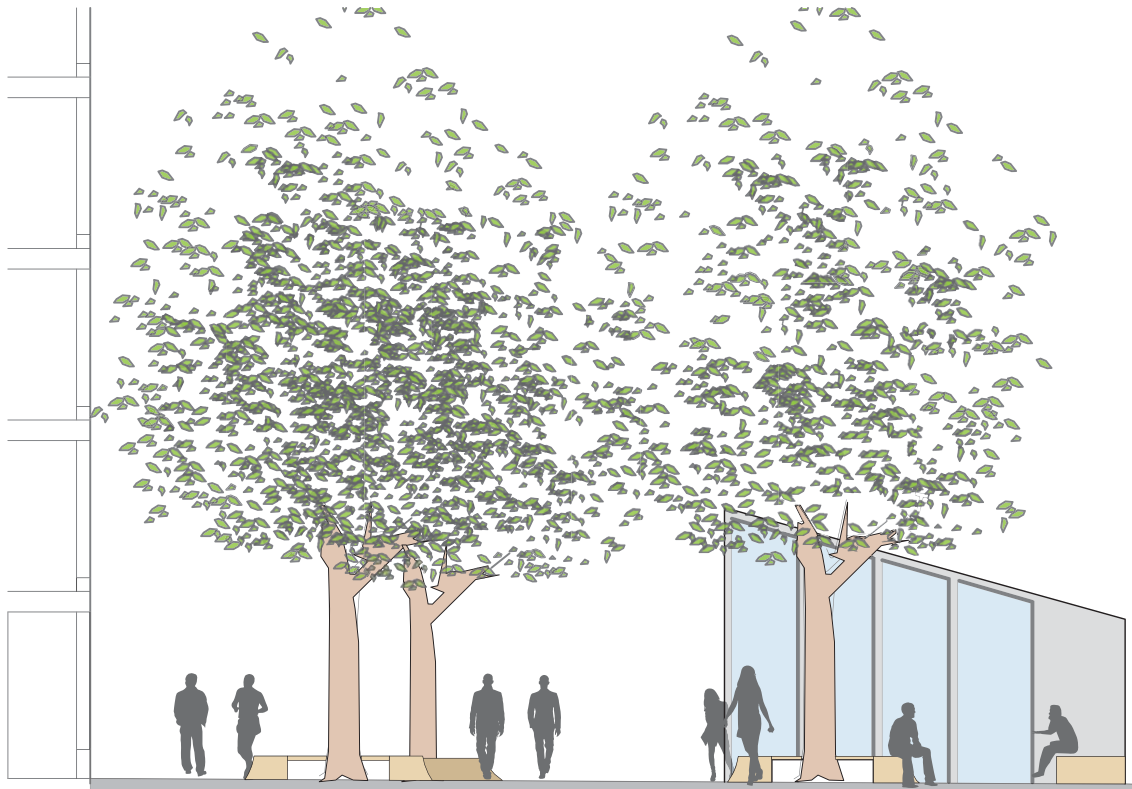
Square - Jan Gehl (1987)
"The opportunity to see, hear, and meet others can also be shown to be one of the most important attractions in city centres and on pedestrian streets."

Bicycle Parking - Kevin Lynch (1960)
 Making the public space more pedestrian friendly by removing all the bicycles. Creating a landmark at the beginning and at the end of the Grote Marktstraat.

10.8 ONTWERP ONDERBOUWD DMV LITERATUUR

Het ontwerp bestaat uit allemaal kleine onderdelen. Al deze onderdelen zijn te benoemen en kunnen worden gerelateerd aan literatuur (zie illustratie hiernaast).

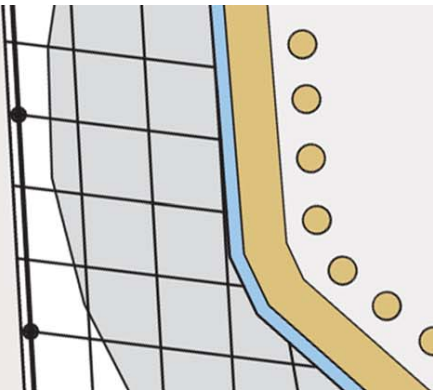
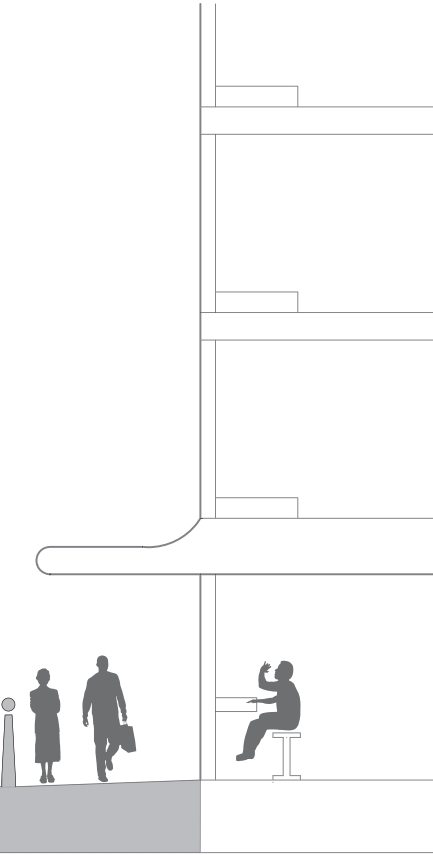

10.9 DOORSNEDE

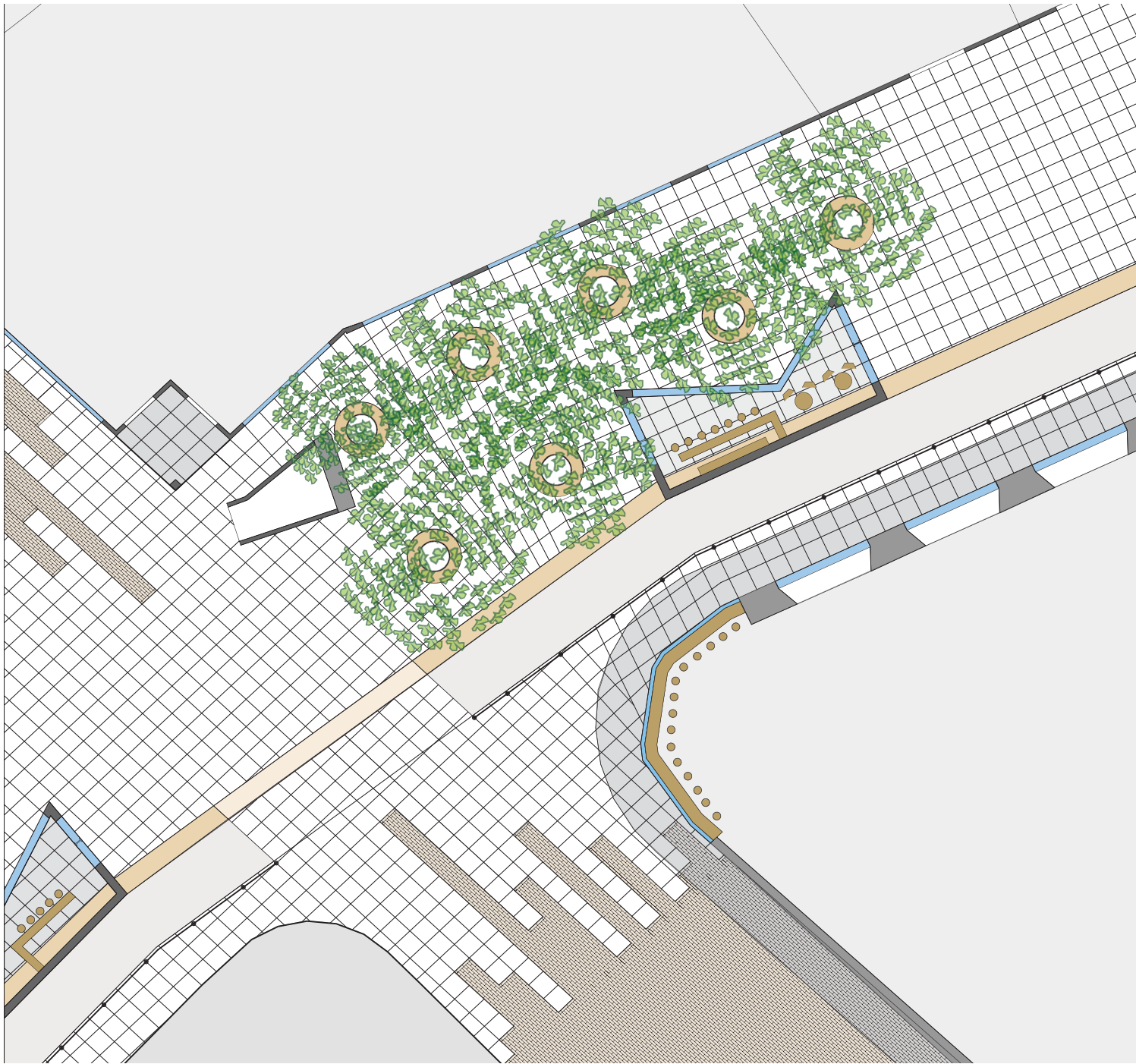
De doorsnede laat de maatvoering van het nieuwe ontwerp zien, Duidelijk wordt dat de strook voor de Bijenkorf en het fietspad smal zijn, en de winkelboulevard een stuk breder.

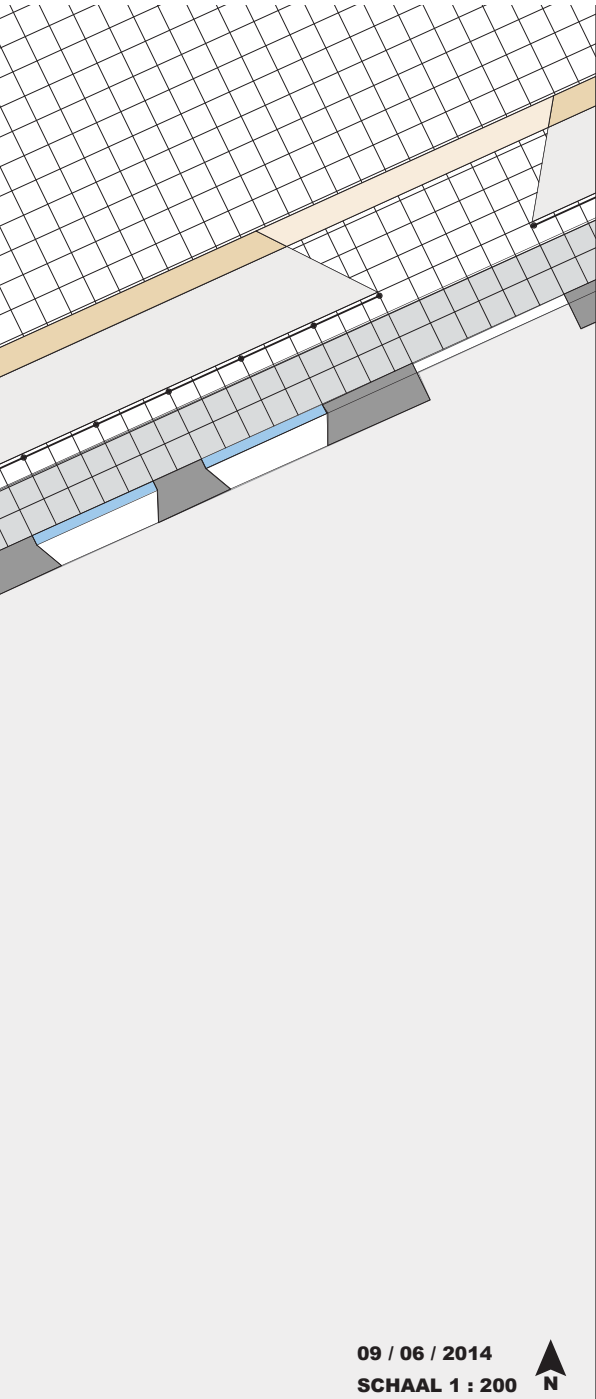
De strook voor de Bijenkorf moet ook veel minder intensief worden gebruikt dan de 'boulevard'.

De bomen staan in ronde plantenbakken met daarop een paar houten planken waardoor de plantenbank ook als bank kan functioneren.

02 / 06 / 2014
SCHAAL 1 : 100

09 / 06 / 2014
SCHAAL 1 : 200

DETAIL TEKENING KRUISSING WAGENSTRAAT

In deze meer gedetailleerde tekening wordt duidelijk hoe de kruising met de wagenstraat eruit gaat zien. Een van de ontwerpdoelstellingen was om van de Grote Marktstraat in plaats van een scheiding een verbinding te maken. De verbinding wordt geaccentueerd door middel van de bestrating. De bestrating in de Grote Marktstraat zijn grote natuurstenen tegels terwijl in de rest van de stad bakstenen klinkers liggen. Deze klinkers dringen op de kruising als een soort vingers de Grote Marktstraat in.

Een tweede punt dat we zien in deze tekening is dat de natuurstenen bank een leidend element is en ook door loopt in de kiosken. Op plekken van de oversteekplaatsen loopt de bank door in het straatpatroon.

De bomen staan in ronde plantenbakken met daarop een paar houten planken waardoor de plantenbank ook als bank kan functioneren.

DETAIL TEKENING RAAMPLEIN

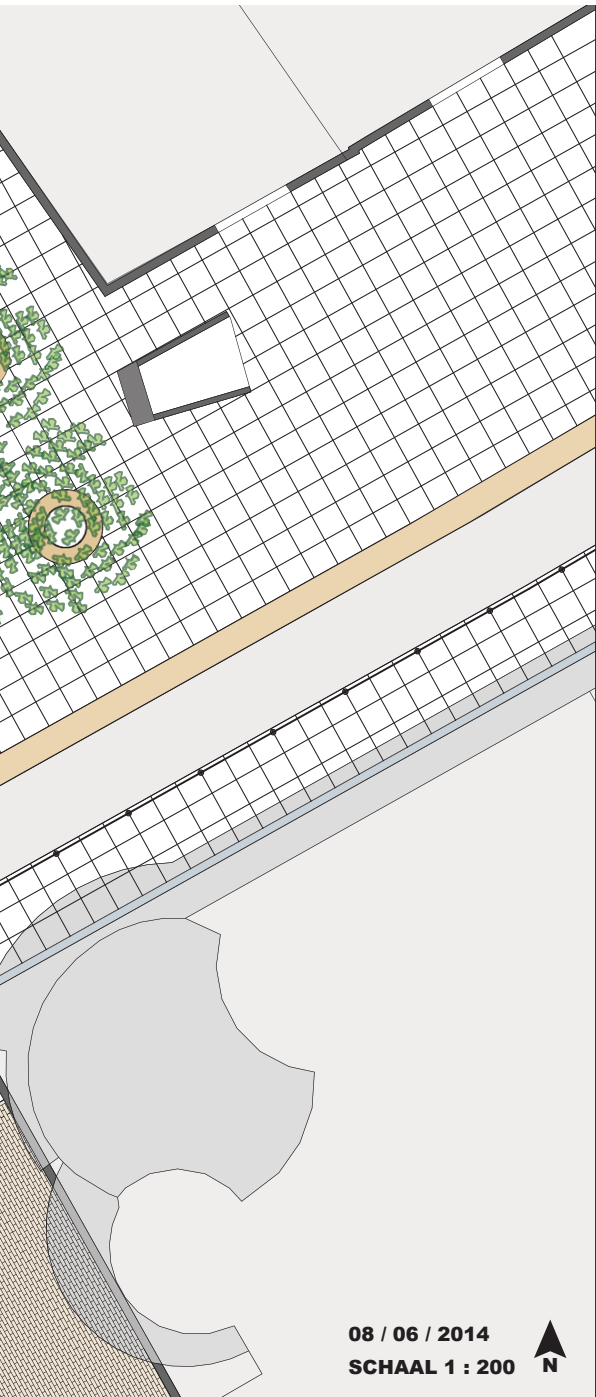
In deze meer gedetailleerde van het Raamplein wordt de aansluiting tussen de Raamstraat en Grote Marktstraat duidelijk.

Het fietspad maakt een kleine slinger omdat aan de zuidkant de trap en lift vanuit de parkeergarage liggen. Dit kon niet worden verplaatst en daarom loopt het fietspad op deze plek meer in het midden.

Vanwege de functies aan de Noord kant van de Grote Marktstraat is er gekozen om meer een plein te maken dan een straat. Ook omdat de gebouwen dat daar toelaten. Links van het plein ligt café de Rootz en aan de rechterkant wordt een nieuwe trendy koffiebar gemaakt met een zeer transparante gevel (ontwerpproject vorige jaar).

De huidige 3 bomen voor de Rootz blijven staan en er worden 3 nieuwe bomen aan toegevoegd ook aan de andere kant van het plein komen bomen om er meer één geheel van te maken.

De bakstenen klinkers komen aan de Zuidkant weer als vingers de Grote Marktstraat in lopen. Aan de Noord kant wordt de natuurstenen bestrating doorgezet omdat deze helemaal de koffiebar inloopt.

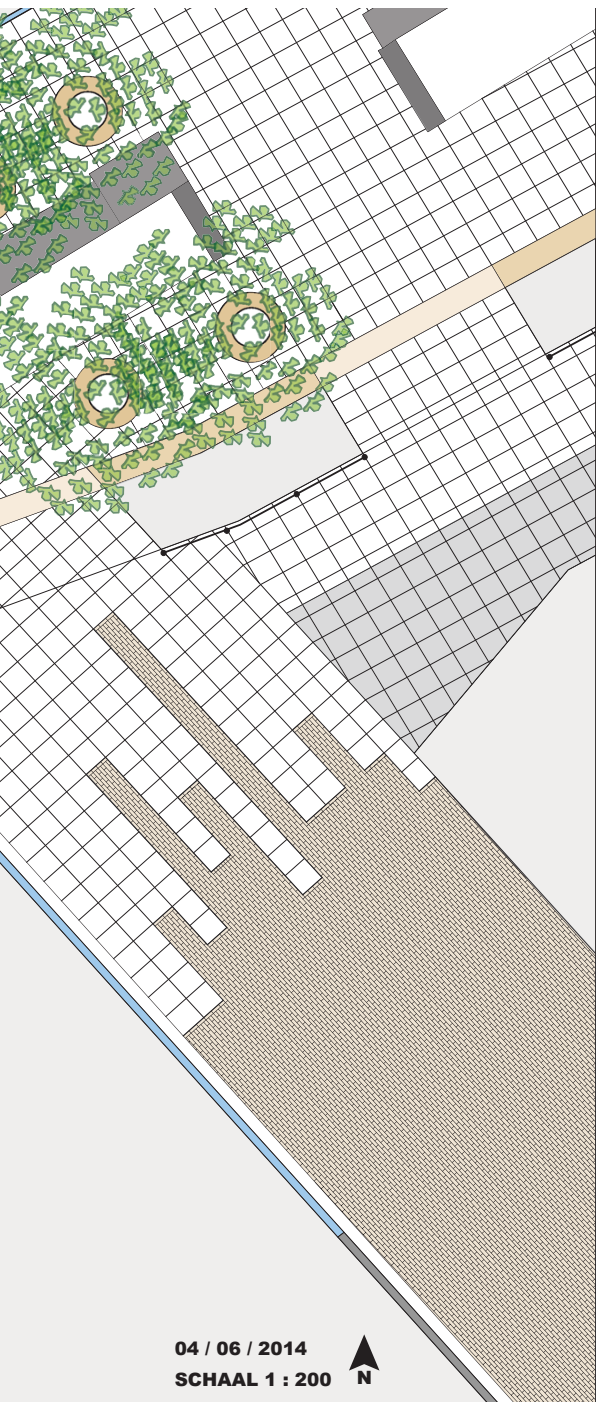

DETAIL TEKENING BIJENKORF

In deze meer gedetailleerde tekening van de Grote Marktstraat voor de Bijenkorf en C&A wordt duidelijk dat de bestrating doorloopt onder de luifel van de Bijenkorf, HEMA en C&A. Deze ruimtes worden toegevoegd aan de Grote Marktstraat en krijgen daarom de zelfde bestrating.

Gekozen is om de grens tussen de nieuwe Passage en Grote Marktstraat duidelijk te houden. De passage is meer een binnenruimte met een klassieke marmere bestrating. Wel komen de vingers terug in de Voldersgracht. Ook hier om de gebruiker meer richting China Town te trekken en de Grote Marktstraat te transformeren in een verbindende as in plaats van een scheiding.

04 / 06 / 2014
SCHAAL 1 : 200

10.10 BEPLANTING

Gedurende het onderzoek en ontwerpproces heb ik meerdere malen gelezen, dan wel gehoord dat bomen in de Grote Markstraat niet mogelijk zijn.

“DEN HAAG - In de Haagse Grote Marktstraat is geen ruimte voor groen. Plantenbakken nemen te veel plek in beslag, het planten van bomen is onmogelijk omdat er onder de straat een garage en de tramtunnel zijn en hangende tuinen aan gevels gaan waarschijnlijk niet voldoen aan de hoge kwaliteitseisen die aan ‘de balzaal van Den Haag’ worden gesteld”. (<http://www.omroepwest.nl/nieuws/18-07-2013/geen-groen-vernieuwde-haagse-grote-marktstraat>)

Dit is in tegenspraak met de overkoepelende visie van de gemeente Den Haag, hierin is namelijk een zogeheten Bomennota ‘Haagse Bomen 2008 - 2017 kiezen voor kwaliteit en diversiteit’ opgenomen. Zoals de ondertitel van de nota al aangeeft kiest de gemeente voor kwaliteit en diversiteit. Kwaliteit wordt zichtbaar door het planten van bomen op plaatsen en op een manier waarop ze oud kunnen worden. Diversiteit door te kiezen voor meer verschillende soorten bomen. Daardoor zijn de Haagse bomen beter bestand tegen ziekten en plagen. Bij nieuwe bomen kist de gemeente vaker voor bloeiende en vruchtdragende bomen. (http://www.degroenestad.nl/Media/download/2533/Stadskrant_Nr.13_BW%5B1%5D.pdf)

Het planten van bomen is onmogelijk omdat er onder de straat een garage en de tramtunnel zijn is een drogreden. Op meerdere plekken binnen Den Haag staan bomen op een parkeergarage. Een goed voorbeeld hiervan is te vinden bij het Provincie huis van Zuid Holland. Gelegen aan het Zuid Hollandplein 1, Den Haag (naast het Malieveld). Aan de achterkant van het provincie huis bevindt zich een soort tuin met daaronder een parkeergarage. Om de binnenplaats meer sfeer te geven heeft men er voor gekozen om enkele grote bomen te plaatsen. Door deze bomen in een soort plantenbakken te plaatsen kunnen ze goed groeien.

Afb. x Nieuwbouwprojecten in de Grote Marktstraat

Afb. x Nieuwbouwprojecten in de Grote Marktstraat

Op bovenstaande foto's is goed te zien dat de plantenbanken zijn opgenomen in het stedenbouwkundige ontwerp van de binnenplaats. Door een zelfde materiaal gebruik ontstaat er een zekere rust in het beeld. De rand van de 'plantenbak' kan eventueel tijdens de zomer worden gebruikt als bankje.

10.11 IMPRESSIES

VOOR

NA

VOOR

NA

VOOR

NA

11. Buitenhof

Het Buitenhof is een plein in Den Haag en grenst aan het Binnenhof. Het behoort tot de Top 100 der Nederlandse UNESCO-monumenten.

11.1 HISTORISCHE ANALYSE

Regelmatig was er vroeger kermis op het Buitenhof. In 1887 werd de kermis door de kerk verboden. Lang heeft dit verbod niet stand gehouden want in het begin van de 20e eeuw kwam de kermis terug, omdat de kermis de laatste jaren sterk gegroeit is staat deze nu op het voorhout waar meer ruimte is.

Op het Buitenhof wordt in 1865 de 50-jarige herdenking van de Slag bij Waterloo gevierd. Waar nu midden op het plein een fietsenstalling is, staat in die tijd een standbeeld van Koning Willem II. Vanwege de feestelijkheden staan er vier zuilen omheen, versierd met guirlandes. Willem II wordt gezien als 'held van Waterloo' wegens zijn moedig optreden. Hij raakt daar gewond in de strijd tegen Napoleons leger en zijn paard sneuvelt. Dit paard staat nu opgezet in de Koninklijke Stallen in Den Haag.

Het standbeeld is in 1924 vervangen door het ruitersstandbeeld naast de Hofvijver. Het oorspronkelijke standbeeld staat nu in Tilburg.

Op het Buitenhof, aan de kant van Maison de Bonneterie, staat de kiosk, die gebouwd is door Berlage. Het is geen kiosk meer waar men kranten en tijdschriften kan kopen, maar men kan er nu naar binnen om iets te drinken te bestellen en het op het zonnige terras te nuttigen.

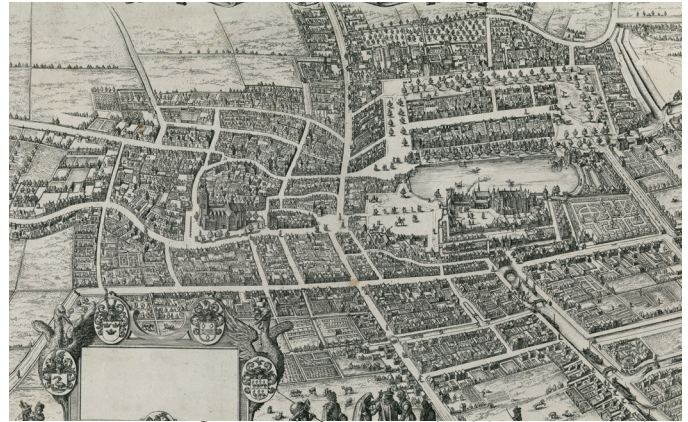

Al in de 13e eeuw, als het Binnenhof wordt gebouwd, staan er huizen en stallen op het Buitenhof, en tijdens graaf Aalbrecht (1336-1404) is er zelfs een kleine dierentuin. Het zijn vooral valken en andere roofvogels, die daar voor de jacht gehouden worden. Later worden ook jachthonden gehouden.

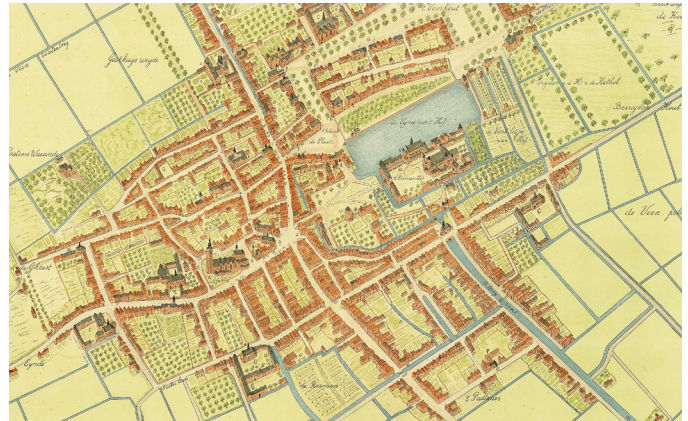
Het Buitenhof wordt voor de veiligheid omgracht en in de 15e eeuw ommuurd. Mensen die niet direct bij het hof horen, wonen daarbuiten, om de Plaats, aan de Lange Vijverberg en langs de Hofvijver. De enige toegang van het Buitenhof is de Gevangenpoort. In 1814 komt er een tweede toegang als de Gravenstraat wordt aangelegd. In 1885 wordt de Passage gebouwd en ontstaat er nog een toegang.

De verkeersdruk neemt toe, en gaat tot 1924 voornamelijk door de poort. Op aanraden van architect Berlage worden in 1923 de huizen, die tegenover de Gevangenpoort langs de Hofvijver staan, afgebroken, inclusief de deftige Sociëteit Plaats Royaal, die naar het Lange Voorhout 40 verhuist. Dit geeft ruimte voor de aanleg van een verkeersweg langs de vijver, zodat het verkeer van de Kneuterdijk naar het Spui kan gaan zonder onder de Gevangenpoort door te rijden.

Een belangrijke as was de verbinding route tussen het Binnenhof en Buitenhof. Deze as is door de jaren heen weinig veranderd echter mist die de laatste jaren in het huidige straat beeld. Het smalle steegje (Halstraat) zoals op de kaarten te zien is bestaand nog altijd maar wordt niet meer doorgetrokken naar de entree van het Binnenhof, wellicht dat wanneer deze historische as zal terug keren de verbinding tussen het Binnenhof en Buitenhof wordt verbeterd.

Afb. x Buitenhof in 1598 getekend door Jacques de Gheyn

Afb. x Buitenhof in 1565 getekend door Philips II

Afb. x Buitenhof in 1652

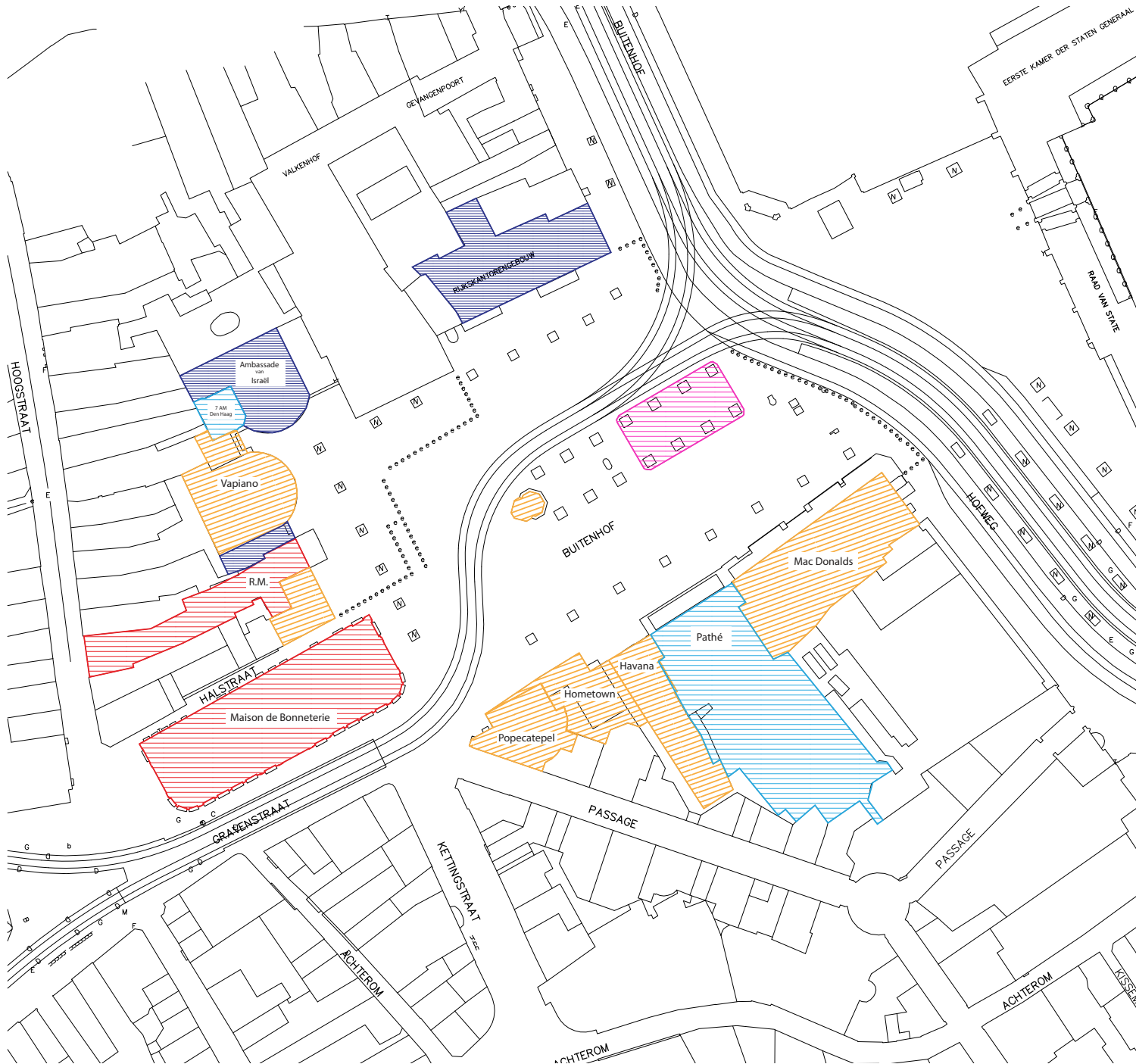

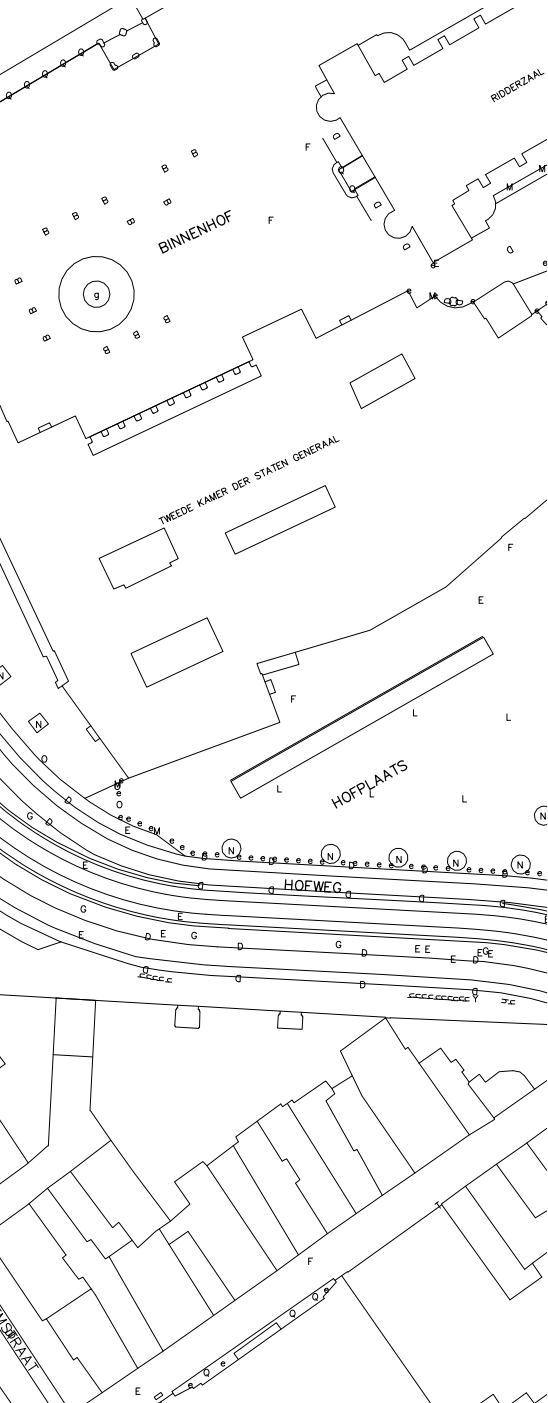
11.2 FOTO ANALYSE

Deze foto's laten goed de sfeer en leefklimaat van het Buitenhof zien. Wat direct opvalt is dat het Buitenhof een heel groen plein is. Groen in de Haagse binnenstad kan gezien worden als een kwaliteit omdat de winkelstraten geen groen bevatten is het zeer aangenaam dat de aangrenzende pleinen dit wel hebben.

Een tweede dat opvalt is de dominerende trambaan, deze loopt diagonaal over het plein en splits het Buitenhof als ware in twee delen. Mede hierdoor is het plein niet levendig en weten zowel voetgangers en fietsers moeilijk een plek in te nemen.

Op het Buitenhof bevinden zich verschillende horeca zaken, de meeste van deze horeca liggen aan de zuidzijde waardoor hun terrassen veelal in de schaduw liggen. Mede hierdoor worden deze terrassen gedurende de zomer minder benut dan de terrassen die wel in de zon liggen.

11.3 WINKELANALYSE

Net als voor de Grote Marktstraat is er ook voor het Buitenhof een winkel/functie analyse gemaakt. Wat direct opvalt aan alle verschillende kleuren is dat er veel verschillende functies zijn. Zo ligt er diverse horeca aan de zuid en west kant van het plein en zijn er enkele kleding winkels.

Maison de Bonneterie, het grote rode gebouw, is helaas failliet en staat vanaf januari leeg, er wordt op dit moment gezocht naar een nieuwe exploitateur voor het historische pand.

Aan de zuidelijke kant ligt tussen de verschillende horeca een pathé bioscoop, Tuschinski. In deze bioscoop worden een ander soort type films gedraait dan in de bioscoop aan het Spui. In Tuschinski worden meer filmhuisachtige films gedraait.

In het midden van het plein (kleine oranje rondje) ligt het, eerder al besproken, ligt het berlage paviljoen. Het is geen kiosk meer waar men kranten en tijdschriften kan kopen, maar men kan er nu naar binnen om iets te drinken te bestellen en het op het terras te nuttigen. Het meest dominante op het plein is de fietsenstalling(paars), deze ligt in het midden van het plein onder de oude Acacia bomen.

Klassieke bomen as, Voorhout, Den Haag
http://www.rondleidingen.net/images/bg_website.jpg

Fietsenstalling is meegenomen in het ontwerp en vormt een integraal onderdeel. Het fietsenhuisje vormt een 'Landmark' en is gelijk aan het huisje in de Grote Marktstraat.

<http://www.klavergroep.nl/cases/gemeente-den-haag-boulevard-scheveningen/image/818-scheveningen-5.jpg>

Berlage kiosk blijft bestaan.

Eigen foto, Maart 2014

11.4 ONTWERPDOELSTELLINGEN

De aanleiding op een nieuw stedenbouwkundig ontwerp te maken voor het buitenhof komt voort uit de conclusie tekening van de mental maps. Het buitenhof wordt namelijk opvallend weinig getekend. Dit is een aanleiding dat de plek weinig wordt gebruikt, niet op een route ligt of de verkeerde functies heeft.

Om het buitenhof weer tot een aantrekkelijkplein te maken zijn de volgende ontwerpdoelstellingen opgesteld:

De fietsenstalling moet een minder dominante plek in nemen.

Het plein moet een betere routing krijgen en de dominantie van de tram moet worden verminderd.

Het plein moet aantrekkelijk worden voor de horeca, terrassen in de zon in plaats van in de schaduw.

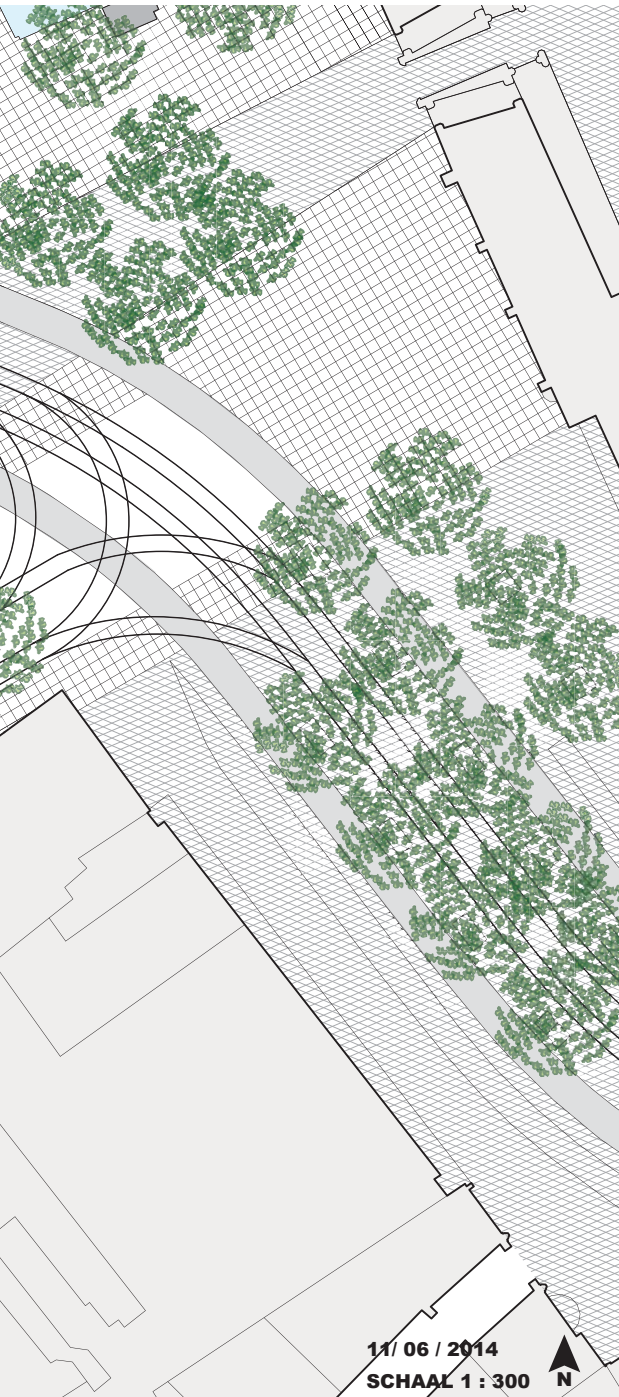
11.5 STEDENBOUWKUNDIG ONTWERP

De eerste stap die gemaakt moest worden in het nieuwe ontwerp is het omleggen van de tram baan. Hierdoor wordt net als in de Grote Marktstraat een betere scheiding gemaakt tussen verkeers en wandel zone. En er ontstaat op deze manier veel meer ruimte op het plein voor horeca in de zon.

Aan de noordkant van het plein zitten al enkele horeca en een hotel. Deze terrassen zullen in de zomer nog wat groter worden. Waardoor de terras van de zuid naar de noord kant verhuizen. Hierdoor liggen ze meer in de zon.

Het fietspad loopt naast de trambaan en daarnaast vinden we de fietsenstalling. Deze is net als bij het ontwerp voor de Grote Marktstraat een intergraal onderdeel van het ontwerp. De fietsenstalling ligt iets verdiept zodat de fietsen nog meer uit het straatbeeld verdwijnen.

Het plein moet een betere route krijgen. Dit wordt bereikt door de historische as onder de bomen te herstellen. Deze as wordt versterkt door de aanplanting van enkele nieuwe bomen. Tevens wordt hiermee de relatie tussen binnen en buitenhof versterkt. Deze relatie is er in de huidige situatie nauwelijks.

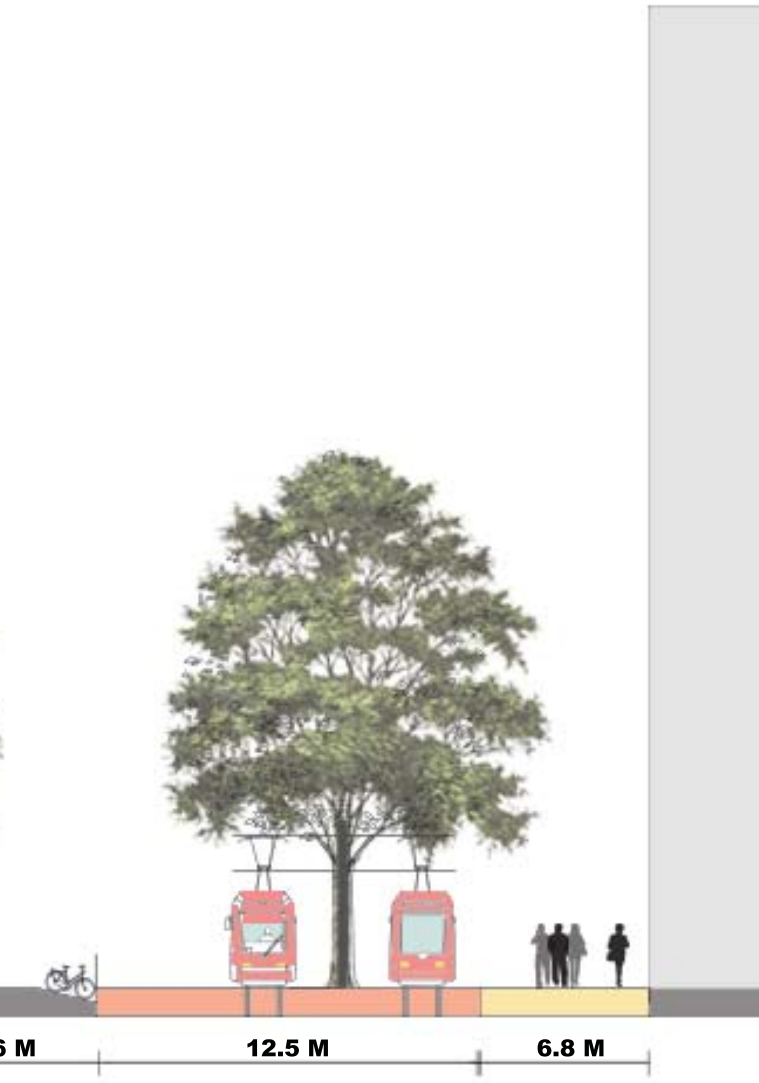
11.6 DOORSNEDE

Deze doorsnede laat goed de scheiding tussen de verkeersroute met de trams, de fietsenstalling, de centrale as en de terrassen zien.

Zoals eerder genoemd is de fietsenstalling verdiept waardoor de fietsen meer uit het straatbeeld verdwijnen.

De as die het binnenhof, buitenhof en de hoogstraat met elkaar verbindt moet worden gebruikt als het centrale wandelpad. Het overige deel van het plein kan worden gebruikt als terrassen of voor af en toe een tentoonstelling.

De huidige beplanting blijft bestaan.

11.7 IMPRESSIES

VOOR

NA

VOOR

NA

Foto_conclusie

Conclusies

Deel 4 is het samenvattende hoofdstuk en bevat de conclusies van dit afstudeeronderzoek en ontwerp. Dit deel is opgedeeld in twee hoofdstukken.

Eerst worden de belangrijkste conclusies uit het onderzoek behandeld. Vervolgens wordt gekeken naar de aanbevelingen die gedaan kunnen worden voor de Haagse binnenstad. Wat hebben beide ontwerpen gemeen en kan dat op andere plekken ook worden toegepast in de binnenstad van Den Haag.

12. Onderzoek conclusie

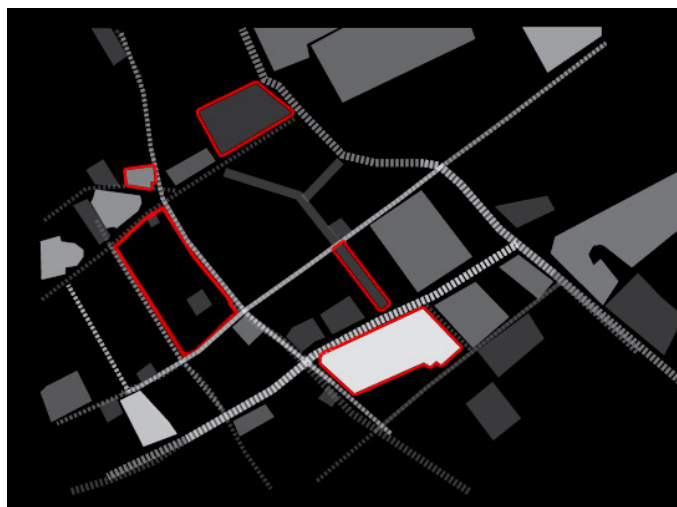
De hoofdvraag van dit project luidt: *“Hoe kan de Haagse openbare ruimte worden verbeterd om een veiligere, voetgangers vriendelijkere en minder gefragmenteerde binnenstad te creëren?”*

Om de hoofdvraag te beantwoorden dienen verschillende elementen zelfstandig te worden onderzocht daarom zijn enkele deelvragen opgesteld. Deze worden nu apart behandeld.

12.1 Hoe wordt de Haagse binnenstad gebruikt?

Deze vraag wordt beantwoord door middel van de Lynch methode. Gevraagd werd aan mensen op straat om een plattegrond van de binnenstad te tekenen.

Door in de computer de kaarten over te trekken, de zelfde layout en schaal te geven konden de kaarten met elkaar worden vergeleken. Ook kon er een totaal kaart worden gemaakt. Deze kaart is zeer interessant en geeft weer hoe de 51 ondervraagde de Haagse binnenstad beleven en ervaren. De plekken waar ze vaak komen en de plekken waar ze zelfde komen.

Resultaat mental maps Haagse binnenstad
in rood opmerkelijke plekken

Wat erg opvallend is dat de Haagse Bluf in zijn geheel niet één keer getekend is. Misschien dat de gemeente deze woorden van haar website kan afdalen, ‘De Haagsche Bluf is een van dé hotspots in het centrum van Den Haag. Achter een prachtige verzameling ‘oude’ gevels bevindt zich de crème de la crème op gebied van speciaalzaken’

Wat ook opvalt is dat de Bijenkorf 51 van de 51 keer getekend is. De verklaring hiervoor is waarschijnlijk dat de tekenen vrijwel allemaal voor de Bijenkorf werden getekend. Deze plek is gekozen omdat de bijenkorf anders ook vaak getekend wordt en meer een neutrale plek binnen de binnenstad is.

De nieuwe haagse passage is al een paar keer getekend terwijl die nog onder constructie is. Hieruit is op te maken dat deze vanaf de zomer, wanneer de passage geopent wordt, veel gebruikt zal worden.

Grand café Het Goude Hoofd is een andere opvallende landmark. Het café werd door vrij veel verschillende gebruikers, oudere maar ook jongere weten het café goed te vinden. Vaak wordt het plein wat voor het café ligt gebruikt als meeting point om af te spreken en vanaf daar samen te gaan winkelen.

Het buitenhof, een groot plein in de binnenstad en gelegen naast het binnenhof, wordt opvallend vaak weinig getekend. Zeker in vergelijking met andere pleinen, de Grote Markt en het Plein.

12.2 Welke behoefte hebben gebruikers (winkeliers, winkeleigenaren, toeristen, zakenlui, gemeente, inwoners) in de Haagse binnenstad?

Deze vraag is voornamelijk te beantwoorden na het doen van verschillende interviews. De voornamelijkste functie die de binnenstad heeft zijn kledingwinkels. Mensen komen dan ook naar de binnenstad om een middag te 'shoppen'. Daarvoor hebben zij nodig, kledingwinkels. Die zijn er dus dat lijkt goed echter willen zij nog meer. Tussen het winkelen door wordt graag ergens geluncht of koffie gedronken, het liefst buiten in de zon, hiervoor zijn twee plekken in de stad aangewezen. Het Plein en de Grote Markt, beide liggen aan de rand van de winkelkern. In de winkelkern vinden we bijna geen lunchroom en zeker geen terras terwijl hier wel veel vraag naar is.

12.3 Welke ruimtelijke of functionele elementen kunnen bijdragen aan een voetgangers vriendelijke binnenstad?

Deze vraag is beantwoorden door middel van de gemaakte literatuur studie. Door literatuur te lezen van verschillende auteurs kan helder beeld worden weergegeven over de verschillende elementen die bijdragen aan een voetgangers vriendelijke binnenstad.

Het voetpad speelt hierin een hele belangrijke rol, afgezien van de voornaamste taak van het voetpad, voetgangers veilig van punt A naar B begeleiden, dient een voetpad ook als een verkoopvloer, promenade, joggingsroute, ontmoetingsplaats, eetruimte, speelplaats, werkplek etc. Aangetoond wordt dat wanneer een voetpad niet aan meerdere functies voldoet, minder gebruikt wordt (Jacobs, 1961).

Het gebruik van de stoep hangt mede af van de verschillende functies waarin zij gebruikt kan worden. *"Therefore, the sidewalk being used as such depends on a colorful diversity of usage"*(Mikoleit & Pürckhauer, 2011, p. 44).

Maar niet alleen verschillende functies maken een stoep levendig, ook het tijd gebruik kan van invloed zijn. Door de stoep op verschillende tijden te gebruiken is de straat nooit leeg.

Een tweede element dat voor een veiliger omgeving voor voetgangers zorgt zijn straatverkopers. Het klinkt wellicht gek maar straatverkopers hebben een positief effect op de verkeersveiligheid. Ze maken een stoepveiliger omdat ze een buffer creëren tussen de straat en het voetpad. Ten tweede bieden ze door middel van hun visuele en akoestische aanwezigheid een referentiepunt dat ook bijdraagt aan de veiligheid op straat (Mikoleit & Pürckhauer, 2011). Straatverkopers creëren leven op straat, ze maken de straat levendiger.

Voetgangers die lopen door de duisternis kiezen intuïtief voor de meest populaire route omdat de aanwezigheid van andere mensen hen een gevoel van veiligheid geeft. *That the sight of people attracts still other people, is something that city planners and city architectural designers seem to find incomprehensible. They operate on the premise that city people seek the sight of emptiness, obvious order and quiet. Nothing could be less true. People's love of watching activity and other people is constantly evident in cities everywhere* (Jacobs, 1961, p. 37).

Jan Gehl heeft aangetoond dat mensen en menselijke activiteiten de belangrijkste activiteiten in de openbare ruimte zijn. Zelfs de meeste bescheiden vorm van het alleen zien en horen dat andere in de buurt zijn schijnt al voldoende te zijn om je comfortabel te voelen in de openbare ruimte.

Het vierde element dat behandeld wordt zijn bankjes. Banken die een goed uitzicht op de omliggende activiteiten bieden worden meer gebruikt dan banken met minder of geen uitzicht op straat activiteiten. Trappen en wanden kunnen ook dienen als bank of stoel maar de meest populaire zitplaats is nog altijd de traditionele bank met zijn houten rugleuning. De gebruiker heeft niet de mogelijkheid om de bank toe te eigenen of de positie te wijzigen.

Banken zijn dus van belangrijk om de openbare ruimte. Ze bieden mensen een plek om te zitten, te rusten en naar andere te kijken. De belangrijkste attractie is het kijken naar andere die voorbij lopen. Door op een plein meer bankjes te plaatsen kan het plein een veiligere plek worden omdat er meer mensen komen.

Tot slot wordt niet een specifiek element behandeld maar activiteiten. Straatactiviteiten maken een straat levendig. Volgens Jan Gehl kan een levendige straat worden gezien als één van de belangrijkste functies. Een levendige straat maakt een stad ook levendiger. Living cities, therefore, ones in which people can interact with another, are always stimulating because they are rich in experiences, in contrast to lifeless cities, which can scarcely avoid being poor in experience and thus dull, no matter how many colors and variations of shape in buildings are introduced (Gehl, 1987, p. 368).

Whyte noemt in zijn boek een simpele oplossing om meer activiteiten op straat te krijgen. De oplossing is het verkopen van eten op straat.

“If you want to seed a place with activity, put out food. In New York, at every plaza or set of steps with a lively social life, you will almost invariably find a food vendor at the corner and a knot of people around him-eating, schmoozing, or just standing”(Whyte, 1980, p. 50)

12.4 Welke elementen zijn er al die misschien kunnen worden aangepast of worden herontwikkeld?

Alle besproken elementen vinden we in kleine mate al terug in de Grote Marktstraat.

Natuurlijk is er een stoep in de Grote Marktstraat, een hele brede zelfs alleen loopt er een fietspad doorheen wat voor gevaarlijke situaties zorgt.

Ook is er in het weekend een straatverkoper. De stroopwafel kraam staat op de kruising Grote Marktstraat en Wagenstraat. Er staat slechts één bankje in de Grote Marktstraat, wellicht dat dit ook verder kan worden ontwikkeld in een nieuw stedenbouwkundig plan.

12.5 Hoofdvraag

Na al deze conclusies kan de hoofdvraag worden beantwoord. *“Hoe kan de Haagse openbare ruimte worden verbeterd om een veiligere, voetgangers vriendelijkere en minder gefragmenteerde binnenstad te creëren?”*

Door middel van een nieuw stedenbouwkundig plan dat rekening houdt met de behoefte van de gebruikers en zich richt op hun veiligheid kan de openbare ruimte in de Haagse binnenstad worden verbeterd. Dit stedenbouwkundige plan moet zich focussen op de belangrijkste aspecten van de openbare ruimte, vandaar uit kan een strategie worden ontwikkeld om de gehele binnenstad aan te pakken.

Door de hiervoor genoemde elementen toe te passen zoals banken, straatverkopers, stoepen en mensen wordt gezocht naar een veiligere en voetgangersvriendelijke binnenstad.

13. Ontwerp aanbevelingen

Wat hebben de stedenbouwkundige ontwerpen voor de Grote Markstraat en het Buitenhof gemeen waar we van kunnen leren en wellicht kunnen toepassen op andere plekken in de Haagse binnenstad. Denk hierbij aan bijvoorbeeld Rabijn Maarsenplein, de Plaats en de Haagse Bluf.

Beide ontwerpen zijn gemaakt voor de toekomstige gebruikers. Er is zeer veel aandacht besteed aan hoe de openbare ruimte straks wordt gebruikt. Kijkend naar de Grote Markstraat is er nagedacht over hoe de gebruiker naar de binnenstad komt, zijn of haar fiets stalt in de fietsstalling onder de bomen aan het begin van de winkel boulevard. Vervolgens veilig kan oversteken om zo te kunnen winkelen. Om uit te zoeken wat de wensen van de gebruikers zijn is veel onderzoek gedaan.

Een ander opvallend punt is dat beide ontwerpen een verandering in de route brengen. Verschillende verkeerstromen worden verlegt en verbeterd. Ook wordt de scheiding tussen de verkeersstromen duidelijker gemaakt. Ook deze veranderingen zijn gemaakt met in het achterhoofd de wensen van de gebruikers.

Ook is in beide ontwerpen gekeken naar de functionele kwaliteit van de openbare ruimte. Zijn er bankjes aanwezig waar je in de zon kunt zitten, is er een plek om wat te eten te kopen en is er beschutting. Als deze functionele aspecten te weinig aanwezig waren werden deze toegevoegd.

Foto_reflectie

Reflectie

Deel 5 is het laatste deel van dit rapport en bevat de reflectie over het afgelopen jaar. Eerst wordt gereflecteerd op de gebruikte methodes.

Vervolges wordt meer gekeken naar de relatie tussen het onderzoek en het ontwerp en de relatie tussen de studio en het project.

Thomas Slabbers
1503472

14. Methodes

Tijdens dit project zijn verschillende methodes gebruikt. Op de belangrijkste vier methodes wordt hieronder gereflecteerd. Beschreven wordt wat goed en wat minder goed ging.

14.1 MENTAL MAPS

De belangrijkste methode die tijdens het onderzoek is gebruikt is de mental mapping methode van Kevin Lynch. Door middel van deze methode werd geprobeerd te achterhalen hoe men de Haagse binnenstad gebruikt en beleeft. Wat vindt men belangrijke gebouwen, welke routes loopt men en wat zijn de grenzen van de binnenstad. Deze methode wordt binnen de studio en zeker binnen de master erg weinig gebruikt en kan heel veel bijdragen aan de stedenbouw van nu.

Stedenbouw draait om het ontwerpen van een plek waar mensen kunnen doen wat zij daar willen doen. Het stedenbouwkundige ontwerp is een ontwerp voor haar gebruikers. Door middel van de methode van Lynch kan beter worden achterhaalt wat men precies wilt doen. Dit kan vervolgens als een ruggegraat voor het stedenbouwkundigontwerp gelden.

Omdat deze methode nieuw voor mij was en ik niet zeker wist of het gewenste doel naar voor kwam heb ik eerst een test tekening laten maken door een vriendin. Deze test tekening vertelde precies de dingen die ik wilde weten. Het hele onderzoek met de mental maps en het gemaakte stappen plan was erg succesvol.

Waar ik geen rekening mee had genomen was de tijd, het opzoek gaan naar mensen die een kaart willen tekenen, het tekenen, de kaart vervolgens in de computer zetten etc. Het is een tijdrovend proces. Het opzoek gaan naar mensen die een kaart willen tekenen is lastiger dan gedacht. Veel mensen op straat hebben geen tijd en zijn met hele andere dingen bezig. Later ging ik dat beter begrijpen en sprak ik meer de juiste mensen aan.

Bijvoorbeeld iemand die met winkeltassen in z'n handen loopt is aan het winkelen en heeft waarschijnlijk geen tijd, ook heeft zij haar handen vol en dat tekent lastig.

Omdat ik op straat sta met een kladblok, pen en papier weten mensen dat je ze gaat aanspreken. Sommige mensen mijden daarom al oog contact en proberen met een boog om je heen te lopen. Deze mensen zitten dus ook niet op deelname aan mijn onderzoek te wachten.

Voor de rest waren er geen problemen met de mental maps. Het resultaat, de totaal kaart, geeft heel informatie over hoe de Haagse binnenstad gebruikt wordt.

De methode was leuk om te doen, je bent buiten met andere mensen bezig. Zij geven input voor je ontwerp, een hele leuke ervaring. Wellicht dat er binnen de opleiding meer aandacht voor deze methode kan worden gegeven door hem bijvoorbeeld te gebruiken in een ontwerpproject van Master 1 of Master 2.

14.2 INTERVIEWS

Het doen van interviews met mensen op straat was leuk en erg leerzaam. Zeker omdat mensen op straat vaak een andere kijk op iets hebben dan jij. Tijdens het vak Thesis Plan van Machiel van Dorst hebben we een ochtend besteed aan de interview methode. Hierin hebben we het gehad over wat voor type interviews er zijn. Open, leidend en gesloten interviews. Mij was dit niet van groot belang omdat ik de mensen die mijn mental maps tekende vragen zou stellen. Hierdoor was mijn doelgroep al vastgesteld en zou het natuurlijk over stedenbouw gaan.

Bij het houden van een interview is het belangrijk om vooraf de vragen te bedenken een soort template te maken waar je de antwoorden op kan schrijven. Op deze manier weet je ook zeker dat je aan iedereen de zelfde vragen stelt en er niet één vergeet.

Het draait bij een interview natuurlijk altijd om de resultaten. Belangrijk is om vooraf te bedenken waar je achter wilt komen met je interview. Ik wilde gragen weten hoe men over de binnenstad denkt en welk relatie men heeft met de binnenstad. Door dit in je achterhoofd te houden kan je ook hierover goede vragen stellen. Mijn resultaten zijn weergegeven in diagrammen en zorgen voor argumentatie waarom sommige ontwerp keuzes zijn gemaakt.

14.3 THEORIE STUDIE

De theorie studie werd gestimuleerd doordat we in het vak Theory of Urbanism een artikel moesten schrijven. Voor dit artikel heb ik een deelvraag als hoofdvraag gebruikt waardoor dit artikel bruikbaar voor mijn afstudeerproject werd. Dit werd ook door Remon Rooij aangeraden omdat je anders dubbel werk doet. Normaal gesproken houdt ik niet van lezen, schrijven en theorie maar hierdoor werd ik meer gestimuleerd. Tijdens de collegereeks van de heer Rooij werd geleerd hoe je een goed artikel opschreef. Door actief deel te nemen aan deze collegereeks werd het allemaal wat minder omdat het werk werd verspreid over meerdere weken.

Wat opvalt is dat ik redelijke algemene basis theorie heb gelezen, Lynch, Gehl, Jacobs zijn namen die waarschijnlijk bij bijna alle studenten op de literatuurlijst staan. Misschien dat deze theorie verplaatst kan worden naar een vak in Master 1 of 2, waardoor je op het moment dat je begint met afstuderen al de basisstukken hebt gelezen. Hierdoor is er meer tijd voor andere stukken theorie.

14.4 FEEDBACK

Met het feedback vragen aan mensen op straat ondervond ik enkele problemen. Ik had van te voren bedacht dat een stedenbouwkundige tekening niet ging werken omdat veel mensen moeite hebben met het lezen van z'n tekening. Zeker als zij geen bouwkundige achtergrond hebben.

Ik moest dus opzoek naar een manier om het nieuwe ontwerp uit te leggen in een taal die mensen op straat begrijpen. Ik heb een kleine houten maquette gemaakt, niet te groot omdat hij handelbaar moest zijn op straat. Door dat de maquette dus redelijk klein was kon hij niet gedetailleerd genoeg worden en legde hij het ontwerp niet goed uit.

Ik heb daarom besloten om impressie's te maken. Deze impressie's op een flipover met aan de voorkant eerst een foto van de huidige situatie werkte erg goed. Men zag duidelijk wat er veranderde in het nieuwe ontwerp. De kritiek die de meeste mensen hadden waren punten die ik al had verwacht. Zo lijkt het voetpad voor de bijenkorf in de impressie te smal. Dit kan in een gedetailleerde doorsnede beter worden getekend.

flipover impressie, om feedback mee te krijgen van mensen op straat
eigen foto, mei 2014

15. Relatie studio en project

De relatie die dit project met de Urban Regeneration studio heeft is sterk. Er is veel overlap in thema's en de presentaties die bij de urban regeneration studio horen sloten goed aan bij mijn project.

Zo past de schaal van dit project goed binnen de studio, we hebben het over de menselijke schaal en het ontwerpen op straat/wijk niveau. Geprobeerd wordt met verschillende specifieke interventies een groter netwerk te verbeteren.

15.1 RELATIE ONDERZOEK EN ONTWERP

De relatie tussen het onderzoek en het ontwerp is heel erg duidelijk aanwezig. Het onderzoek ondersteunt het ontwerp op verschillende vlakken. Zowel de theoriestudie, de mental maps en de interviews dragen veel bij aan het gemaakte ontwerp.

De mental maps gaven een beeld hoe de gebruikers de binnenstad ervaren en beleven. De keuze om als tweede ontwerp het Buitenhof te kiezen kwam voort uit het onderzoek met de mental maps. Het buitenhof was erg weinig getekend en zoals eerder beschreven is dit een indicatie dat er iets mis is zeker omdat andere horeca pleinen wel veel getekend worden.

De keuze om de Grote Marktstraat aan te pakken kwam mede voort uit de interviews, aangezien bijna 70% van de ondervraagde zich ergert aan het probleem tussen de fietsers en voetgangers.

Ook is de gelezen theorie tijdens het onderzoek gebruikt in het ontwerp. De uitkomsten van de theoriestudie zijn verwerkt in het nieuwe stedenbouwkundigontwerp van de Grote Marktstraat.

Tabel laat keuze voor onderzoeksthema zien. Lijst bestaat uit alle beschikbare onderzoeksthema binnen de faculteit.

Urbanism Research Programme 2013, september 2013

Omdat de focus tijdens dit project op de wensen van de gebruikers lag is het voorlopige ontwerp getest door de gebruikers. Mensen op straat kregen de kans hun kritiek te geven op mijn voorlopige ontwerp. De kritiek is verwerkt in het definitieve ontwerp.

15.2 RELATIE TUSSEN PROJECT VS SOCIALE CONTEXT

Deze relatie is eerder al beschreven in de sociale relevantie (H5.1). Dit project kan zeker een extra bijdrage leveren aan alle ontwikkelingen die zich nu al afspelen in de Grote Marktstraat. Twee van de vier nieuwe gebouwen zijn zo goed als af en de gemeente Den Haag is zojuist begonnen met de herinrichting van de Grote Marktstraat.

Echter is er nog steeds veel opspraak over de nieuwe plannen, worden de woningen wel verkocht en worden de problemen tussen de fietsers en voetgangers opgelost. Ook zijn er nog altijd veel vragen over de veiligheid op straat.

De gemeente noemt op haar website de herinrichting van de Grote Marktstraat nu al succesvol en schrijft lovend over positieve reactie's van gebruikers. Echter schetste ik eerder al de problemen die kunnen ontstaan als er geen duidelijke grens is tussen het fiets en voetpad. Een verschil in materiaal is helaas niet genoeg.

15.3 BEGELEIDING

Maurice zag ik bijna wekelijks op dinsdag middag, en Egbert sprak ik op afspraak. Ik mailde als ik tegen problemen aanliep, vervolgens plande we een afspraak enkele dagen later om het over de problemen te hebben. Ik ben erg tevreden over mijn keuze van de mentoren, beide denken veel mee met het project en weten me te blijven motiveren.

De keuze van de mentoren is bepalend voor het project, echter wordt er weinig sturing/voorlichting over gegeven. In de eerste weken van het afstuderen werd tijdens college's veelal verteld dat je op tijd de keuze moest

maken voor je mentorren. Echter is er nooit een moment geweest om uit te zoeken welke mentor goed aansluit bij je project. Er is wel een boekje of een lijst waarin staat wie er allemaal beschikbaar zijn maar daar houdt het dan mee op. Wellicht dat er een middag kan worden georganiseerd waarin de mentorren zich zelf kunnen voorstellen met hun specialisatie zodat de student een beter idee krijgt wie hij of zij kan kiezen.

15.4 SCHRIJVEN

Academisch schrijven vindt ik erg moeilijk. De vakken waarin dit geleerd wordt heb ik ook met moeite en veel extra begeleiding gehaald. Omdat ik het schrijven moeilijk vindt doe ik het liever ook zo min mogelijk, hierdoor wordt ik er maar langzaam beter in. Ook tijdens het schrijven van dit rapport heb ik veel last gehad van spreektaal op te schrijven.

Om dit te voorkomen is het rapport meerdere malen door andere mensen gelezen.

15.5 ONTWERPEN

Ontwerpen op stedenbouwkundige schaal is mijn passie, het oplossen van problemen door middel van vaak kleine en goedkope interventies vindt ik leuk. Ik zoek graag een probleem en door niet al te veel te veranderen probeer ik niet alleen het probleem op te lossen maar er ook voor te zorgen dat er meer dingen veranderen.

Tijdens dit project kon ik me dan ook volop uitleven. Ik heb veel tijd gestopt in het ontwerpen en het zoeken naar de juiste oplossingen. Omdat ik praktijk gericht ben ingesteld lag hier ook de nadruk op tijdens het onderzoek. Het was leuk om de resultaten van het onderzoek te gebruiken in het ontwerp. Normaal gesproken doen we een vlotte analyse omdat een project maar acht weken duurt. Veel leuker was het nu om echt wat te onderzoeken en te ontwerpen omdat er veel meer tijd voor was.

Literatuurlijst

Alexander, C. (1977). A Pattern Language: Oxford University Press.

Cullen, G. (1961). The concise townscape. London: Architectural Press.

Gehl, J. (1987). Life between buildings using public space. Washington: Island Press.

Gehl, J., & Gamzøe, L. (2008). Urban transformation understanding city design and form. Washington: Island Press.

Gehl, J. (2010). Cities for people. Washington: Island Press.

Gemeente Den Haag. (2013). Project de Grote Marktstraat Retrieved 12-09-2013, from <http://www.denhaag.nl/home/bewoners/to/Project-de-Grote-Marktstraat.htm>

Hamilton-Baillie, B. (2006). What is Shared Space? Retrieved 10-10-2013, from http://www.hamilton-baillie.co.uk/_files/_publications/6-1.pdf

Jacobs, J. (1961). The death and life of great American cities. New York: Random House.

Jaskiewicz. (2001). Pedestrian level of service based on trip quality. Transportation Research Board Circular.

Korkus, S. (2005). De moord op Israël's premier Yitzhak Rabin Retrieved 12-11-2013, from; <http://www.historischnieuwsblad.nl/nl/artikel/6715/de-moord-op-israelspremier-yitzhak-rabin.html>

Lawson, B. (2006). How designers think the design process demystified (4th ed.). Amsterdam: Elsevier.

Living Streets. (2009). Living Streets are Walkable Streets.

Lynch, K. (1960). The image of the city. Cambridge, Mass: MIT Press.

Lynch, K. (1985). Reconsidering The image of the city. *Experiencing cities* 247 - 256.

Map The Hague. (1652), from <http://www.let.rug.nl/~maps/images/blaeu/shaag.jpg>

Metha, V. (2009). Look closely and you will see, listen carefully and you will hear: Urban Design and Social Interaction on Streets. *Journal of Urban Design*, 14(1), 29 - 64.

Mikoleit, A., & Pürckhauer, M. (2011). *Urban Code 100 lessons for understanding the city*. Zurich: gta Verlag.

Portugali, J. (2003). The face of the city is its information. *Journal of Environmental Psychology*, 23, 385–408.

Reid, E., & Handy, S. (2009). Measuring the Unmeasurable: Urban Design Qualities Related to Walkability. *Journal of Urban Design*, 14(1), 65-84.

Reijndorp, A., & Brinkman, E. (2001). *In search of new public domain analysis and strategy*. Rotterdam: NAI Publishers.

Southworth, M. (2005). Desinging the Walkable City. *JOURNAL OF URBAN PLANNING AND DEVELOPMENT*, 131, 246 - 257.

Stea, D., & Downs, R. M. (1970). From the outside looking in at the inside looking out. *Environment and Behavior*.

Sulsters, W., & Schubert, L. (2006). 'Mental mapping': op zoek naar de collectieve identiteit van stedelijke gebieden. *Agora*, 22(1).

Westik, J., & Büchi, H. (1989). *Stedebouwkundige*

Whyte, W. H. (1980). *The social life of small urban spaces*. New York: Project for public spaces

Zeisel, J. (1991). *Inquiry by design: tools for environment-behavior research*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

